DİJİTAL ÖYKÜLEME YOLUYLA SORUMLULUK VE ÖZGÜRLÜK TEMELLİ MEDYA OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE YÖNELİK FARKINDALIK KAZANDIRMA

Beyza Kul KANBUR

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİJİTAL ÖYKÜLEME YOLUYLA SORUMLULUK VE ÖZGÜRLÜK TEMELLİ MEDYA OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE YÖNELİK FARKINDALIK KAZANDIRMA

(Raising Awareness on Responsibilty and Liberty Based Media Literacy Skills Through Digital Storytelling)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyza KUL KANBUR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN

Erzurum

Aralık, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Beyza KUL tarafından hazırlanan "Dijital Öyküleme Yoluyla Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Becerisine Yönelik Farkındalık Kazandırma" başlıklı çalışması 08 / 12 / 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Selçuk ILGAZ
Atatürk Üniversitesi Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Dr. Öğr. Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN
Atatürk Üniversitesi Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Yılmaz KESKİN
Üniversite Adı Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

…. / …. / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "DİJİTAL ÖYKÜLEME YOLUYLA SORUMLULUK VE ÖZGÜRLÜK TEMELLİ MEDYA OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE YÖNELİK FARKINDALIK KAZANDIRMA " başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

… / … / 20..

Aslı ıslak imzalıdır

Tez yazarının adı

☐Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Lisans hayatımın ilk gününden bugüne desteğini benden esirgemeyen, elini sürekli omuzumda hissettiğim, bizi eğitirken aile sıcaklığı hissettiren, varlığını hayatımın her alanında ve her daima istediğim hocam, Dr. Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN' a sonsuz sabrı, özverisi ve sevgisi için teşekkürlerimi sunuyorum.

Dünyaya gözlerimi açtığım ilk andan beri sonsuz sabır ve sevgisiyle beni bugüne kadar getiren anneme ve babama, desteğini ve ilgisini benden hiç esirgemeyen her anlamda yanımda olup bana güç veren eşime sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Beyza KUL KANBUR

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEDYA OKURYAZARLIĞI BECERİSİ İLE DİJİTAL ÖYKÜLEME KULLANARAK SORUMLULUK VE ÖZGÜRLÜK DEĞERLERİNE İLİŞKİN FARKINDALIK KAZANDIRMA

Beyza KUL KANBUR

Aralık 2023, 102 Sayfa

Amaç: Bu çalışmanın amacı Medya okuryazarlığı becerisinin kazandırılması sürecinde sorumluluk ve özgürlük değerlerine vurgu yapılan bir öğretim yapmaktır. Bu öğretim de dijital öykü yazma ve canlandırma ile gerçekleştirilecektir. Dijital öykü kullanmanın sebebi öğrencilere medya kavramını kazandırırken 21. Yy becerilerini kullanmak ve derste çoklu öğrenme ortamı sağlamaktır. Medya okuryazarlığı becerisi ile 21. Yy becerilerini eş zamanlı olarak kullanmanın öğrenmeye olumlu etki edeceği düşünülmüştür.

Yöntem: Bu araştırmada yöntem olarak nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemlerinden gömülü desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum ilinde bulunan bir devlet okulunun 7. Sınıf ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin hepsi tek bir şubede olmakla birlikte şubede 30 öğrenci bulunmaktadır. Veri toplama araçları olarak hem nitel hem nicel veri toplama araçları bir arada kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda katılımcılara sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı anketi uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel analiz, nitel verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğrencilere uygulanan anketler incelendiğinde ön anket ve son anket arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde görüşmeler sonucunda da anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Ayrıca uygulama sonunda öğrencilerin verdiği cevapların benzer ve daha nitelikli cevaplar olması medya okuryazarlığı becerisi ile özgürlük ve sorumluluk değerlerinin kazandırılması açısından pozitif ve anlamlı yönde ilişkileri olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuçlar: Araştırma sonucunda, sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisinin dijital öykü yazma ve canlandırma etkinlikleriyle kazandırılması yönünde öğrencilerin becerilerinin geliştiği ve görüşlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sorumluluk, özgürlük, Medya okuryazarlığı

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

RAİSİNG AWARENESS OF THE VALUES OF RESPONSİBİLİTY AND FREEDOM BY USİNG MEDİA LİTERACY SKİLLS AND DIGITAL STORYTELLİNG

Beyza KUL KANBUR

December 2023, 102 Pages

Purpose: The aim of this study is to make a teaching that emphasizes the values of responsibility and freedom in the process of gaining media literacy skills. This teaching will be carried out with digital story writing and animation. The reason for using digital stories is to introduce the concept of media to students, to use 21st century skills and to provide a multi-learning environment in the lesson. It is thought that using media literacy skills and 21st century skills simultaneously will have a positive effect on learning.

Method: Embedded design, one of the mixed research methods in which qualitative and quantitative methods are used together, was used as a method in this research. The study group of the research consists of 7th grade secondary school students of a public school in Erzurum. Although all of the students are in a single branch, there are 30 students in the branch. Both qualitative and quantitative data collection tools were used together as data collection tools. In the quantitative aspect of the research, a media literacy questionnaire based on responsibility and freedom was applied to the participants. In the qualitative aspect of the research, a semi-structured interview form was applied to the participants. Descriptive analysis was used in the analysis of quantitative data, and content analysis was used in the analysis of qualitative data.

Findings: According to the findings obtained as a result of the research, when the questionnaires applied to the students were examined, it was determined that there was a significant difference between the pre-questionnaire and the final questionnaire. Likewise, a significant difference emerged as a result of the interviews. In addition, at the end of the application, it was concluded that the answers given by the students were similar and more qualified, and there was a positive and significant relationship in terms of gaining the media literacy skills and the values of freedom and responsibility.

Conclusions: As a result of the research, it was determined that the students' skills were improved and their opinions were positive in terms of gaining responsibility and freedom-based media literacy skills with digital story writing and animation activities.

Keywords: Responsibility, freedom, Media literacy

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI iii
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
TABLO DİZİNİ viii
ŞEKİLLER DİZİNİ ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ ix
BİRİNCİ BÖLÜM 1
Giriş 1
Araştırmanın Amacı 3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 4
Araştırmanın Sınırlılıkları 4
Terim ve Tanımlar: 5
İKİNCİ BÖLÜM 6
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar 6
Dijital Öyküleme 6
Dijital Öykülerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı 7
Dijital Öyküleme ile İlgili Araştırmalar 7
Beceriler 9
Medya Okuryazarlığı Becerisi 10
Medya Okuryazarlığı ile İlgili Araştırmalar 11
Değerler 13
Sorumluluk ve Özgürlük Değeri: 14
Sorumluluk ve Özgürlük Değeri ile İlgili Araştırmalar 15
Sorumluluk değerinin kazandırılması 16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 18
Yöntem 18
Araştırma Yöntemi 18
Araştırmanın Nicel Boyutu 18
Araştırmanın nitel boyutu 19
Çalışma Grubu 21
Veri Toplama Araçları 21

Nitel Desen Boyutunda Veri Toplama Araçları 21
Nicel boyutun veri toplama araçları 22
Süreç 23
Verilerin Analizi 24
Araştırmacı Rolü 25
Geçerlik ve Güvenirlik 25
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 27
Bulgular 27
Nitel Verilere Ait Bulgular 27
Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Becerisi Ön-Son Görüşmelerine Dair Bulgular 27
Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Ders Sürecinde Toplanan Gözlemlere Dair Bulgular 44
Nicel Verilere Ait Bulgular 47
BEŞİNCİ BÖLÜM 64
Tartışma ve Sonuç 64
Öneriler 67
KAYNAKÇA 68
EKLER 74
EK-1. Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketi 74
Ek-2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme 77
Ek-3. Birinci Hafta Ders Planı 78
Ek-4. İkinci Hafta Ders Planı 79
Ek-5. Üçüncü Hafta Ders Planı 82
Ek-6. İzinler 83

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. *Dijital Öyküleme Alanında İncelenen Çalışmalar* 7
Tablo 2. *Dijital Okuryazarlık ve Medya Okuryazarlığı Alanında İncelenen Çalışmalar* 11
Tablo 3. *Sorumluluk ve Özgürlük Değerleri Alanında İncelenen Çalışmalar* 15
Tablo 4. *Çalışmanın Geçerlik ve Güvenirliği İçin Yapılan Çalışmalar* 26
Tablo 5. *Öğrencilerin Hazırladığı Dijital Öykülerin Analizi* 42
Tablo 6. *Araştırmaya katılanların tanıtıcı özellikleri (N=30)* 47
Tablo 7. *Araştırmaya katılanların Ön Testte Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine verdikleri yanıtların dağılımları, aritmetik ortalaması ve standart sapması* 48
Tablo 8. *Araştırmaya katılanların Son Testte Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine verdikleri yanıtların dağılımları, aritmetik ortalaması ve standart sapması* 55
Tablo 9. *Araştırmaya katılanların Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine Ön Testte ve Son Testte Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması*.....59
Tablo 10. *Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin Ön test ve Son Test Toplam Puanlarının Karşılaştırlması* 63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. *Dijital Öykülemenin Eğitime Yakınsanması* 7
Şekil 2. *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Beceriler* 10
Şekil 3. *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerler* 14
Şekil 4. *Kontrol Grupsuz Yarı Deneysel Desenin Simgesel Gösterimi* 19
Şekil 5. *Çalışmanın Genel Çerçevesi* 20
Şekil 6. *Araştırma Süreci* 23
Şekil 7. *Medya Kavramının Çağrıştırdığı Kavramlara Yönelik Görüşler (Ön Görüşme)* 27
Şekil 8. *Medya Kavramının Çağrıştırdığı Kavramlara Yönelik Görüşler (Son Görüşme)* 28
Şekil 9. *Medya Araçlarını Takip Etme Amacına Yönelik Görüşler (Ön Görüşme)* 29
Şekil 10. *Medya Araçlarını Takip Etme Amacına Yönelik Görüşler (Son Görüşme)* 29
Şekil 11. *Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlendiğine Dair Görüşler (Ön Görüşme)* 30
Şekil 12. *Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlendiğine Dair Görüşler (Son Görüşme)* 31
Şekil 13. *Katılımcıların Kendi Üretecekleri Medya İçeriklerini Hazırlarken Dikkat Edeceği Hususlara Dair Görüşler (Ön Görüşme)* 32
Şekil 14. *Katılımcıların kendi üretecekleri medya içeriklerini hazırlarken dikkat edeceği hususlara dair görüşler (Son Görüşme)* 32
Şekil 15. *Katılımcıların takip ettiği içeriklerin verdiği mesajlara dair görüşleri (Ön Görüşme)* 33
Şekil 16. *Katılımcıların Takip Ettiği İçeriklerin Verdiği Mesajlara Dair Görüşleri (Son Görüşme)* 34
Şekil 17. *Katılımcıların Takip Ettikleri İçeriklere Müdahale Edilmesi Durumunda Gösterecekleri Tavra Dair Görüşler (Ön Görüşme)* 34
Şekil 18. *Katılımcıların Takip Ettikleri İçeriklere Müdahale Edilmesi Durumunda Gösterecekleri Tavra Dair Görüşler (Son Görüşme)* 35
Şekil 19. *Katılımcıların Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranıp Davranmamasına Dair Görüşler (Ön Görüşme)* 36
Şekil 20. *Katılımcıların Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranıp Davranmamasına Dair Görüşler (Son Görüşme)* 37
Şekil 21. *Medya İçeriklerinin Katılımcıları Olumlu veya Olumsuz Yönde Etkilediğini Düşünmelerine Dair Görüşler (Ön Görüşme)* 38

Şekil 22. *Medya İçeriklerinin Katılımcıları Olumlu veya Olumsuz Yönde Etkilediğini Düşünmelerine Dair Görüşler (Son Görüşme)* 39
Şekil 23. *Katılımcıların Medya Vasıtasıyla Nasıl Bir Yol İzlediklerine Dair Görüşler (Ön Görüşme)* 40
Şekil 24. *Katılımcıların Medya Vasıtasıyla Nasıl Bir Yol İzlediklerine Dair Görüşler (Son Görüşme)* 41

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

SÖTMOA: Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Sosyal Bilgiler insanların fiziksel çevreleriyle etkileşim sürecini inceleyen ve bu süreci kolaylaştırmayı amaçlayan bir derstir. ABD' de yaşayan bireyler toplumsal alanda büyük problemler yaşamıştır. 'Ulusal Toplum' anlayışı oluşturmak adına Sosyal Bilgiler dersi okutulması kararı almışlardır. Amerika'da isim bulan Sosyal Bilgiler dersi Türkiye'de ayrı ayrı olarak anlatılan dersleri bütünleştirerek 1968 yılında ilk defa uygulanmaya başlamıştır. Farklı disiplinler içerisinde yer alan Sosyal Bilgiler dersi bireye geçmişi, geleceği ve bugünü ile ilgili bilgiler aktarırken aynı zamanda toplumun bir parçası olması için de yardım etmektedir (Öztürk, 2006). Toplumun bir parçası olan birey karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm arayan Sosyal Bilgiler, bu problemlerin çözümüne yardım ederken bireye var olan sorumluluklarını da hatırlatır (Öztürk, 2006).

Bireyin karşısına çıkan problemler çağın gereksinimlerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Bunun içindir ki eğitim de çağın gereksinimine göre şekillenmelidir. Sosyal Bilgiler programı da çağın gereklerine uygun dikkatle hazırlanmalı ve öğrencilere problemleri çözmelerine yönelik gerekli becerileri kazandırmalıdır (Wiles & Bondi, 1993). Beceri bir işi yapmaya ve bir konuyu işlemeye yatkınlık olarak tanımlanmıştır (Ata, 2009). Becerilerin öğrenciye kazandırılması ve hayata aktarılması gerekmektedir. Çünkü öğrencilere karşılaşacakları problemleri öğretmek artık yeterli değildir. Öğrencilere bilgiyi direkt aktarma değil bilgiye ulaşma yolları için beceri kazandırma amaçlanmaktadır. Karşılarına çıkacak problemleri fark etme ve bu problemlere çözüm üretmede başarılarını etkileyecek en önemli faktörlerden biri de becerilerdir. Beceriler öğrencileri yaşadıkları çağın şartlarına göre yetiştirmeyi hedeflemektedir ve öğrencilere farklı bir zamanda değil öğrenme süreci içerisinde kazandırılmalıdır. Bunun için Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4,5,6 ve 7. sınıflara konulara uygunluklarına göre dağıtılarak kazandırılmaktadır.

Becerilerin yanı sıra Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler de vardır. Bireyleri bilişsel alanda eğitmek yeterli değildir. Ahlaki açıdan da eğitmek gerekmektedir. Sadece bilişsel eğitimi olan bireyler toplum için tehdit olarak görülmektedir (Kenan, 2009). Bu yüzden değer eğitimi önem verilmesi gereken bir konudur. Sosyal Bilgiler dersinin asıl amacı millî değerleri benimserken evrensel değerleri destekleyen bireyler yetiştirmektir (Kan, 2010).

Her dersin kendi içeriğine ilişkin değerleri vardır. Bu değerlerin her biri kendi içerisinde oldukça önemli değerlerdir. Yıllar içerisinde ekleme ve çıkarmalar yapılan değerler en son on sekiz değer şeklinde kalmış ve öğretim programında yerini almıştır. Değerler eğitiminin önemini Doğanay (2006) şöyle ifade etmiştir:

> "Toplum tarafından benimsenen değerler, bireye ne kadar iyi verilirse o derece sağlam bir toplum oluşturulabilir. Aksi takdirde huzursuzlukların yaşandığı bir toplum gelebilir. Değerler bakımından yeterince olgunlaşmayan veya değer olguları gelişmeyen birey hem kendilerine hem de çevresindeki diğer kişilere karşı zarar verici eylemlerde bulunabilir."

Diğer derslerin öğretim programları incelendiğinde Fen ve Teknoloji, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Düşünme Eğitimi, T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük, Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi gibi derslerin tümünde ortak olarak sorumluluk değeri yer almaktadır. Bu değer en önemli kök değerlerden biridir. Bu önem gerekçesiyle literatür incelendiğinde Sosyal Bilgiler alanında sorumluluk değeri ile yapılan çalışmalar oldukça fazladır. Aynı şekilde özgürlük değeri de kök değerlerden biridir. Ancak yapılan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Özellikle yeni nesil çocuklarda görülen özgürlüğe düşkünlük göz ardı edilemeyecek boyuttadır. Maalesef ebeveynler de çocuklarının yaptığı her şeyi onaylayarak özgürlükleri kısıtlanmasın düşüncesine girmişlerdir. Bunun önüne geçebilmek için özgürlük değerinin doğru aktarılması gerekmektedir. Böylelikle özgür olduğunun farkında ancak sorumlulukları olduğunun da bilincinde olan nesiller yetişecektir. Sorumluluk ve özgürlük değerleri her ne kadar birbiri ile bağlantılı görünmese de ikisi de birbiri ile desteklendiği sürece çok olumlu sonuçlar ortaya çıkacaktır. Medya araçlarını kullanırken çocukların sahip olması gereken değerlerden olan sorumluluk ve özgürlük değerleri bu çalışmada birlikte kazandırılmaya çalışılmıştır. Özellikle sosyal medya üzerinde kişisel hesapları olan çocuklar burada özgürce faaliyet hâlinde olurken bu faaliyetlerinin belirli sorumluluklar doğurduğunun farkına vararak hareket etmelidir.

Çağın gereklerine uygun ve toplumsal sorunlara duyarlı olan ve problemler için çözüm üretebilen vatandaş yetiştirmek Sosyal Bilgiler dersinin görevlerindendir. Bunun için öğrencilere kazandırılması gereken değer ve beceriler vardır. Öğretim programında yer alan değer ve becerilerin hepsinin ayrı önemi olduğu şüphesiz bilinen bir gerçektir. Ancak dijitalleşen dünyada Dijital okuryazarlık becerisinin kapsadığı Medya okuryazarlık becerisi öğrenciler için özellikle kazandırılması gereken becerilerdendir. Medya ile bu kadar iç içe olan çocukların bu beceriyi kazanmasının yanı sıra bazı değerleri de kazanması gerekmektedir. Bunun içinde medyayı kullanırken özgürlüklerinin farkında olan çocuklara sorumlulukları olduğunun bilincini de aşılamak gerekmektedir. Bu dengeyi sağlamak adına bu çalışmanın yapılarak literatürde yer alması gerektiği düşünülmüştür.

İçerisinde soyut kavramların, kronolojik zamanların, süreklilik algısının olduğu; geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurulmasına olanak sağlayan Sosyal Bilgiler dersi bu yönüyle farklı becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Medya okuryazarlığını da içine alan Dijital Okuryazarlık becerisi kazandırılırken medya araçlarını ve dijital platformları kullanmanın faydalı olabileceği düşünülmüştür. Robin (2006) dijital öykülerin soyut kavramları somutlaştırmada etkili olduğunu dile getirmiştir. Bu anlamda dijital öykülerin kullanımı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımları aktarmada oldukça etkili olabilmektedir. Sınıf içerisinde yazılan dijital öyküler öğrencilerde işbirlikli öğrenmeye teşvik ederken bunun yanı sıra eleştirel becerilerini ve problem çözme odaklı olmalarını sağlamaktadır (Pitler, 2006). Sosyal Bilgiler dersi materyal kullanımına oldukça uygun bir derstir. Değişen çağla birlikte ders içerisinde kullanılan materyaller ve yapılan etkinlikler de farklılık göstermektedir. Teknolojik aletlerin derste kullanımı 21.yy. becerilerinin de kazandırılmasında oldukça etkilidir. Hemen hemen her sınıfımızda bulunan akıllı tahta ile birlikte tablet, telefon, bilgisayar gibi internet erişimi sağlayan cihazlar öğrencilere büyük ölçüde kolaylık sağlamaktadır (Lundy, 2014). Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (2009) yeni yüzyıl becerilerinden olan medya okuryazarlığı ve dijital okuryazarlığı becerileri hakkında şunları dile getirmiştir:

> Multimedya çağı; dijital, küresel ve demokratik bir toplumda mesajlara erişmek, analiz etmek, değerlendirmek, oluşturmak ve dağıtmak için yeni beceriler gerektirir. İster beğenilsin ister beğenilmesin, bu medya kültürü öğrencilerimizin kültürüdür. Bizim işimiz, bu yeni binyılda demokrasiyi akıllıca kullanabilen yurttaşlar yetiştirmek ve eleştirel düşünebilmeleri için onları hazırlamaktır.

Medya okuryazarlığı becerisinin özgürlük ve sorumluluk değerleri ile bir bütün şeklinde kazandırılmasını amaçlayan bu çalışmada, dijital öyküleri öğrencilerin hazırlaması da çalışmaya farklılıklar katacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Ders Programında yer alan medya okuryazarlığı becerisini Dijital öyküleme ile kazandırırken, sorumluluk ve özgürlük değerlerine de farkındalık yaratmaktır. Araştırmanın genel problemi "Sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisinin dijital öykülerle birlikte nasıl kazandırıldığının" belirlenmesidir. Günümüzde insanlar bilgi edinmek için neredeyse medya dışında hiçbir yol kullanmamaktadır. Medyadan elde dilen bilgilerin doğruluğunun garantisi yoktur. İnsanların bu durumun farkına varması ve medyayı doğru amaçlar doğrultusunda kullanabilmesi için medya okuryazarlığı becerisine sahip olması gerekmektedir. Her ne kadar özgürce medya kullanılsa da insanlar

medyadan elde edilen yanlış bilgilerin etkilerinin farkına varmalı ve bunun bir sorumluluk olduğunun bilincinde olmalıdır (Treske, 2006). Kullanımı oldukça artmış, hayatımızın her alanında var olan medyayı özgürce kullanırken bunun sonucunda sorumlulukların da artığının farkına varılmalıdır. Bu sebeple iyi bir medya okuryazarı olmak gerekmektedir. Bu nedenle bu araştırmada sorumluluk ve özgürlük değerleri ile medya okuryazarlığı becerisi birlikte kazandırılırken dijital öykülerden yararlanılmıştır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Araştırmaya yönelik alanyazın incelemesi yapıldığında sorumluluk ve özgürlük değerlerine yönelik farkındalık kazandırmada medya okuryazarlığı becerisi kullanımına rastlanmamıştır. Değişen toplumlar olarak hayatımızın her alanında var olan teknoloji her yaş grubunu etkilediği gibi küçük yaş gruplarını daha çok etkilemektedir. Medya araçlarını doğru ve amacına uygun kullanabilmek için Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Medya okuryazarlığı becerisine sahip olmak gereklidir. Bu becerinin yanı sıra medya araçlarını kullanırken özgür olduğumuz gibi sorumluluklarımız da vardır. Bu çalışmada da hem medya okuryazarlığı becerisi hem de sorumluluk ve özgürlük değerleri aynı anda kazandırılmaya çalışıldığından araştırmacılara farklı bir çalışma alanı açacağı düşünülmektedir. Medya okuryazarlığı becerisini kazandırmada etkili olabileceği düşünülen dijital öyküleme kullanılmıştır. Literatür incelendiğinde bu yöntemin daha önce kullanılmadığı görülmüş olup alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma süresince karşılaşılan sınırlılıklar şöyledir:

- Araştırma Erzurum ilinde bir devlet okulunda 30 kişilik bir sınıfla sınırlı kalmıştır.
- Araştırma konu açısından, ortaokul yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi Birey ve Toplum öğrenme alanı ile sınırlandırılmıştır.
- Veri toplama araçlarını da bir uzman ve üç araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve anketle sınırlıdır.
- Uygulama sürecinde öğrencilerle yazılan öykülerin dijital ortama aktarılması öğrencilerin telefon, tablet ve bilgisayar gibi elektronik aletlerinin yetersiz olmasından kaynaklı olarak sınıf içerisi ile sınırlı kalmıştır.

Terim ve Tanımlar:

Sorumluluk: Bireyin gerçekleştirdiği kendi iradesinde olan davranış ve olayların farkında olması ve bu davranış ve olaylardan kaynaklanan ahlaki ve yasal sonuçları üstlenmesidir (Özen, 2015).

Özgürlük: Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi istencine, kendi yasasına, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi (seçme özgürlüğü). İnsanın kendi istemesi, kendi istenci ile eylemde bulunabilme olanağı; insanın dıştan engellenmeden etki yapabilmesi (Akarsu, 1975).

Medya Okuryazarlığı: Medyanın içerdiği kodları özümseme ve kullanma süreci ile bu kodların dayandığı teknolojik sistemleri doğru şekilde kullanmak için gereken işlevsel beceriler ve görüntülere erişme, bunları analiz etme ve değerlendirme kapasitesi (UNESCO).

Dijital Öykü: Görsel, ses, müzik gibi unsurların kişisel bir öyküyle harmanlanarak sunulduğu çoklu ortamlardır. Dijital öyküde yer verilen unsurlar, ortak bir anlam oluşturma çabası içerisinde bütünleştirilir ve ortaya bir kompozisyon çıkarılır (Ocakcı & Samancı, 2021b).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Sosyal Bilgiler dersi genellikle soyut ve sözel kavramları barındıran bir derstir. Her ne kadar konularını hayatın içerisinden alsa da öğrencilere bu konuları somut hale getirerek hale getirmek önemlidir. Kısacası ders içeriğini olabildiğince somutlaştırmak öğrencilerin öğrenmelerinde oldukça etkilidir. Bu somutlaştırma işlemi de çeşitli araç gereçler yardımıyla yapılabilmektedir. Özellikle değer ve beceri aktarımında farklı materyaller kullanılmalı ve öğrencilere gerçek hayatta karşılaşmaları durumunda nasıl davranmaları gerektiği öğretilmelidir. Alanyazın incelemesi yapıldığında şimdiye kadar yapılan çalışmalarda hem değer hem de beceriye aynı anda farkındalık kazandırma yapılmadığı görülmüştür. Bu nedenle araştırmada başlık olan konular hakkında yapılan çalışmalar ayrı ayrı incelenmiştir.

Dijital Öyküleme

Teknolojinin gelişmesi ve toplumların gelişen teknolojiye ayak uydurmasıyla ile eğitim alanında da teknoloji kullanımı zorunlu hâle gelmiştir (Uşun, 2004). Her alanda olduğu gibi teknoloji eğitim alanında da avantajlar sağlamıştır. Öğrencilerin derse ilgisini artırması ve çoklu öğrenme ortamı sağlaması da bunlara örnek olarak gösterilebilmektedir (Yalın, 2003).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye de 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşıma da geçerek 21. Yy becerilerini eğitimde uygulamaya başlamıştır (Gülbahar, 2009). Dijital öyküleme de değişen eğitimlerle etkinlikleri ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Öykülemeyi ses, görüntü, animasyon, müzik, görsel gibi unsurlarla birleştirerek yaratıcı materyaller oluşturulmuştur. Millî Eğitim tarafından hazırlanmış videolar materyal olarak kullanılsa da animasyonun öğrenciler üzerindeki etkisinin daha fala olma ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Bu amaçla dijital öyküleme hem değer hem de beceri kazandırmada yaş gruplarına uygun görsel ve ses kullanımı ile öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkileyebilecek etkinliklerdendir. Yapılacak çalışmada da medya okuryazarlığı becerisinin dijital öyküleme ile kazandırılmasının sorumluluk ve özgürlük değerlerinin farkındalığında etkisi incelenecektir.

Dijital Öykülerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı

Robin (2006) dijital öykülemenin ile 21. yy. becerilerinin aktarımını önemli ölçüde desteklediğini vurgulamıştır. Dijital öykülemenin eğitime yakınsanması aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Şekil 1. *Dijital Öykülemenin Eğitime Yakınsanması*

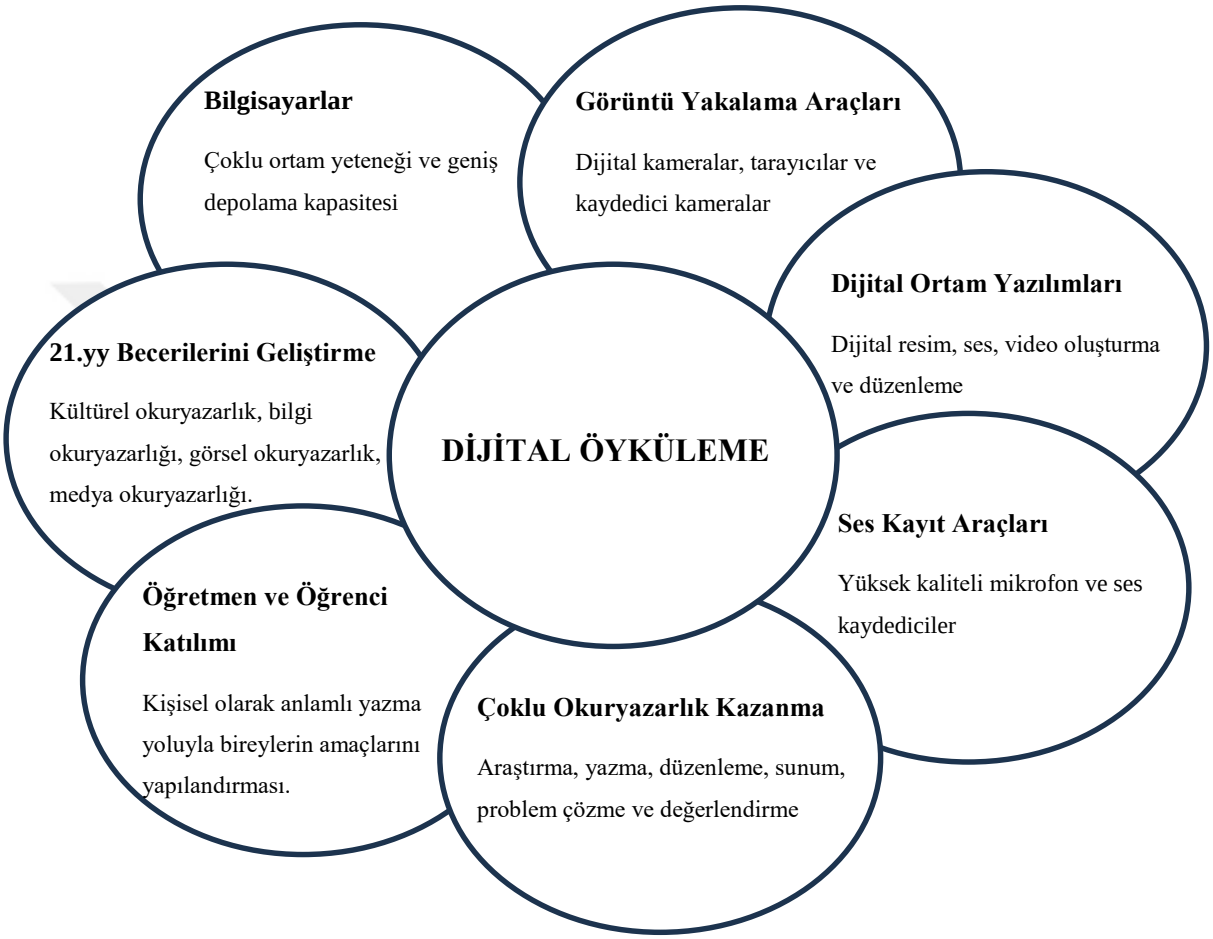

Dijital Öyküleme ile İlgili Araştırmalar

Tablo 1. *Dijital Öyküleme Alanında İncelenen Çalışmalar*

Kaynak(lar)\ Yayın Yılı	Konu(lar)	Sonuç(lar)
Tetik (2020)	Etkinlik temelli dijital öyküleme	Çalışmaların yazma becerilerini geliştirmiştir. Dijital öyküleme çalışmaları yazılardaki hataları görmeyi ve düzeltmeyi sağlamış, teknolojik becerileri geliştirdiği, telaffuz ve tonlamayı geliştirdiği görülmüştür.

Karademir (2020)	Dijital öykülemenin öğrenme ve yenilenme becerisine etkisi	Dijital Öykülemenin öğrenme ve yenilenme becerilerini olumlu yönde geliştirdiği, öğrenme ve yenilenme becerilerinden yaratıcılık ve yenilenme, eleştirel düşünme ve problem çözme alt becerilerinin olumlu yönde geliştirdiği, iş birliği ve iletişim alt becerilerine etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Bilici (2021)	Dijital öykülemenin işbirlikli düzenleme ve hikâye kurgulama becerilerine etkisi	Dijital öyküleme etkinlikleri öğrencilerin akademik başarılarını geleneksel yöntemdeki PowerPoint sunusu hazırlamaya göre daha fazla arttırmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri, işbirlikli düzenleme becerileri ve hikâye kurgulama becerileri de dijital öyküleme sürecinden olumlu etkilenmiştir.
Pala (2020)	Dijital Öyküleme ve grup çalışması	Uygulama yapılan öğrencilerde dijital öyküleme destekli grup çalışmasının akademik başarı, tutum ve kalıcılık üzerinde olumlu etkiler bıraktığı görülmüştür.
Mangal (2020)	Dijital öyküleme ve girişimcilik becerisi	Uygulamanın öğrencilerin İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersine yönelik tutumlarına olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersi tutum ölçeği sonuçlarında ölçeğin genelinde, ilgi boyutunda ve hoşlanma boyutunda deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Kayalı (2019)	Tasarım odaklı düşünme becerisi	Bulgulara bakıldığında öğrencilerde, bilişsel ve duyuşsal becerilerinin geliştiği görülmüştür. Sonuçlara göre dijital öyküleme uygulamaların öğrencilerde tasarım odaklı düşünme becerilerini geliştirdiği görülmüştür.
Toprak (2019)	Etkileşimli kısa tarihsel hikâye	Sonuca bakıldığında dijital öyküleme yöntemiyle hazırlanan tarihsel hikâyelerin öğrencilerin bilimsel bilgiye yönelik görüşlerini geliştirdiği görülmüştür.
Dayan (2017)	Dijital öykülerin betimlenmesi	Dijital öyküleme çalışmalarının öğrencilerde yazım ve noktalama kurallarına uymayı geliştirerek, daha kurallı metinler oluşturmalarını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kelime ve cümle sayılarında artış olmakla birlikte hikâye ögelerini de geliştirerek daha detaylı metinler oluşturmada etkili olmuştur.
Smeda vd. (2014)	Dijital Öyküleme İle Kalıcı Öğrenme	Dijital hikayeler ile ders anlatımının daha heyecanlı ve dikkat çekici hale geldiği görülmüştür. Dijital öyküleme ile daha eğlenceli ve heyecanlı bir ders ortamı oluşturmak açısından çok güçlü bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.
Grant & Bolin (2016)	Dijital Öykülemenin Medya Okuryazarlığına Etkisi	Çalışmaya 96 öğrenci katılmış olup öğrencilere dijital materyaller uygulanmıştır. Çalışma sonucunda anketlerden elde edilen verilere bakılınca 45 öğrencini başarılı olduğu görülmüştür.
Kim (2015)	Dijital Öykülerin Yaratıcık Üzerindeki Etkisi	Araştırma 100 lisans öğrencisi üzerinden incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak başarı testi, Yaratıcılık Kişilik Ölçeği ve Akış Hal Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda dijital öykü oluşturan öğrencilerin yaratıcılıklarının daha yüksek olduğu ve akademik başarılarında da artış olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 1. (*devamı*)

Preradovic vd. (2016)	Dijital Öykülerin Matematik Öğretimi Üzerine Etkisi	Hırvatistan'da yapılan çalışmada uygulama içerisinde bulunan deney grubu öğrencilerinin matematik konularını kavrama ve akademik başarılarında artma görülmüştür.
Liu vd. (2018)	Dijital Öykülerin Dil Öğrenme Üzerine Etkisi	Tayvanlı 64 öğrenciyi kapsayan çalışmada yapılan anketler ve başarı testleri sonucunda dijital öykülemenin öğrencilerin dil becerilerini geliştirdiği derse meraklarının arttığını ve bunun sonucu olarak da akademik başarılarının doğru orantılı olarak arttığı görülmüştür.
Nassim (2018)	Dijital Öykülerin Dil Becerileri Üzerine Etkisi	Çalışmaya 24 öğrenci katılmış ve yazdıkları öyküleri dijital platforma aktarmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin hem teknik hem de sanatsal boyutta uygulamaya katılması onları oldukça heyecanlandırmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin akademik başarılarının arttığı ve yazma-okuma becerilerinin ve dil becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir.

Tablo 1'de bahsedilen çalışmalar incelendiğinde dijital öykülemenin olumlu yönlerinin çok olmasının yanı sıra bazı sınırlılıklarının da olduğu görülmüştür. Bilici (2021) yaptığı çalışmada dijital öykülemenin öğrencilerde öğrenmeyi kolaylaştırdığı, hayal gücünü geliştirdiği ve ilginin artması gibi birçok olumlu yönünün olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde Pala (2020) dijital öykülemenin öğrenciler üzerinde akademik başarıyı artırdığı kalıcılığı olumlu yönde etkilediğini dile getirmiştir. Genel olarak bakıldığı zaman dijital öyküleme etkinliği ile öğrencilerin derslerde daha çok eğlendiği, bu durumun derse olan ilgi ve merakı artırdığı buna bağlı olarak da akademik başarının arttığı görülmüştür. Öğrencilerin öykü yazması yazmaya olan dikkatlerinin artırmış telaffuz ve tonlamayı geliştirmiştir. Dijital öykü yazan çocuklarda hayal gücünü gelişmesi de görülen sonuçlar arasındadır. Dayan (2017) çalışmasının sonucunda dijital öykülemenin öğrencilerin metin oluşturmasının olumlu etkilediğini, hikâyede bulunan ögeleri daha da geliştirerek metin detaylarını artırdığını dile getirmiştir. Dijital öyküleme ile öğrencilerin sadece yazma becerilerinde değil, konuşma ve telaffuzlarında da olumlu gelişmeler meydana getirmiştir. Yapılan çalışmalara genel olarak bakılacak olursa Dijital öyküleme ile yapılan etkinlikler çocukların teknolojik becerilerini, iş birliği becerisini, eleştirel düşünme becerisini, hikâye kurgulama becerisini, tasarım odaklı düşünme becerisini vb. birçok becerisini geliştirdiği ve olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Beceriler

Bireylerin karşılaştıkları problemlere çözüm üretebilmesi sahip oldukları becerilerle doğru orantılıdır. Türk Dil Kurumu beceri kelimesini *"elinden iş gelme durumu, bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği"* şeklinde tanımlamaktadır. Öğretim programlarında ortak becerilerin yanı sıra her disipline özgü beceriler bulunmaktadır. Beceriler

için "okullarda gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin ana çerçevesi olarak nitelendirilebilecek programlarda temel beceriler konusuna gereken yeri ve önemi vermek gerekmektedir" (MEB, 2017, s. 6) ifadesi yer almaktadır. Programda yer alan becerileri en doğru şekilde aktarmanın öğrencilerdeki akademik başarıyı da artıracağı düşünülmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan beceriler şekil 2'deki gibidir.

Şekil 2. *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Beceriler*

- Araştırma
- Çevre okuryazarlığı
- Değişim ve sürekliliği algılama
- Dijital okuryazarlık
- Eleştirel düşünme
- Empati
- Finansal okuryazarlık
- Girişimcilik
- Gözlem
- Harita okuryazarlığı
- Hukuk okuryazarlığı
- İletişim
- İş birliği
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme
- Kanıt kullanma
- Karar verme
- Konum analizi
- Medya okuryazarlığı
- Mekânı algılama
- Öz denetim,
- Politik okuryazarlık
- Problem çözme
- Sosyal katılım
- Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
- Yenilikçi düşünme
- Zaman ve kronolojiyi algılama

Öğretim programında yer alan becerilerden biri de medya okuryazarlığı becerisidir. Yaşanan gelişmeler ve yenilikler sebebi ile yaşamın her alanında dijital ortamlar ve medya yer almaktadır. Bu bağlamda medya okuryazarlığı da öğrencilere kazandırılması gereken önemli becerilerdendir. Medya ile hayatımıza giren içerikler bireylerin yaşayış şekillerini, düşüncelerini, dünya görüşlerini kısaca hayatının tümünü etkileyebilecek güce sahiptir (Karaman & Karataş, 2009). Yetişkin bireyler bu kadar etkilenirken küçük yaş gruplarının bilinçsiz şekilde medyaya maruz kalması kaçınılmaz sonuçlar doğurabilir. Medya okuryazarlığının amacı öğrencilere gözlemleyip izledikleri güncel olayları anlamlandırmakla birlikte kendi yaşamlarının kontrolünü ellerinde bulunduklarını hissettirmektir. Bu amaçla çağın gereklerine uygun olarak öğrencilerin kazanması gereken önemli bir beceridir.

Medya Okuryazarlığı Becerisi

Hayatın her alanında karşımıza çıkan medya doğru anlaşıldığı ve kullanıldığı sürece oldukça yararlı iken aksi kullanımda tehdit içeren bir mecradır. Bunun içindir ki eğitimin ilk başladığı andan itibaren öğrencilerin bu beceriyi öğrenmesi ve uygulaması gerekmektedir. Yazılan metinlere ulaşabilme, bu metinleri analiz ederken doğru değerlendirme becerisi olarak tanımlanan medya okuryazarlığı; çağın gereklerine uygun kullanılması gereken önemli becerilerdendir (Buckingham, 2009).

Son zamanlarda gerek doğru gerek yanlış kullanımı oldukça artan sosyal medya kullanımının her yaş grubunda kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu durumun psiko-sosyal gelişimi olumsuz yönde etkilediği de yapılan çalışmalarda görülmüştür (Parsa & Akmeşe, 2019). Yanlış sosyal medya kullanımı gelişimi etkilediği gibi kültürel ve manevi değerleri de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durumun eleştirel bir bakış açısıyla tekrar göz önüne alınması ve çözüm üretilmesi gerekmektedir (Kılınç & Kılınç, 2014). Bireylerin toplumda aktif olmaları, medyayı doğru algılayıp analiz etmeleri için medya okuryazarlığı becerisinin eğitimin başlarında kazandırılması gerekmektedir.

Kullanılan medyanın çokluğu dijital öykülemeyi daha etkili kılmaktadır (İncetelli, 2005). Dijital öyküleme ilen yapılan çalışmalarda verilmek istenen mesajın daha etkili verildiği ve dikkatin daha çok çekildiği görülmüştür (Dunlap & Lowenthal, 2010). Medyaların doğru algılanması ve değerlendirilmesi becerisi olan medya okuryazarlığının dijital öyküleme ile daha etkili aktarılacağı düşünülmektedir. Bu yüzden çalışmada medya okuryazarlığı becerisi dijital öyküleme ile kazandırılacaktır.

Medya Okuryazarlığı ile İlgili Araştırmalar

Tablo 2. *Dijital Okuryazarlık ve Medya Okuryazarlığı Alanında İncelenen Çalışmalar*

Kaynak(lar)\ Yayın Yılı	Konu(lar)	Sonuç(lar)
Karaman (2010)	TV ve internet kullanımı	Araştırma sonucuna göre öğretmen adayları TV ve interneti daha çok haber ve bilgi alma amaçlı kullanmaktadırlar.
Aktı (2011)	Medya okuryazarlık düzeyi	Araştırma sonucuna göre öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkeniyle anlamlı bir ilişkisi bulunmamaktadır. Araştırmanın bu sonucu literatürdeki diğer araştırmalarla uyumludur.
Semiz (2013)	Medya okuryazarlığı becerisi yeterliliği	Çeşitli değişkenlerin incelendiği araştırmada aynı zamanda medya okuryazarlığı dersi almış olan ve almamış olan öğrencilere medya ürünleri tasarlatılarak anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin sınıf seviyesi ile anlamlı bir bağlantısı bulunamamıştır.
Güven (2014)	Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı düzeyleri	Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri arttıkça medya okuryazarlık düzeyleri de artmaktadır. Aynı zamanda medya okuryazarlığı artan öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı seviyelerinin arttığı da tespit edilmiştir.
Çepni (2015)	Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı düzeyleri	Araştırmada öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri çeşitli değişkenlerle bağlantılı olarak incelenmiş ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya göre öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyi günlük gazete takip etme durumu ile ilişkilidir. Günlük gazete takip eden öğretmen adaylarının okuryazarlık seviyesinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 2. (*devamı*)

Aydın ve Çelik (2017)	Bilinçli sosyal medya kullanımı	Araştırmada medya okuryazarlığı dersini almış olan öğretmen adalarının medya okuryazarlığı dersi almamış olanlara göre sosyal medyayı daha etkin ve yoğun bir şekilde kullandıkları ve kullanırken medya okuryazarlığı dersi almamış olan öğretmen adaylarına göre daha fazla doyuma ulaştıkları tespit edilmiştir. Araştırmacı bu durumu bilinçli medya kullanımının doyumu da arttırdığı sonucuna bağlamıştır.
Pımentel ve Busey (2018)	Medya ürünlerinin insanlar üzerindeki etkisi	Araştırmada medya ürünlerinin kişiler üzerinde nasıl bir bakış açısı oluşturabileceğini Hollywood filmleri üzerinden incelemiş ve bu durumda medya okuryazarlığının önemini vurgulamıştır.
Hobbs & Frost (1998)	Medya Okuryazarlığı Eğitimi	Araştırma sonucunda, medya okuryazarlığı becerilerini mevcut müfredata entegre etmek için daha kapsamlı yaklaşımlarda bulunan sınıfların, bir videoda sunulan fikirleri hatırlama ve anlama dâhil olmak üzere daha yüksek düzeyde bilgi işleme becerisine sahip öğrencilere sahip olduğunu gösterdi.
Önal (2007)	Kütüphanecilikte medya	Araştırma sonucunda, bilgi ve belge yönetimi öğrencilerinin medya okuryazarlık becerisi hakkında bilgili oldukları tespit edilmiştir. Bilgi ve belge yönetimi öğrencilerinin değişime ayak uydurup kendilerini geliştirebilecek yeterlilikte olduğu görülmüştür.
Altun (2008)	Medya Okuryazarlığı Dersi	Araştırma sonucunda, medya okuryazarlığı ders programında güncel bir bakış açısı ile bu alandaki çalışmaların incelenmediği görülmüştür. Program içeriğinin medya eğitimindense tanıtımı şeklinde ilerlediği görülmüştür.
Stein & Prewett (2009)	Medya Okuryazarlığına Yönelik Öğretmen Görüşü	Araştırma sonucunda, öğretmenlerin çoğu medya okuryazarlığı eğitiminin önemli olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu medya okuryazarlığının ilk amacı olarak öğrencileri iyi bir birey olarak hazırlamak olduğunu söylemiştir
Kurt & Kürüm (2010)	Medya Okuryazarlığına Yönelik Literatür İncelemeleri	Araştırma sonucunda, literatürdeki çalışmalar incelenmiş olup medya okuryazarlığı kullanılarak öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin artırılabileceği anlaşılmıştır.
Durak ve Seferoğlu (2016)	Medya Okuryazarlığına Yönelik Literatür İncelemeleri	Araştırma sonucunda, 16-24 yaş arasındaki insanların diğerlerine oranla interneti daha sık kullandıkları görülmüştür. Sosyal medyaya kullanımının coğrafi bölgelere göre değiştiği görülmüştür
Çakmak (2019)	Öğretmenlerin Medya Okuryazarlık Becerisi Düzeyleri	Araştırma sonucunda, öğretmenlerin medya okuryazarlık düzeylerinin, aldıkları mesajların farkında olma, bilgi sahibi olma, mesajları analiz edebilme, mesajları yargılayabilme ve gizli mesajları görebilme düzeylerinin iyi seviyede olduğu görülmüştür.
Pala & Başıbüyük (2020)	Öğrencilerin Medya Okuryazarlık düzeyleri	Araştırma sonucunda, öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin genellikle yüksek olduğu belirtilmiştir. Şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin ilçe ve köylerde yaşayan öğrencilere kıyasla dijital okuryazarlık becerilerinin daha yüksek olduğu, cinsiyete göre anlamlı bir değişiklik olmadığı görülmüştür.
Karaman & Karataş (2009)	Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Becerisi Düzeyleri	Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin güçlü olduğu, bilgisayar ve internet sahibi olmanın, günlük gazeteleri takip etmenin, haftada 10-20 saat kadar TV izlemenin ve internet kullanma sıklığının medya okuryazarlığı seviyesinde olumlu bir etkisi olduğu görülmüştür.

Tablo 2. (*devamı*)

Avşar (2013)	Medya Okuryazarlık Becerisinin Kişiler Üzerindeki Etkisi	Medya okuryazarı kişilerin kendilerini ifade etme yeteneklerinin geliştiği, eleştirel düşünme becerisi kazandığı, aktif yaşayan bir birey olduğu ve iletişim yeteneklerinin kuvvetlendiği anlaşılmıştır.
Görmez (2014)	Medya Okuryazarlık Becerisinin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda, medya okuryazarlığı dersi almış grubun almamış gruba oranla iletişim kavramı, amaçları hakkında, akıllı işaretlerin anlayıp bu işaretlere uyma konusunda daha becerikli olduğu görülmüştür.
Güney (2018)	Medya Okuryazarlık Becerisinin Kişiler Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda, medya okuryazarlık düzeyinin sosyal medyaya karşı olan tutumu etkilediği anlaşılmıştır.
Çimen (2020)	Medya Okuryazarlık Becerisinin Kişiler Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucuna göre medya okuryazarlığı eğitimi almış kişiler medyayı daha aktif ve bilinçli kullanırken, karşılaştığı bilgileri sorgulayıp analiz ederek daha doğru şekilde anlayabildiği söylenmiştir.
Uyar & Arsak-Hasdemir (2023)	Medya Okuryazarlık Becerisinin Kişiler Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda, medya okuryazarlığı eğitiminin temel bir ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Tablo 2 ‘de var olan çalışmalar incelendiğinde kuşak olarak medya okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi gerektiği görülmüştür. Öğretmenlerin sıklıkla medya materyali kullandığı bilinirken medya Yördem (2012) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerisinin düşük olduğunu söylemiştir. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere beceriyi daha iyi kazandırabilmeleri için beceri hakkında detaylı ve doğru bilgilere sahip olması gerekmektedir. Çağımızda sosyal medya kullanımı bu kadar artmışken medya okuryazarlığı becerisi üzerinde durulması ve öğrencilerin sosyal medyayı kendilerine faydalı şekilde kullanmalarına yardımcı olunmalıdır. Pimentel ve Busey (2018) yaptıkları çalışmada medya okuryazarlığı becerisine sahip olan insanların medya ürünlerinden daha farklı etkilendiğini ve ortaya farklı bakış açılarının çıktığını dile getirmiştir. Yetişkin insanların medyadan etkilenmesi medya okuryazarlığı becerisi ile değiştirilebilirken bu durumun çocuklarda daha çabuk ve daha güzel etkiler gösterebileceği düşünülmektedir. Çocuklar özgür oldukları kişisel sosyal medya ortamlarında sınırlılıklarını bilmeli ve ona göre hareket etmelidir. Bunun için medya okuryazarlığı becerisi eğitimin ilk yıllarında öğrencilere kazandırılmalıdır. Medya çocuklar için bir tehdit değil, onlara her alanda yardımcı olan bir mecra olmalıdır.

Değerler

Değerler dünya üzerindeki insanların tümünün kendileri olmasını sağlayan unsurlardır. “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü” olarak tanımlanan değerler (TDK, 2023), bir başka tanımda

“toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için bireylerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen inanç ve kültürden kaynaklanan ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke olarak kabul edilmektedir” (Ekinci, 2018, s. 18). Değerler evrensel be milli olarak ayrılabilmektedir. Fakat bu milli değerlerle evrensel değerlerin birbirinden bağımsız olduğu anlamına gelmemektedir. Milli değerlerin evrensel tarafları bulunduğu gibi evrensel değerlerin de milli tarafları bulunmaktadır (Tepecik, 2009). Her insan inandığı değerleri kazanmaya şüphesiz ailede başlar. Ailenin inancı, tutumları bireyin değerlerinin oluşmasında ilk etkendir. Aile bireyin toplumda etkin ve başarılı bir birey olabilmesi için yeterli değildir. Eğitim kurumları da bu alanda etkin bir rol oynayarak bireylerin toplumda etkin, başarılı, kültürüne bağlı ve ülkesine sahip çıkan kişiler olmasında etkili olmaktadır (Orhan, 2018). Eğitim kurumlarının en önemli görevleri bireylerin akademik başarılarını artırmak ve değerleri içselleştirilmiş birey yetiştirmektir (Ekşi, 2003). Sonuç olarak bakıldığında değer eğitiminde en büyük sorumluluk ve görev okullardadır. Böylelikle dünya üzerindeki birçok ülke değer eğitimini eğitim sistemlerine resmi olarak almıştır. Değer eğitimi ülkemizde de Öğretim Programında yer almaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, eğitim sistemimizin temel amacının ‘’değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş, bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek’’ olduğunu vurgulamıştır. Öğretim Programında yer alan “kök değerler” aşağıdaki gibidir (MEB, 2018).

Şekil 3. *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerler*

- Adalet
- Dostluk
- Dürüstlük
- Öz Denetim
- Sabır
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Vatanseverlik
- Yardımseverli

Sorumluluk ve Özgürlük Değeri:

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan bu değerlerin her biri kendi içerisinde ayrı öneme sahiptir. Tek tek kazandırılması gereken bu değerler aslında birbirinden de bağımsız değillerdir. Değerler toplumları birleştiren, birlik beraberlik duygusu için gerekli olan ve her biri bireyin kendini toplumun bir parçası olarak hissetmesini sağlayan unsurlardır. Değerlerle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde sorumluluk değerinin en çok üzerinde durulan değerlerden biri olduğu görülmektedir (Can, 2008). Duke ve Jones (1985) sorumluluk değerini

"herhangi bir denetim olmadan bireyin amaçları doğrultusunda uygun davranış göstermesini, davranışlarından doğacak durumları kabul etmesini ve başka kişilerin de benzer şekilde davranması konusundaki hassasiyetini kapsayan bir terim" olarak açıklamışlardır. Sorumluluk değerinin kazandırılmasındaki en önemli etken şüphesiz eğitimdir. Kişiye var olan koşullarda gösterdiği her bir davranışın, aynı şekilde karşısındaki insanların da göstermiş olduğu davranışların sonuçlarını kabul etmesi gerektiğini bu değerle öğretebiliriz. Günümüzde bireyler sorumluluklarının farkına varmış olsalar dahi kendilerini kısıtlayabileceğini düşündükleri davranışları yapmaktan vazgeçer hale gelmiş durumdadır. Bunun nedeni de kök değerlerden biri olan özgürlük değerinin doğru şekilde kazandırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Özgürlük TDK 'ya göre "Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu" olarak tanımlanmaktadır. Bu durum kişilerde olması gerektiğinden fazla bulunduğunda davranışlarının istenmedik yönde ilerlemesine neden olabilmektedir. Bu sebeple sorumluluk ve özgürlük değerlerinin birbiri ile kopuk olmadan kazandırılması ile bu sorunun aza indirilebileceği düşünülmektedir. Sorumluluk ve özgürlük değeri ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve Tablo 3'de gösterilmiştir.

Sorumluluk ve Özgürlük Değeri ile İlgili Araştırmalar

Tablo 3. *Sorumluluk ve Özgürlük Değerleri Alanında İncelenen Çalışmalar*

Kaynak(lar)\Yayın Yılı	Konu(lar)	Sonuç(lar)
Sapasağlam (2017)	Sorumluluk değerine bakış açısı	Öğrenciler çizdikleri resimlerde diploma, ödev, okul, öğretmen, kalem, kitap gibi unsurlar ağırlıkla yer almıştır. Sözlü olarak sorulduğunda ise öğrenciler verilen işi yapmak, görevini zamanında yerine getirmek, verilen sözde durmak gibi ifadeleri kullanmışlardır. Öğrenciler sorumluluğu daha bireysel anlamda algılamaktadırlar. Ayrıca öğrenciler sorumluluklarını yerine getirdiklerinde mutlu olduklarını ifade etmişlerdir.
Sezer ve Çoban (2016)	Sorumluluk değer algısı	Sınıf düzeylerine göre sorumluluk algılarında değişiklik olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerinin "Aileye karşı sorumluluk", "Kişisel sorumluluk (akademik)", "Kişisel sorumluluk (sağlık)", "Kişiler arası sorumluluk", "Çevreye karşı sorumluluk", "Dini sorumluluk" ve "Kamusal sorumluluk" olmak üzere farklı sorumluluk algılarının olduğu görülmüştür.
Sezer vd. (2017)	Sorumluluk değer algısı	Araştırmada öğretmenlerin öğretim programlarının sorumluluk değerini kazandırmada yetersiz olduğunu düşündüklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin sorumluluk algılarında çevreye karşı sorumluluk kategorisi geri planda kalmıştır. Araştırmacılara göre bu durum öğretmenler açısından bir eksikliktir ve giderilmesi gerekmektedir.

Özerbaş ve Gündüz (2014)	Sorumluluk değerinin kazandırılması	Sorumluluk değerinin kazandırılmasında proje tabanlı öğretim yönteminin etkisi incelenmiş ve araştırma sonucuna göre; öğrenci başarısı artmış, eğitim süreci daha somut ve kalıcı hale gelmiş, öğrenciler için ders daha zevkli ve eğlenceli hâle gelmiştir. İki araştırma sonucu karşılaştırıldığında farklı yöntem ve tekniklerin kullanımı ile sorumluluk değerinin kazandırılmasında daha etkili olabileceği görülüyor.
Tepecik (2009)	Sorumluluk değerinin kazandırılması	Araştırmada öğretmenlerin sorumluluk değerinin eğitiminin ilk başladığı yer olarak aileyi gördüklerini ortaya koymuştur. Ayrıca öğretmenler sosyal bilgiler dersinde sorumluluk kazandırılması konusunda okulda öğretilenlerin aile ve çevre tarafından desteklenmemesi, ders saatlerinin yetersizliği gibi konularda zorluklar yaşadıkları araştırmada ortaya konulmuştur.
Akpınar ve Kaya (2021)	Özgürlük değeri algısı	Yapılan araştırmada ise öğrencilerin genel anlamda özgürlük değerini bildikleri ancak bu değere karşı algılarının cinsiye, kitap okuma durumu, kardeş sayısı gibi değişkenlere göre değişiklik gösterdikleri tespit edilmiştir. Özgürlük değeri ile ilgili öğrencilerin bazılarının kafa karışıklığı içerisinde olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu alanda yapılacak çalışmalar literatüre katkıda bulunacaktır.
Tekin (2019)	Sorumluluk değerinin kazandırılması	Çalışmada etkinlik kullanmanın sorumluluk değerini kazandırma sürecini somutlaştırdığını dile getirilmiştir. Etkinlik kullanımı süreci kolaylaştırmış ve eğlenceli hâle getirmiştir.
Turan Aktan (2008)	Sorumluluk Değer Algısı	Araştırma sonucunda, öğrencilerin var olması gerektiğini düşündükleri değerlere karşı daha pozitif yaklaştıkları görülmüştür. Öğretmenler iş birliği ve yardımlaşma sayesinde iş hayatında başarıyı yakalamanın daha kolay olacağını savundukları görülmüştür. Öğretmen ve öğrencilerin görüşleri kıyaslanınca anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.
Yaman, Taflan & Çolak (2009)	Sorumluluk ve Özgürlük Değerleri	Araştırma sonucunda, Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin çoğunlukla sosyal değerleri verdiği görülmüştür. Estetik değerlerin nazım türündeki eserlerden ziyade nesir türündeki eserlerde daha çok verildiği görülmüştür. Teorik değerlerin sınıf ders kitaplarında 8. sınıfa kıyasla daha çok bulunduğu görülmüştür.
Ünlüer (2012)	Sorumluluk Değeri	Araştırma sonucunda, velilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerin yapmış olduğu uyarılara dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenler öğrencilere bir sorumluluk verirse bundan velilere de bahsetmesi gerektiğini düşünmektedir. Okul ve aile iş birliğinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.
Can Aran & Demirel (2013)	Sorumluluk Değeri	Araştırma sonucunda, öğretmenler sorumluluk değerini kazandırmak için her zaman etkinlikler yaptığı, değer eğitiminde telkin, model olma, değer aydınlatması gibi yöntemleri kullandıkları, sıklıkla iş birliği gerektiren etkinlikler yaptıkları görülmüştür.
Çengelci, Hancı & Karaduman (2013)	Sorumluluk Değeri	Araştırma sonucunda, öğretmenlerin okulda kazandırılmasının gerekli olduğunu düşündüğü değerlerin sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma ve sorumluluk olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sınıf kurallarının oluşturulma sürecine aktif bir şekilde katılmak istediği görülmüştür.
Aydemir & Kalın (2018)	Özgürlük Değeri	Araştırma sonucunda, öğrenciler özgürlük değerini okul çıkışı, tatil ve beden eğitimi dersi olarak tanımlarken uygulama sonrasında demokrasi, hak, hürriyet olarak tanımlamaya başlamışlardır. Öğrenciler değerleri bir önem sıralamasına koyduklarında özgürlük değeri en öndeyken son uygulamadan sonra ilk sırayı özgüven değeri almıştır.

Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde evrensel olarak kabul edilen değerlerin öğrenciye kazandırılması durumunda öğrencilerin akademik başarılarının arttığı görülmüştür. Evrensel olarak kabul edilen sorumluluk değerinin öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesi adına yapılacak çalışmada kullanılması gerektiği düşünülmüştür. Çalışmada kullanılmak üzere seçilen bir diğer değer de özgürlük değeridir. Bireylerin sorumlulukları olduğu gibi yaptıkları seçimler ve hareketlerde özgür olmaları gerekmektedir. Bilinmelidir ki her bireyin özgürlüğünün sınırlılıkları vardır. Öğrencilerde bu sınırlamayı öğretebilmek ve sorumluluk değerinin kazandırırken özgür olduklarını da kazandırabilmek adına iki değer birlikte kullanılacaktır. Sorumluluk değeri Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kazandırılması gereken önemli kazanımlardandır. Tablo 3'de verilen çalışmalar incelendiğinde sorumluluk değerinin kazandırılmasında farklı etkinlikler ve yöntemler kullanılması gerektiği görülmüştür. Bunun için yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi öğretmenlerin ve ailelerin değer kazandırılması konusunda desteklerinin göstermeleri gerektiği görülmüştür. Tekin (2019) yaptığı çalışmada etkinlik kullanmanın sorumluluk değerini kazandırma sürecini somutlaştırdığını dile getirmiştir. Etkinlik kullanımı süreci kolaylaştırmış ve eğlenceli hâle getirmiştir. İncelenen çalışmaların sonucuna bakılarak yapılacak olan çalışmanın da dijital öyküleme etkinliği ile sorumluluk değerine farkındalık kazandıracağı düşünülmektedir. Özgürlük değerine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde sadece bu değere yönelik yazılan bir tez bulunamamıştır. Genel olarak değer incelemesinde özgürlük değeri de verilmiştir. Bu durum literatürde eksiklik olarak görülmektedir. Yapılacak olan çalışmalarda özgürlük değerine yer verilmelidir.

Çalışmalar genel olarak incelendiğinde literatürde yeterli çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Özgürlük değerinin aile, okul, çevre gibi faktörlerden etkilenerek şekillendiği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin özgürlük kelimesinin tam olarak anlamını bilmediği ve farklı kavramlarla karıştırdığı görülmüştür. Bu da değerin doğru kazandırılmasında olumsuz etkiye sahip olmaktadır. Özgürlük değerine yönelik yapılacak olan çalışmaların farklı evren ve yöntemlerle yapılacak olması alanyazına fayda sağlayacaktır. Bunun yanı sıra şimdiye kadar değer ve becerinin aynı anda yer aldığı bir çalışma bulunmadığı görülmüş, yapılacak olan çalışmanın literatür için önemli olacağı düşünülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Araştırmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma yöntem hem nitel hem nicel verilerin toplandığı ve bu verilerden elde edilen belirli sonuçların çıkarıldığı bir yöntemdir (Creswell, 2017). Nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanılması araştırmanın probleminin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Creswell, 2017). Yıldırım ve Şimşek karma araştırma yöntemlerini dört başlık altında toplamıştır:

- Çeşitleme (triangulation) Desen
- Gömülü (içe yerleşik) Desen
- Açıklayıcı (explanatory) Desen
- Açımlayıcı (exploratary) Desen

Araştırmanın amacına ve uygulama sürecine uygunluğu bakımından gömülü desen kullanılmıştır. Gömülü desende nitel ve nicel veriler aynı anda toplanır veya sıralı olarak toplanır. Araştırmada nitel verilerin ağırlıklı olması beklenir ve nicel verilerle destelenir veya nicel veriler ağırlıklı olur ve nitel verilerle desteklenir. Bu çalışmada da nicel veriler nitel verilerle desteklenmiştir.

Araştırmanın Nicel Boyutu

Araştırmada nitel verilerin desteklemesi amacıyla kontrol grupsuz yarı deneysel desen kullanılmıştır. Uygulama sürecinde yapılan ön test ve son testler yarı deneysel desene adapte edilmiştir (Creswell, 2017). Kontrol grubu olmayan gruba ön test uygulandı sonrasında yarı deneysel işlem uygulandı. İşlem sonrasında aynı gruba son test uygulanarak elde edilen veriler aynı ölçme aracıyla ölçüldü. Kontrol grubu olmayan son testlerde bu desenin daha kullanışlı olduğu ve etkili olduğu görülmüştür (Sönmez & Alacapınar, 2013). Yarı deneysel işlem sonucunda elde edilen ön test ve son test verileri arasındaki farklılıklar değerlendirildi (Büyüköztürk vd., 2020).

Araştırmanın nicel kısmının simgesel gösterimi şu şekildedir:

Şekil 4. *Kontrol Grupsuz Yarı Deneysel Desenin Simgesel Gösterimi*

Grup	Ön test	İşlem	Son test
G	O_1	X	O_2

G: İşlem yapılan grup

O_1: Deney grubuna uygulanan ön ölçüm

X: Deneysel işlem

O_2: Deney grubuna uygulanan son ölçüm

Araştırmanın nitel boyutu

Bu araştırmada nitel araştırma boyutunda durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırmalar insan davranışlarının nedenlerini anlamaya yöneliktir (Saruhan & Özdemirci, 2013, 300). Bu davranışları anlamlandırma ve sağlıklı bir biçimde yorumlayabilmek için de nitel araştırma yöntemlerinden "durum çalışması" deseni kullanılmıştır.

Nitel araştırmalarda var olan problem derinlemesine incelenmeli ve problemin ortaya çıkardığı durumlar da birden fazla olabileceği gibi bir süreç haline gelebilmektedir. Bu süreç içerisinde problemin etkisi altındaki bireylerin gelişimleri olumlu veya olumsuz etkilenebilmektedir. Etkileyen faktörlerin bulunup incelenmesi için de durum çalışması deseni en uygulanabilir desenlerdendir. (Stecher & Borko, 2002) Bu çalışmaların anlaşılmayı kolaylaştırırken genellemeyi düşürdüğünü dile getirse de Yıldırım ve Şimşek (2007) aslında bu çalışmaların amacının istatistiksel değil analitik genelleme olduğunu söylemiştir. Ortaöğretim yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Medya okuryazarlığı becerisinin sorumluluk ve özgürlük değerlerine ilişkin farkındalık kazandırabilmesini amaçlayan bu çalışmada meydana gelen değişimlere odaklanılması sebebiyle bu desen tercih edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan herhangi bir becerinin değerlere farkındalık kazandırabilme durumunun incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bunun için de problemin detaylı incelenebilmesi adına bu yöntem kullanılmıştır. Patton (2014) durum çalışmalarında izlenmesi gereken süreci aşağıdaki gibi formüle etmiştir:

- Ham durum verilerini bir araya getirme,
- Durum kaydı oluşturma,
- Durum çalışması anlatısını yazma.

Yıldırım ve Şimşek (2013, ss. 318-320) de bu süreci sekiz başlık altında ele almıştır:

- Araştırma sorularını geliştirme,
- Araştırmanın alt problemlerini geliştirme,
- Analiz birimini saptama,
- Çalışılacak durumu belirleme,
- Araştırmaya katılacak bireyleri belirleme,
- Verileri toplama ve toplanan verileri alt problemlerle ilişkilendirme,
- Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması,
- Durum çalışmasının raporlanması.

Bu çalışmada da yukarıda bahsedilen süreç aşamaları dikkate alınarak uygulanmış çalışmanın çerçevesi aşağıda ayrıntılı olarak verilmiştir:

Şekil 5. *Çalışmanın Genel Çerçevesi*

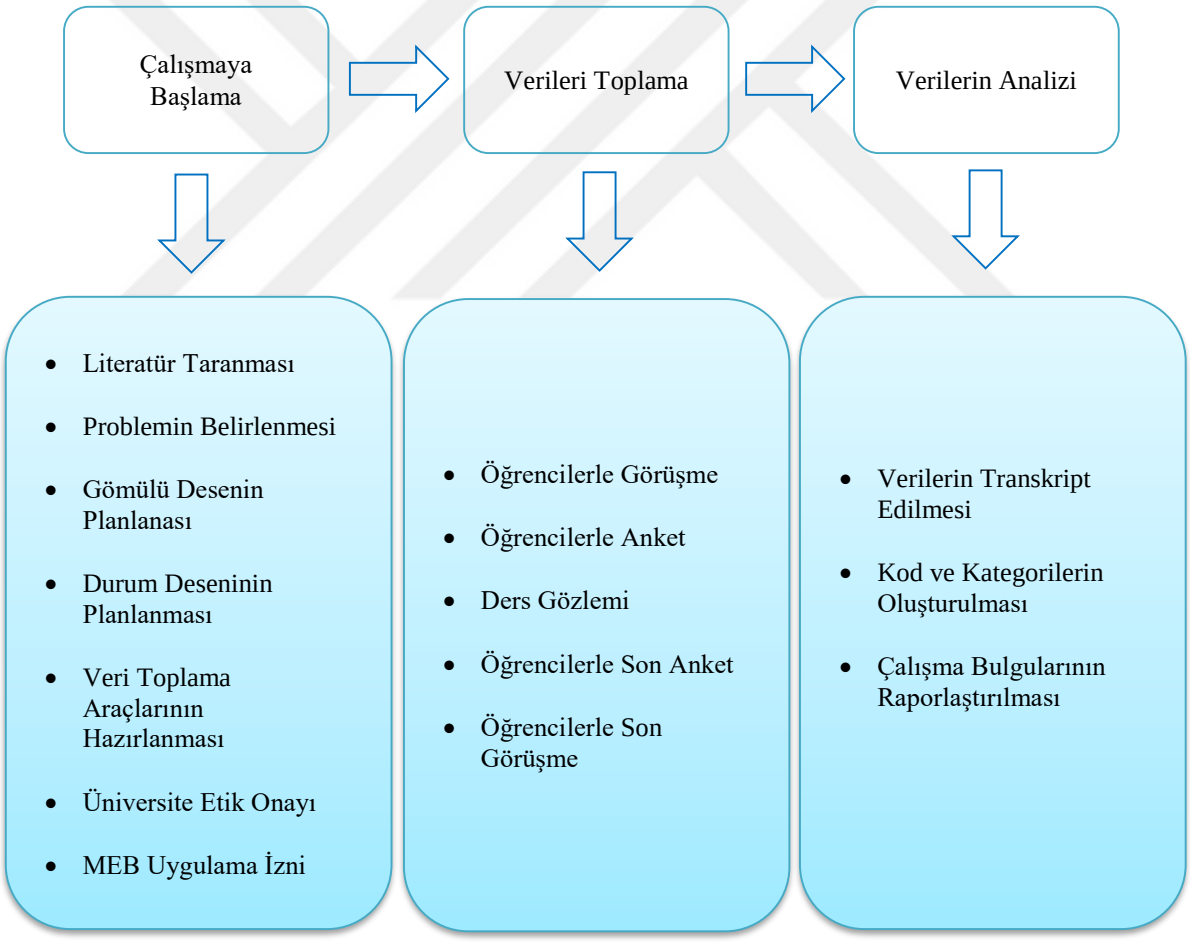

Araştırma yukarıda bahsedildiği gibi ilk olarak araştırmanın problemi belirlenmiş probleme uygun yöntem ve desenler belirlenmiştir. Daha sonra nitel ve nicel veriler toplanmıştır. Uygulama süreci devam ettikten sonra tekrar nitel ve nicel veriler toplanmıştır. Sürecin sonuna doğru elde dilen veriler raporlaştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Nicel araştırmalardan farklı olarak nitel araştırmalarda küçük gruplar vardır bu gruplar önceden belirlenir. Belirlenen bu küçük gruplarda yapılan araştırmalar genellenmez. Nitel araştırmalarda araştırmacı problemi en iyi şekilde anlayıp çözebilmek için amaca en uygun katılımcıları ve çalışma yerini seçmelidir (Creswell, 2014). Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken iki tür örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem ve amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması yapılıp problem belirlendikten sonra araştırmanın 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanına uygunluğu bakımından katılımcılar bu sınıf grubundan seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem araştırmacının maaliyet ve ulaşılabilirliği açısında yaşayacağı zorlukları en aza indiren yöntemlerdendir. Bu yöntem araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Amaca uygunluk ve kolay ulaşılabilirlik bakımından Erzurum merkezde bulunan bir devlet okulunun 7. Sınıf öğrencileri seçilmiştir. Öğrencilerin çoğu benzer demografik özelliklere sahip aynı semtte yaşayan öğrencilerdir. Öğrencilerin dijital öykü tasarlayabilmesi adına evlerinde kullanabilecekleri tablete sahip olmalarına veya ebeveynlerin akıllı telefonları olmasına dikkat edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda okul idaresinden ve sınıf öğretmeninden alınan bilgilerle 7-A şubesinin amaca uygunluğu tespit edilmiştir. Derse giren öğretmenlerinin görüşleri alınmış ve sınıfın başarı durumunun çok iyi olmadığı orta dereceli bir sınıf olduğu belirlenmiştir. Sınıf belirlendikten sonra odak öğrenci seçimi yapmadan 7-A sınıfında bulanan öğrencilerin hepsi araştırma kapsamına alınmıştır. Nicel verilerin T Testi analiz yöntemi ile analiz edilebilmesi için 30 öğrenci gereklidir. Bu amaçla nicel verilerin geçerli olabilmesi için ankete 30 öğrencinin tamamı katılmıştır. Nitel veriler alınırken de veri kaybı yaşanmaması adına sınıf içerisinde bulunan 30 öğrencinin tamamı uygulamaya katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırma sürecinde kullanılan veri toplama araçlarından bahsedilmiştir. Araştırmada öğrencilerle yapılan görüşme, soru formu ve gözlem ile veriler toplanmıştır.

Nitel Desen Boyutunda Veri Toplama Araçları

Yarı Yapılandırılmış Görüşme.

Nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri görüşmedir. Görüşme yönteminin birden çok çeşidi vardır. Patton görüşmenin amacının katılımcıların iç dünyasına inerek onların zihinlerinde var olanı olduğu gibi anlamak olduğunu savunmuştur (Patton, 2014). Bu süreçte görüşmeci elinden geldiğince rahat bir ortam oluşturmalı ki karşı taraf sorulara doğru ve içten cevaplar verebilsin. Bu çalışmada da yarı yapılandırılmış

görüşme kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda süreç durağan değildir. Bundan da yararlanılarak görüşme esnasında esneklik yapılabilir yeni soru eklenebilir veya katılımcıların anlayabileceği şekilde sorular sorulabilir. Glesne'ye göre görüşmeler tek taraflı değil katılımcı ve araştırmacının karşılıklı konuştuğu ve fikir alışverişinde bulunduğu hareketli bir süreçtir (Glesne, 2015).

Süreç boyunca 30 öğrenci ile görüşülmüştür. Görüşme formu yaklaşımı kullanılarak katılımcılara 9 soru sorulmuştur. Görüşme formu yaklaşımının özellikleri kullanılarak hem önceden belirlenen sorular sorulmuş hem de daha ayrıntılı bilgiler alabilmek adına ek sorular da eklenmiştir. Sohbet tarzında bir görüşme yapılmış ve konuların daha da ayrıntısına girilmeye çalışılmıştır.

Gözlem.

Nitel araştırmalarda en çok kullanılan yöntemlerden birisi de gözlemdir. Gözlem ikincil bir kaynağa gerek kalmadan verilerin direkt doğal ortamından toplanması süreci olarak da bilinmektedir. Görüşmedeki eksik yanlar gözlem yoluyla tamamlanabilmektedir. Gözlemin katılımcıların davranışlarının daha ayrıntılı bir biçimde tanımlanması amacıyla kullanıldığı bilinmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu araştırmada uygulama boyunca gözlem yapılmış ve bu gözlemler bir araştırmacı günlüğünde toplanmıştır.

Dokümanlar (Öğrencilerin Çizdiği Karikatürler).

Doküman bir konu hakkında bilgi sağlayan, yazılı, görsel ve dijital halde olabilen, gazeteler, günlükler, fotoğraf albümleri, mahkeme kararları, otobiyografiler, sanat eserleri vb. materyallerdir (Corbetta, 2003). Bu araştırmada da öğrenciler tarafında yazılan medya okuryazarlığı becerisine yönelik öyküler doküman olarak incelenmiştir. Sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı dersi uygulaması yapılan öğrencilerden medyada karşılaştıkları problemler ile ilgili öykü yazmaları istenmiştir. Daha sonra bu öyküler incelenmiş ve içerdiği konu başlıklarına göre gruplandırılmıştır.

Nicel boyutun veri toplama araçları

Anket.

Anket yöntemi nicel çalışmalarda kullanılan bir yöntemdir. Anketler belirli bir örneklemden alınan bilgilerin sayısal veriler haline dönüştürüldüğü veri toplama araçlarıdır (Tekindal, 2021). Anket eğitim kurumları dahil birçok kurumda verileri ölçmeyi kolaylaştırmıştır. Bu araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama yöntemi de ankettir. Katılımcılara uygulama öncesi ve sonrası olmak üzere iki anket uygulaması yapılmıştır.

Katılımcıların verdiği cevapları etkilememesi için kişisel bilgilerinin çok fazla yer almadığı bir anket oluşturulmuştur. Ankette araştırmaya yönelik karma sorular yer almaktadır. Açık uçlu 2 soru ve 39 kapalı uçlu soru bulunmaktadır. Kapalı uçlu soruların alınan cevapları sınırlandırıldığı düşünülse de çok daha fazla soruya katılımcıları sıkmadan ve daha doğru cevaplar alma olasılığını yükseltmektedir. Katılımcılara ön anket ve son anket olmak üzere iki anket uygulanmış ve veriler elde edilmiştir.

Süreç

Araştırma süreci kısaca aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Şekil 6. *Araştırma Süreci*

Araştırmanın süreci literatür taranması ve problemin belirlenmesiyle başlamıştır. Eksiklik olarak görülen problem belirlenmiş ve bunun için ne yapılabilir diye araştırma yapılmıştır. "Birey ve Toplum" öğrenme alanında bulunan kazanımlar ile ilişkilendirilen çalışma bu öğrenme alanında uygulanmıştır. Problem belirlendikten sonra veri toplama araçlarının hazırlık süreci başlamıştır. Anket ve görüşme soruları hazırlanmış bunlar içerisinden görüş alarak ekleme ve çıkarmalar sonucu tamamı oluşturulmuştur. Evraklar hazırlanmış ve gerekli izinler alındıktan sonra uygulama süreci başlamıştır. 3 hafta ve her

haftada 3 ders ile toplam 9 ders saatinde uygulanması düşünülen çalışma izinlerdeki aksaklıklardan dolayı 2 hafta içerisinde 9 ders saati olarak uygulanmıştır. Veri toplama sürecine geçilmiş katılımcılara ilk olarak anket uygulanmış daha sonra görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. İlk görüşmeler yapıldıktan sonra ders süreci başlamıştır. İlk haftanın dersinde öğrencilere "Bilgi Edinme" yollarından bahsedilmiş ve derste soru-cevap, tartışma, örnek olay etkinlikleri yaptırılmıştır. İkinci haftanın dersinde ise öğrencilere "Geleneksel Medya" başlıklı ders planı uygulanmıştır. Son haftanın ders planında ise öğrencilere "Sosyal Medya" başlıklı ders planı uygulanmıştır. Son ders süreci içinde öğrencilerden medyada karşılaştıkları içeriklerle ilgili öyküler yazmaları istenmiştir. Yazılan öyküler öğrenciler tarafından Toontastic 3D programı ile dijital hale getirilmiştir. Araştırmanın amacına uygun hazırlanan ders programı da uygulandıktan sonra öğrencilere son anket uygulaması yapılmış, son görüşmeler de yapıldıktan sonra veri toplama süreci sona ermiştir. Daha sonra elde edilen verilerin analiz süreci başlamıştır. Verilerin analizleri yapıldıktan sonra raporlaştırma süreci ile çalışma sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Merriam nitel araştırmalarda kullanılan görüşme ve gözlemin analizinin ilk gözlem ve ilk görüşmeyle başladığını vurgulamıştır (Merriam, 2018). Bu çalışmada da analizlere çalışma sahasındayken başlanılmış ve ilk andan itibaren gözlem yapılmıştır. Patton' da (2014) verilerin analizi hakkında şunları söylemiştir:

"Nitel analiz, veriler toplandıktan sonra mı yoksa veriler toplanırken mi başlanır diye sorarak, nitel analizin larva aşamasında başladığını ifade eder. Ona göre henüz veri toplama esnasında iken gözlem ve kaydetme sırasında analiz süreci başlamaktadır. Çünkü nihai analiz gerçekleştirilirken araştırmacının faydalanacağı temel iki kaynaktan biri veri toplama esnasında ortaya çıkan analitik iç görüler ve yorumlar; diğeri ise alan çalışmasından önce yani çalışmanın tasarım aşamasında üretilen sorulardır" (s. 436).

Analizde araştırmacının becerileri de oldukça önemlidir. Süreç içerisinde karşılaşabileceği problemlere çözüm üretebilmeli, yeni gelişmelere açık olmalı ve süreç boyunca analitik ve yorumlayıcı olmalıdır. Karşılaşılan herhangi bir durum sebebi ile tekrar görüşme gerekebilmektedir. Bu durum sebebi ile sürekli gözlem yapılmış gerektiği durumlarda katılımcılarla tekrar görüşme sağlanmıştır. Katılımcılardan elde edilen verilerde görüşmeler içerik analizi tekniğine göre analiz edilmiştir. Tüm veriler toplanıp okunduktan sonra veriler içerik analizi, anketler ise betimsel analiz yollarıyla ölçülmeye başlanmıştır. Kod ve kategoriler belirlendikten sonra nihai sonuca varılmıştır. Merriam (2018) analiz sürecinde

oluşturulan kodların belirli ölçütleri olması gerektiğini dile getirmiştir. Bu ölçütler aşağıda belirtildiği gibidir (ss. 175-176):

- Kategoriler araştırmacının amacına cevap verebilir nitelikte olmalıdır.
- Kategoriler kapsamlı olmalıdır.
- Kategoriler yarı özel olmalıdır. Yani belirli bir veri birimi sadece bir kategoriye uygun olmalıdır.
- Kategoriler duyarlı olmalıdır. Kategorilerin isimlendirilmesi verilere karşı duyarlı olmalıdır.
- Kategoriler kavramsal açıdan uyumlu olmalıdır.

Çalışmanın bir diğer veri toplama aracı ise gözlemdir. Gözlemden elde edilen veriler betimsel analiz yolu ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde araştırmadan elde edilen veriler önceden belirlenen kod ve kategoriler yolu ile yorumlanır. Yorumlanan veriler tablo ve grafiklerle daha anlaşılır hale getirilerek raporlanır.

Araştırmada anketlerden toplanan verilerin analizinde 4 farklı istatistiksel analiz uygulanmış ve bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan görüşmelerdin analizinde ise Excel programı kullanılmıştır. Toplanan veriler kodlara ayrılmış ve bu kodlar grafiklerle yüzde frekansı olarak gösterilmiştir.

Öğrencilerin yazdığı dijital öykülerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Öyküler belirli kavram başlıkları altında toparlanmış ve analizleri yapılmıştır.

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı uygulama süreci boyunca oldukça aktif bir rol almıştır. Sürece uygulamanın hazırlık sürecinden son aşamalarına kadar hâkim olmuştur. Tüm bu süreçte araştırmacı alanın uzmanıyla birlikte hareket etmiştir. Araştırmacı uzman görüşleriyle birlikte veri toplama araçlarını hazırlamış aynı şekilde verileri de kendi toplamıştır. Araştırmacı tüm dersleri kendi anlatmış, yürütülen derslerin öğretmeni her derste izleyici olarak bulunmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerliliği artırmak için elde edilen veriler doğrudan ve gerçekçi biçimde raporlandırılmıştır. Merriam ve Tisdell (2015), iç geçerliliğin nitel araştırmalardaki karşılığının inandırıcılık olduğunu savunmuşlardır. Bu araştırmada da görüşmelerden elde edilen verilerin geçerliliğini artırmak adına araştırmacı görüşmeleri kendi yapmış, görüşmenin

yapıldığı ortamın samimi ve içten olmasını sağlamış, katılımcıların ön yargılarını azaltmak adına kişisel verilerinin kullanılmayacağını söyleyerek karşılıklı güven ilişkisi oluşturmuştur. Çalışmanın geçerlik ve güvenirliği açısından yapılan uygulamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. *Çalışmanın Geçerlik ve Güvenirliği İçin Yapılan Çalışmalar*

Strateji	**Uygulama**
Geçerlik	• Anket ve görüşme formu hazırlanmadan önce literatürün incelenmesi • Hazırlanan veri toplama araçlarının alanında uzaman kişiler tarafından incelenmesi ve değişiklikler yapılması. • Anket ve görüşme sorularının açıklayıcı olup olmadığının incelenip düzeltme yapılması için pilot uygulama yapılması
Güvenirlik	• Anket içeriğinin araştırma problemine uygun hazırlanması. • Görüşme formunun araştırma problemi doğrultusunda hazırlanması

Merriam (2013), çalışmanın alanyazında bulunan çalışmalarla desteklenmesinin araştırmanın geçerlik ve güvenirliğine katkı sağladığını dile getirmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılara uygulanacak olan anket ve görüşme formunun hazırlanması öncesinde konuyla alakalı yapılan çalışmalar incelenmiştir. Anket ve görüşme soruları hazırlandıktan sonra pilot uygulama yapılmış ve elde dilen sonuçlar analiz edildiğinde anketin iç geçerliği ve tutarlığı hesaplanmıştır. Pilot uygulama aynı yaş grubunda olan 128 öğrenciye uygulanmıştır. Anketin iç tutarlığını hesaplamak için yapılan analizde anketin Cronbach alfa katsayısı 0,868 olarak hesaplanmıştır. Böylelikle anketlerin geçerlik ve güvenirliğinin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Çalışmanın güvenirliğini artırdığı bilen uzaman görüşü alınmış anket soruları için uzman görüşü alınmış ve çalışmaya uygun olmadığı düşünülen anket soruları anketten çıkarılmıştır (Barbour, 2001). Yapılan bu uygulamalar ile araştırmanın geçerlik ve güvenirliği artırılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Nitel Verilere Ait Bulgular

Bu bölümde katılımcılara uygulanan görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular yer almıştır.

Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Becerisi Ön-Son Görüşmelerine Dair Bulgular

Şekil 7. *Medya Kavramının Çağrıştırdığı Kavramlara Yönelik Görüşler (Ön Görüşme)*

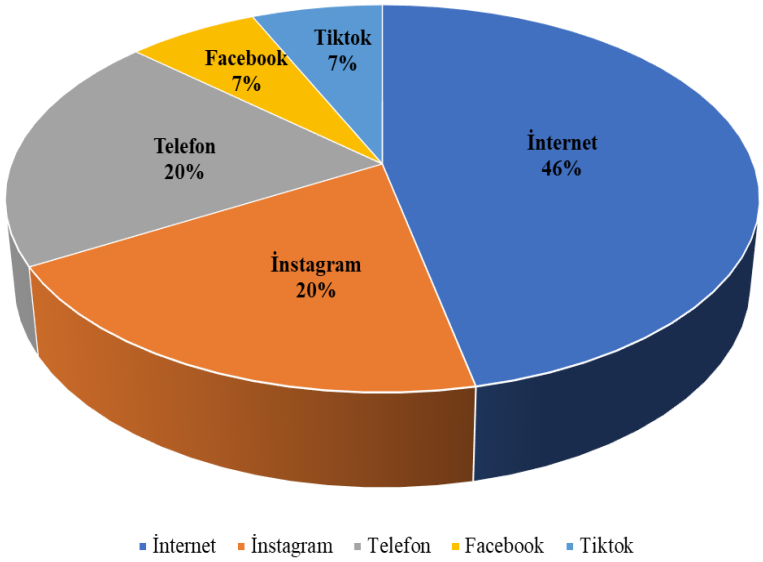

Şekil7'de gösterilen ön görüşmede "Medya nedir? Medya kavramı sizin için ne ifade ediyor?" sorusuna verilen cevaplar kategori ve kodlara ayrılmıştır. Toplam 15 katılımcının yer aldığı görüşmelerde 12 katılımcı medyanın eğlence için kullanıldığını söylerken 3 katılımcı bilgi edinmek için kullanıldığını söylemiştir. Şekil 7'de görüldüğü gibi katılımcılar medya kavramı için sadece internet ve sosyal medya araçlarını dile getirmiştir. 7 katılımcı İnternet, 1 katılımcı Facebook, 3 katılımcı Instagram, 3 katılımcı telefon ve 1 katılımcı Tik Tok olarak dile getirmiştir.

Katılımcılar ön görüşmede medya kavramına yönelik düşüncelerinde benzer kavramlar dile getirmiştir. Medya kavramını sadece sosyal medya ve internet olarak düşünmektedirler. Bazı öğrenciler şu cevaplar vermiştir:

Ö3: "Medya video ve fotoğraf paylaştığımız yerlerdir."

Ö8: "İnsanların video fotoğraf attığı Instagram gibi yerler. Grup olunur ve sohbet edilir."

Ö11: "Bilgi veren ve eğlenceli olan yerlerdir. Instagram Google YouTube gibi.

Şekil 8. *Medya Kavramının Çağrıştırdığı Kavramlara Yönelik Görüşler (Son Görüşme)*

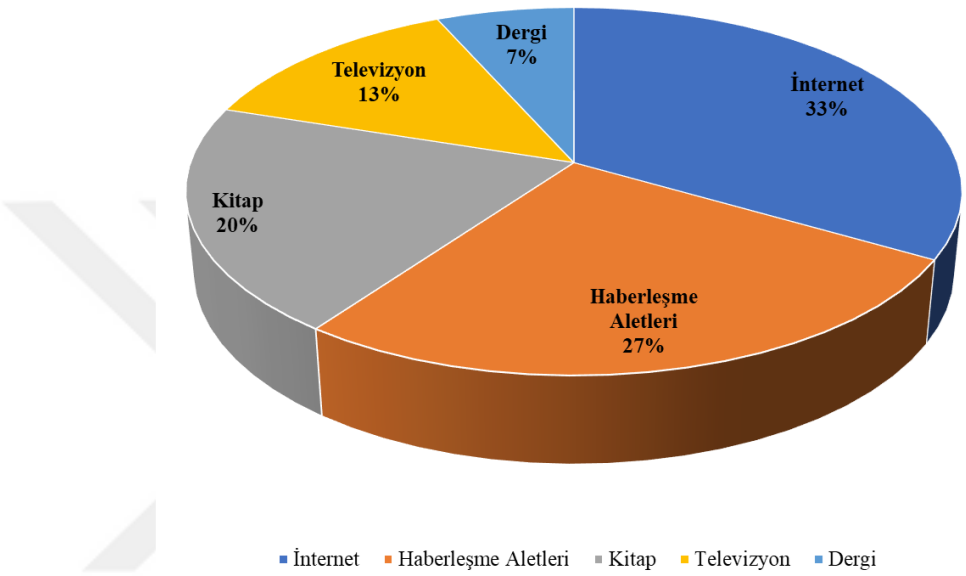

Yapılan son görüşmede "Medya nedir? Medya kavramı sizin için ne ifade ediyor?" sorusuna verilen cevaplar kategori ve kodlara ayrılmıştır. Toplam 15 katılımcının yer aldığı görüşmelerde 5 katılımcı İnternet, 4 katılımcı haberleşme aletleri, 3 katılımcı kitap, 2 katılımcı televizyon ve 1 katılımcı da dergi cevaplarını vermiştir.

Katılımcılar son görüşmede ön görüşmeden farklı olarak medya kavramının çağrıştırdığı kavramlara farklı kavramlar eklemiştir. Bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

Ö13: "Haberleşmemizi sağlayan birçok alet medya aracıdır."

Ö15: Sadece internet değil kitaplar ve dergiler de medya aracıdır."

Ön görüşmeye göre katılımcılarda farklı kavramlar ortaya çıktığı görülmektedir. İlk görüşmeye nazaran katılımcıların sadece sosyal medya içeriklerini değil farklı olarak televizyon, dergi, kitap ve haberleşme aletlerinin tümünü medya aracı olarak kabul ettikleri görülmüştür. İlk görüşmede eğlence kategorisine ağırlık veren katılımcıların son görüşmede bilgi edinme kategorisinden kavramlar dile getirdiği ve yüzde olarak eğlence kategorisinden daha fazla olduğu görülmüştür.

Şekil 9. *Medya Araçlarını Takip Etme Amacına Yönelik Görüşler (Ön Görüşme)*

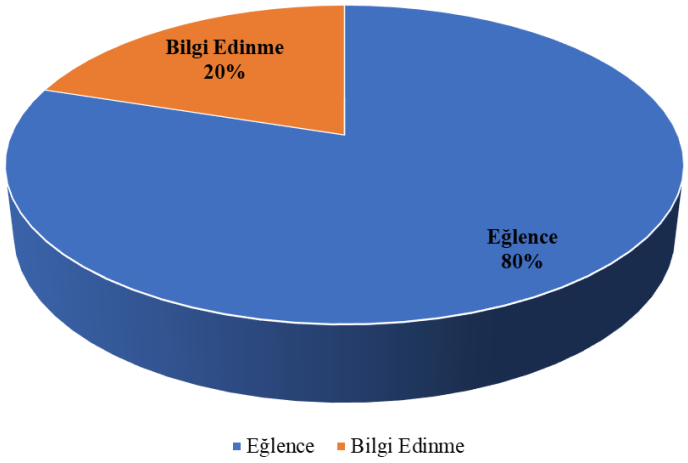

Şekil 9 incelendiğinde katılımcıların %80'i medyayı eğlence içi takip ederken %20'si bilgi edinme amaçlı kullandığını dile getirmiştir. Sayı olarak ifade edilirse 15 öğrencinin 12'si eğlence amaçlı kullanırken 3 katılımcı medyayı eğlence dışında bilgi edinme amaçlı kullandığını dile getirmiştir. Katılımcılar ile yapılan ön görüşmede çoğunluğun medya araçlarını eğlence amaçlı takip ettiği bulguları elde edilmiştir. Genel olarak Instagram, Tik Tok ve YouTube olarak algıladıkları medya araçlarını sadece eğlence amaçlı kullandıkları görülmüştür.

Şekil 10. *Medya Araçlarını Takip Etme Amacına Yönelik Görüşler (Son Görüşme)*

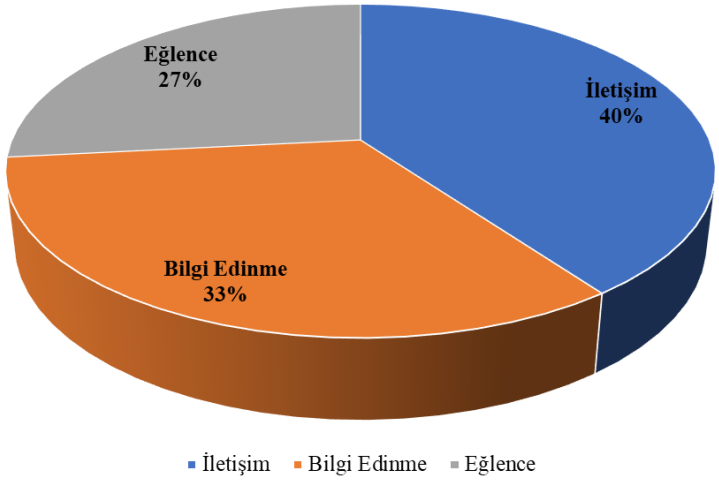

Şekil 10 incelendiğinde katılımcılar ile yapılan ön görüşmeye göre farklı kavram eklenmiş ve yüzde olarak değişimler yaşanmıştır. Katılımcılardan 6 tanesi medyayı iletişim amaçlı kullandığını dile getirirken 5 katılımcı bilgi edinme, 4 katılımcının eğlence amaçlı takip ettiği görülmüştür. Görüşme yapılan bazı katılımcıların cevapları şöyledir:

Ö7: "Youtube ve Tik Tok kullanıyorum eğlendiren videoları izlemek için."

Ö14: "Ödev yaparken veya aklıma takılan bir soruyu araştırırken bilgi edinmek amaçlı medya araçlarını takip ediyorum."

Ö6: "Medya araçlarının bazılarını uzakta olan ailelerimizle haberleşmek ve iletişim kurmak için kullanıyorum."

Uygulama sonrasında katılımcıların görüşlerinin değiştiği görülmüştür. Ön görüşmede çoğunluğun eğlence amaçlı kullandığı ve yanı sıra bilgi edinme amaçlı kullandıkları görülürken son görüşmede farklı kategoride cevaplar da verilmiştir.

Şekil 11. *Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlendiğine Dair Görüşler (Ön Görüşme)*

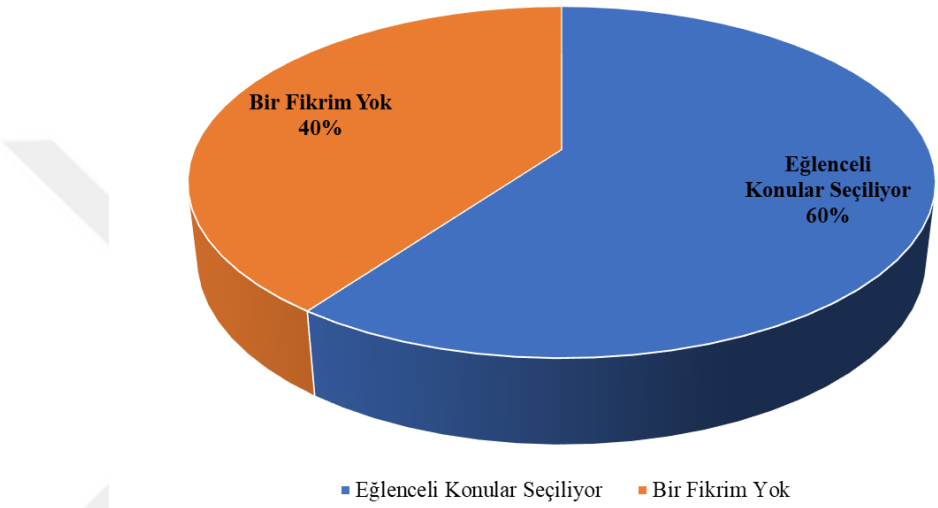

Katılımcılar ile yapılan ön görüşmede medya içerikleri oluşturulurken izlenen yol hakkında görüşleri alınmıştır. Katılımcıların içerik kavramını genel olarak sosyal medya üzerinden izledikleri kısa videolar olarak algıladığı görülmektedir. Bu da izlenen yol hakkında görüşlerini etkilemektedir. Sadece videolara eğlenceli bir konu bularak edit yapıldığı görüşü katılımcıların çoğunda hakimdir. Şekil 11'de elde edilen görüşlerin yüzdelik dilimleri verilmiştir.

Şekil 11 incelendiğinde katılımcılarım medya içerikleri oluşturulurken izlenen yolun sadece eğlenceli bir konu bulunup video haline getirildiği düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Katılımcılarla yapılan görüşmede medya içeriğinin sadece izledikleri videolar ve kısa filmlerden ibaret olduğu görülmüştür. Bu görüş dışında var olan diğer görüş de bir fikri olamayan katılımcılardır. 15 katılımcının 9'u eğlenceli konu seçilip sonra içerik oluşturulduğunu söylerken geriye kalan 6 katılımcının bir fikri olmadığı görülmüştür.

Şekil 12. *Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlendiğine Dair Görüşler (Son Görüşme)*

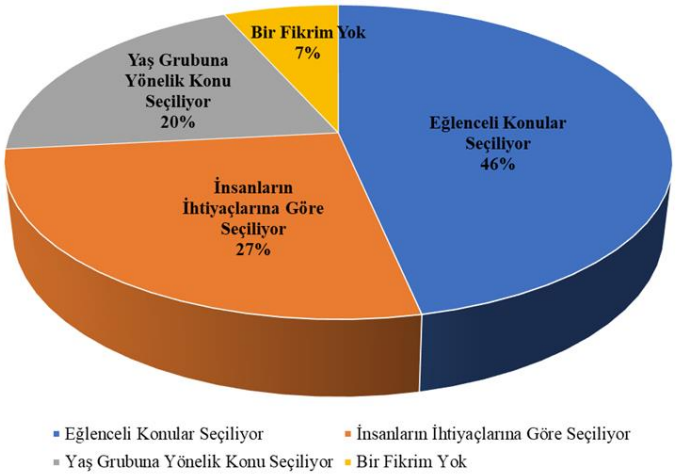

Şekil 12 incelendiğinde 7 katılımcı içeriklerin eğlenceli konular seçilerek hazırlandığını söylerken 4 katılımcı içeriklerin insanların ihtiyaçlarına göre şekillenerek hazırlandığını söylemiştir. Geriye kalan katılımcıların 3'ü içeriklerin izleyici yaş grubuna uygun nitelikte hazırlandığını dile getirmiş diğer 1 katılımcı ise bir fikri olmadığını belirtmiştir. Katılımcılarla yapılan son görüşmede alınan bazı görüşler şöyledir:

Ö10: "Medya içerikleri genelde insanların dikkatini çekecek şekilde oluşturulur. Her yaş grubuna göre farklı içerikler seçilir. Çocuklar çizgi film sever mesela yetişkinler ise daha farklı içerik ve türlerden hoşlanır."

Ö5: "Medya içeriklerini genelde insanları eğlendirecek şeylerden seçerek hazırlarlar. Komik ve eğlenceli içerikler daha fazla tercih edilir."

Ö7: "Medya içerikleri insanların ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanır. Mesela biz Instagram'da gezerken daha önce baktığımız bir ürüne benzer ürünlerle ilgili reklamlar çıkıyor hep karşımıza.

Verilen cevaplar incelendiğinde katılımcılarla yapılan son görüşmede ilk görüşmeye nazaran farklı kavramlar ortaya çıktığı ve yüzdelerin değiştiği görülmektedir. Ön görüşmede içeriklerin sadece eğlenceli konular seçilerek hazırlandığını söyleyen katılımcılar son görüşmede içeriklerin farklı şekillerde hazırlandığı görüşlerini bildirmişlerdir. İl görüşmede bir fikrim yok diyen katılımcıların yüzdesinin son görüşmede düştüğü gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra son görüşmede katılımcılar medya içerikleri oluşturulurken izleyici yaş grubuna uygun nitelikte hazırlandığını ve içeriklerin insanların ihtiyaçlarına göre şekillenerek hazırlandığı düşüncelerine sahip olmuşlardır.

Şekil 13. *Katılımcıların Kendi Üretecekleri Medya İçeriklerini Hazırlarken Dikkat Edeceği Hususlara Dair Görüşler (Ön Görüşme)*

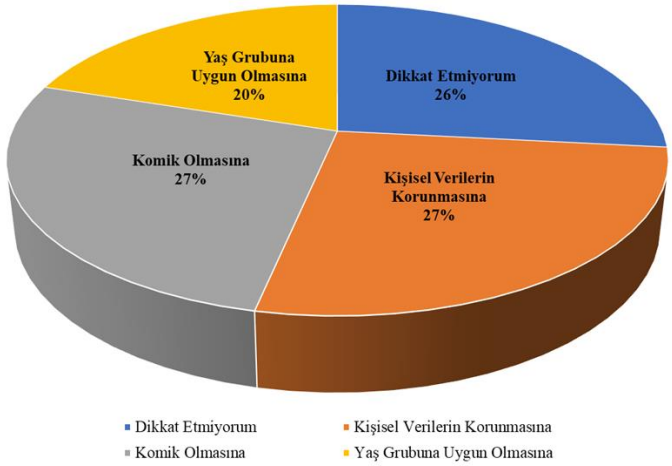

Şekil 13 incelendiğinde katılımcıların dikkat ettiği hususların benzer oranlarda olduğu görülmektedir. 4 katılımcı içerik hazırlarken hiçbir hususa dikkat etmezken diğer bir 4 katılımcı kişisel verilerin korunması hususuna dikkat ettiğini söylemiştir. Geriye kalan katılımcılardan 4 tanesi içerik oluştururken komik ve eğlenceli içerik oluşturduğunu söylerken 3 katılımcı da kendi yaş gruplarına uygun içerikler hazırladığını dile getirmiştir. Katılımcıların kendi üretecekleri medya içeriklerini hazırlarken dikkat edeceği hususlara dair görüşleri alınmış ve dört farklı kategori olarak kodlamıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö15: "İçerik oluştururken dikkat etmem. Genelde her şeyi paylaşırım."

Ö8: İçeriklerimi hazırlarken kendi yaşıma uygun olan şeyleri kullanmaya dikkat ederim. Ailem de bu konuda beni hep takip ediyor."

Ö13: "İçerik oluştururken tüm bilgilerimi paylaşmamaya dikkat ederim."

Şekil 14. *Katılımcıların kendi üretecekleri medya içeriklerini hazırlarken dikkat edeceği hususlara dair görüşler (Son Görüşme)*

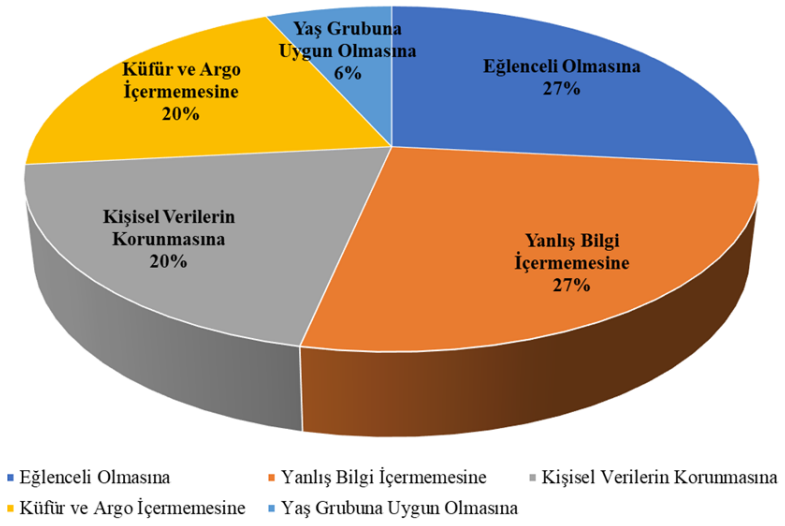

Katılımcıların kendi üretecekleri medya içeriklerini hazırlarken dikkat edeceği hususlara dair görüşler incelendiğinde katılımcıların %27 si yanlış bilgi içermemesi diğer %27 si eğlenceli olması gerektiğini söylemiştir. Geriye kalan katılımcıların %20 si kişisel verilerin korunmasına, %20 si küfür ve argo içermemesine dikkat edilmesi gerektiğini söylerken %6 sı izleyici kitlesinin yaş grubuna uygun olması gerektiğini söylemiştir. Katılımcıların kendi üretecekleri medya içeriklerini hazırlarken dikkat edeceği hususlara dair görüşleri alınmış ve ön görüşmeden farklı hususlara dikkat edildiği görülmüştür.

Şekil 14 de görüldüğü gibi son görüşmede ön görüşmeyle karşılaştırılınca daha farklı hususlara dikkat edildiği görülmüştür. Daha önceki görüşmelerde hiçbir katılımcının dikkat etmediği medya kullanırken dikkat etmemiz gereken bazı huşular ortaya çıkmıştır. Medya içeriği oluştururken dikkat etmemiz gereken en önemli hususlardan bazıları da doğru ve güvenilir bilgiler içermesidir. Bu görüşme sonucunda katılımcıların %27'sinin bu hususa dikkat ettiği görülmüştür. Çalışmanın amacına uygun değişiklikler meydana geldiği bu sonuçlar ile ortaya koyulmuştur.

Şekil 15. *Katılımcıların takip ettiği içeriklerin verdiği mesajlara dair görüşleri (Ön Görüşme)*

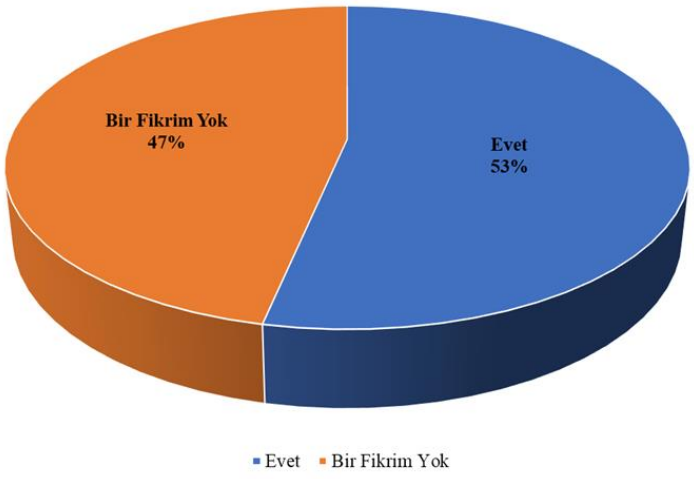

Şekil 15 incelendiğinde katılımcıların %47' si takip ettiği içeriklerin herhangi bir mesaj içermediğini düşünmektedir. Bu da gösterir ki içeriklerin içerisindeki mesajları farkında olmadan iyi veya kötü almaktadırlar. Bu durum katılımcıların farkında olmadan davranış değişikliğine yol açabilecek mesajları alıp günlük hayatlarına yansıttığı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Geriye kalan %53 ise bir mesaj aldıklarını söylerken mesajlar hakkında herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Katılımcılar ile yapılan görüşmede takip ettikleri içeriklerin YouTube ve Tik Tok ağırlıklı olduğu sonucuna varılmıştır. Genel olarak kısa video izledikleri verilen mesajlar konusunda ise detaylı görüşleri olmadığı görülmüştür.

Şekil 16. *Katılımcıların Takip Ettiği İçeriklerin Verdiği Mesajlara Dair Görüşleri (Son Görüşme)*

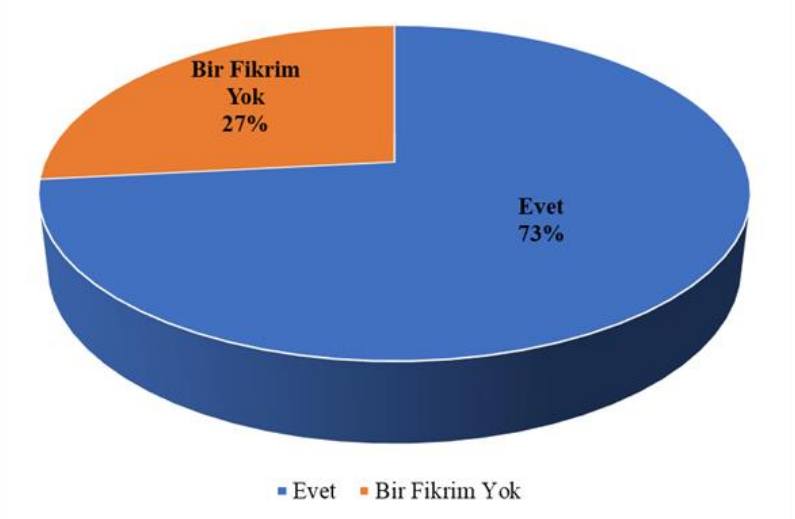

Şekil 16 incelendiğinde katılımcıların ön görüşmeye göre mesaj konusunda daha farklı düşünmeye başladığı görülmektedir. Ön görüşmede katılımcıların %47'si takip ettikleri içeriklerde bir mesaj olup olmadığına dair bir fikri yokken son görüşmede bu oran %27'ye düşmüştür. Bu içeriklerde bir mesaj olduğunu söyleyen katılımcıların sayısında da bir artış görülmektedir.

Şekil 17. *Katılımcıların Takip Ettikleri İçeriklere Müdahale Edilmesi Durumunda Gösterecekleri Tavra Dair Görüşler (Ön Görüşme)*

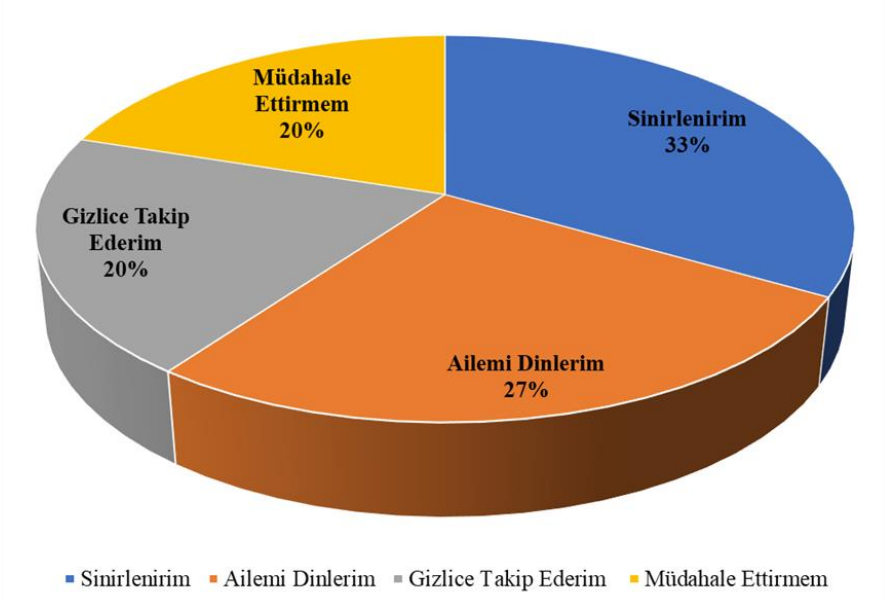

Katılımcılara sorulan takip ettiğiniz içeriklere müdahale edilirse nasıl bir tavır sergilersiniz sorusuna vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde farkı cevaplar verdikleri görülmüştür. Alınan görüşler aşağıdaki gibidir:

Ö4: "Eğer birisi müdahale ederse onu dinlemem. Kendime müdahale ettirmem özgürlüğümün kısıtlanmasını istemem."

Ö2: "Takip ettiğim içeriklere müdahale edilirse çok sinirlenirim. Kimsenin kimseye karışmaya hakkı yok."

Ö1: "Telefonumdan gizlice takip etmeye devam ederim. Zaten kötü veya zararlı şeyleri takip etmiyorum komik ve eğlenceli içerikleri takip ediyorum."

Ö11: "Eğer ailem takip ettiğim içerikte uygun olmayan şeyler olduğunu söylerse ve ben de fark edersem takip etmeyi bırakırım."

Şekil 17 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğu olumsuz cevap vermiştir. Gerek yaşlarının gerekse toplum değişikliğinin getirdiği özgürlükçü düşünce küçük yaş gruplarının da böyle hareket etmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Medya unsurlarını kullanırken istediklerini takip edebilme ve istedikleri içerikleri oluşturup paylaşabilme hakkına sahip olduklarını düşündükleri görülmektedir. Katılımcıların %30'unu oluşturan kitlenin ise ailesinin müdahale etmesi sonucunda içerikleri gizlice takip edeceğini dile getirdiği görülmüştür. %27 olan küçük bir grup katılımcı ise ailesinin ve büyüklerinin sözünü dinleyeceğini söylemiştir.

Şekil 18. *Katılımcıların Takip Ettikleri İçeriklere Müdahale Edilmesi Durumunda Gösterecekleri Tavra Dair Görüşler (Son Görüşme)*

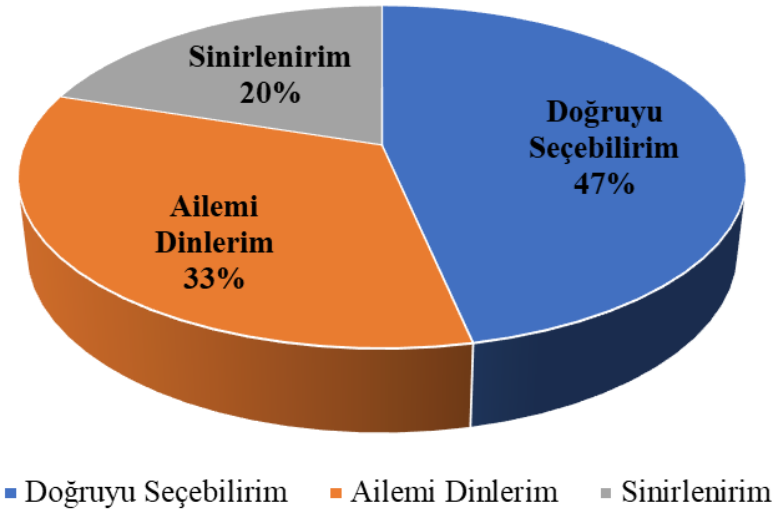

Katılımcılarla yapılan son görüşme incelendiğinde ön görüşmeye nazaran verilen cevapların daha ılımlı olduğu görülmüştür. Katılımcılardan şöyle cevaplar alınmıştır:

Ö9: "Ailem veya büyüklerimin beni uyarması sonucunda eğer ben de yaşıma uygun olmayan şeyler görürsem artık takip etmem."

Ö8: "Takip ettiğim içeriklerin uygun olmadığını fark edebilirim bunun için müdahale edilmesine gerek bile kalmaz."

Ö12: "Takip ettiğim içeriklerde verilen mesajları artık fark edebiliyorum. Yanlış veya uygun olmayan bir içerikse kendim zaten takip etmem artık."

Şekil 18 incelendiğinde son görüşmede katılımcıların daha bilinçli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. İçeriklerde verilen mesajlara veya içeriklerin uygunsuzluğuna müdahale etmeye gerek kalmadan kendilerinin takibi bırakacaklarını söyledikleri görülmüştür. Katılımcıların özgürlüklerinin sorumluluklarının önüne geçecek kadar fazla olmadığı bilinci bu sayısal farklarla da ortaya koyulmuştur. Sayı olarak katılımcıların 7'si içeriklerin doğru ve güvenilir olması hususunu kendi iradeleriyle idrak edebileceklerini dile getirmiştir. Ön görüşmede müdahale edilmesine sinirlenen katılımcı sayısı 5 iken son görüşmede 3'e düşmüştür. Büyüklerinin müdahalesini doğru bulup takibi bırakan katılımcı sayısı da 4'den 5'e yükselmiştir.

Şekil 19. *Katılımcıların Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranıp Davranmamasına Dair Görüşler (Ön Görüşme)*

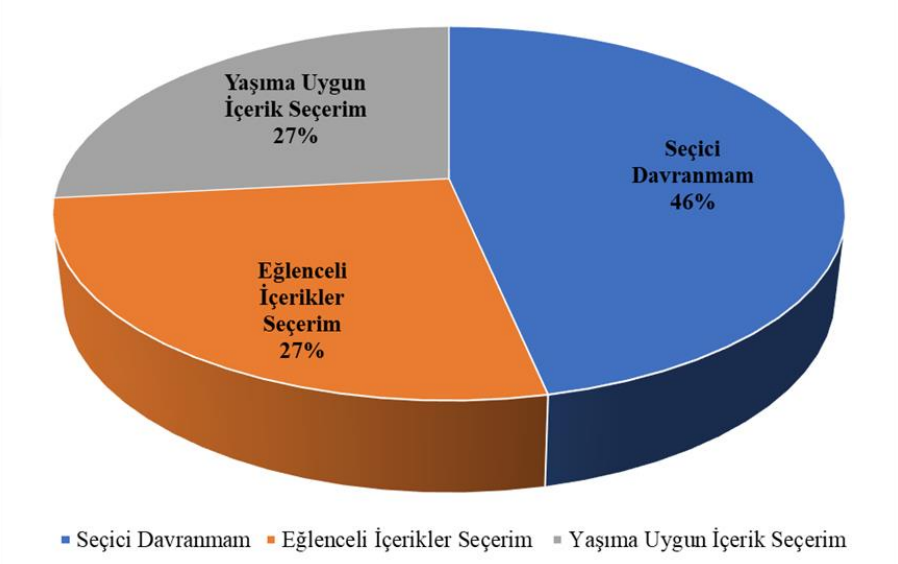

Yapılan ön görüşmelerde katılımcıların takip ettiği içerikleri takip etmesinin en büyük sebebinin eğlence olduğu görülmüştür. Seçici davranmak konusunda herhangi bir hususu ciddiyetle belirttikleri görülmemiştir. Sorulan soruya verilen bazı cevaplar şöyledir:

Ö1: "İçerikleri takip ederken seçici davranmam. Keşfet bölümünde sırayla karşıma çıkan her videoyu izlerim."

Ö2: Takip ettiğim içeriklerin hepsi eğlenceli içerikler. En çok onları takip etmeyi seviyorum. Genelde günlük hayatta olan ürünleri farklı şekillerde nerelerde nasıl kullanırız onu anlatan videoları izlerim ve ben de yaparım onların yaptıkları deneyleri."

Ö8: "Genelde yaşıma uygun şeyleri izlerim. 18 yaş sınırı olan içerikleri izlememeye çalışırım."

Şekil 19 incelendiğinde katılımcıların %46'sının takip ettiği içeriklerde seçici davranmayıp karşısına çıkan ve hoşuna giden tüm içerikleri takip ettiği görülmektedir. Bu durumun medya okuryazarlığı becerisinin kazandırılmamış olması ve içeriklerdeki mesajların iyi veya kötü olarak ayırt edilmemesi durumundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Geriye kalan katılımcıların ise %27'si eğlenceli içerikleri seçmeye özen gösterirken diğer %27'si de yaşına uygun içerik seçmeye özen göstermekte olduğunu dile getirmiştir.

Şekil 20. *Katılımcıların Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranıp Davranmamasına Dair Görüşler (Son Görüşme)*

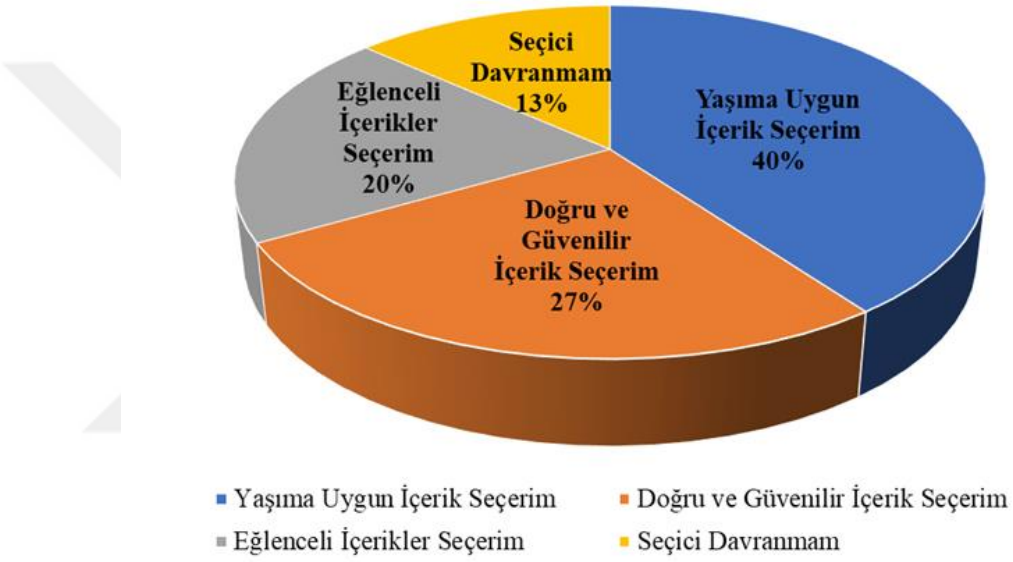

15 katılımcının bulunduğu ve medya içeriklerini takip ederken seçici olup olmadıklarına dair görüşleri alınan katılımcılardan 7'si ön görüşmede seçici davranmam cevabını vermişti. Bu sayı son görüşmede farklılık göstermiştir.

Şekil 20 incelendiğinde katılımcıların ön görüşmede verdiği cevaplara nazaran son görüşmede verdiği cevaplarda farklılık görülürken bu farklılık aynı cevapların oranlarında da görülmüştür. Ön görüşmede seçici davranmam cevabını veren %46'lık kesim son görüşmede bu oranı %13'e düşürmüştür. Ön görüşmede yer almayan doğru ve güvenilir içerik seçme cevabı uygulamanın sorumluluk değerine farkındalık kazandırılması amacının etkili olduğunun bir göstergesi olmuştur. Katılımcıların %40'ının verdiği yaşıma uygun içerik seçerim cevabı da uygulamanın olumlu sonuçlarından biri olmuştur.

Şekil 21. *Medya İçeriklerinin Katılımcıları Olumlu veya Olumsuz Yönde Etkilediğini Düşünmelerine Dair Görüşler (Ön Görüşme)*

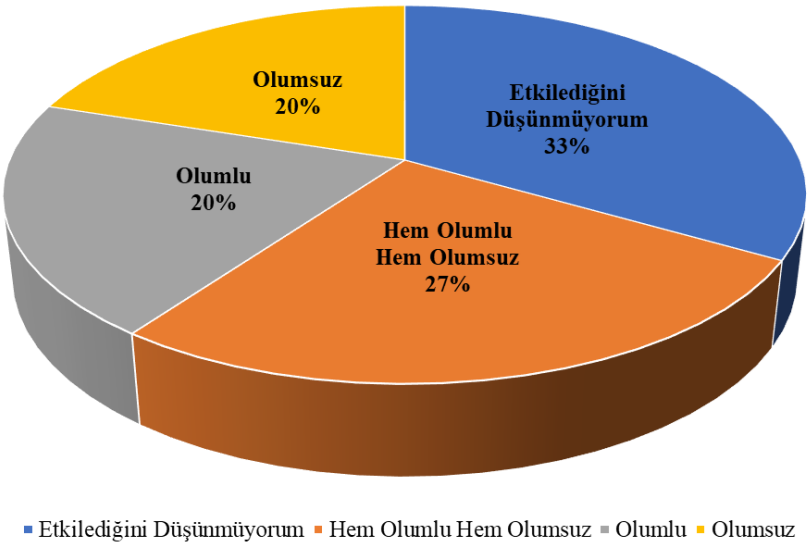

Yapılan ön görüşmelerde katılımcıların içeriklerden etkilenmeleri ve mesaj almaları durumu çok da görülmemiştir. Medya içeriklerinin katılımcıları olumlu veya olumsuz etkilediğine dair düşünceleri de aşağıdaki gibidir.

Ö2: Bazı içerikler olumlu etkiler çünkü bilgi veriyor bize. Bazı içerikler ise olumsuz etkileyebilir küfür ve argo içerebilirler.

Ö4: İçeriklerin bazıları çok bilgilendirici bizi olumlu etkiliyor. Ama bazı oyunlar var mesela korku içeriyor vampirler falan var onlardan etkilenip korkuyorum bunlar da olumsuz etkiliyor.

Ö8: Ben içeriklerden etkilenmem hiç. Onların gerçek olmadığını biliyorum hepsi kurgu. Mesela savaş filmleri var silahlar kanlar var ama ben korkmam çünkü gerçek değiller.

Ö10: Ders videoları izliyorum ben genelde. Onlar beni olumlu etkiliyor. İnternet bizim için faydalıdır.

Şekil 21 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğu medya içerikleri tarafından etkilenmediğini dile getirmiştir. %27'si içeriklerden hem olumlu hem olumsuz etkilendiğini söylerken geriye kalan %40'ın yarısı olumlu yarısı da olumsuz etkilendiğini söylemiştir.

Şekil 22. *Medya İçeriklerinin Katılımcıları Olumlu veya Olumsuz Yönde Etkilediğini Düşünmelerine Dair Görüşler (Son Görüşme)*

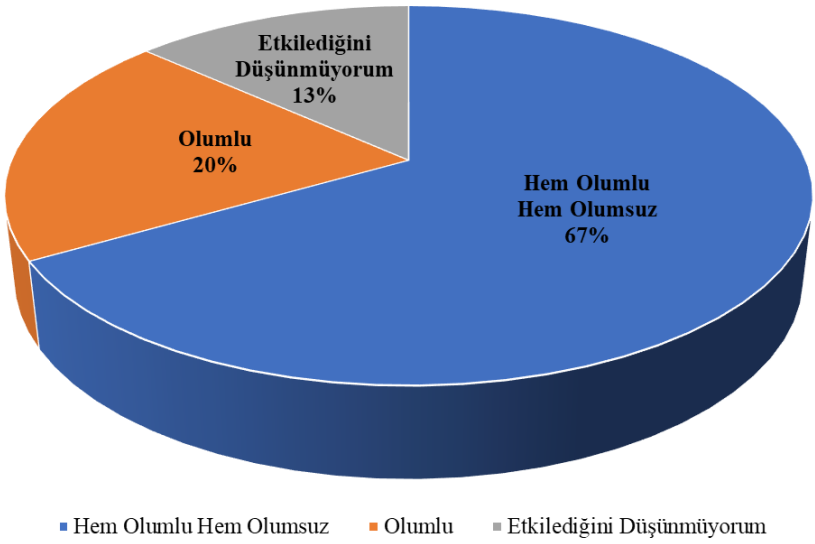

Medya içeriklerinin kendilerinin olumlu veya olumsuz etkileyip etkilemediği sorusuna cevap veren katılımcılar şu sözleri söylemiştir:

Ö5: Takip ettiğim içerikler komik şeyler beni etkilemiyor. İzleyip geçiyorum hepsini.

Ö3: Takip ettiğim içerikleri çok seçmiyorum bazen eğitici videolar karşıma çıkıyor onlar olumlu etkiliyor ama bazen de korkunç videolar çıkıyor karşıma onları izleyince geceleri uyuyamıyorum.

Ö7: Takip ettiğim videoların içeriklerini kontrol ediyorum. Daha önce takip ettiğim birkaç kanal vardı onları izlemeyi bıraktım. Bazen olumlu etkiliyorlar bazen olumsuz.

Şekil 22'de görüldüğü gibi ön görüşmede etkilediğini düşünmüyorum cevabını veren katılımcıların sayısı %33' den %13'e düşmüştür. Bu durum katılımcıların içeriklerden aldığı mesajların ve etkilerin farkına vardığının göstergesi olmaktadır. Yine aynı şekilde içeriklerin hem olumlu hem olumsuz etkileyebileceği düşüncesinde de artış görülmektedir.

Şekil 23. *Katılımcıların Medya Vasıtasıyla Nasıl Bir Yol İzlediklerine Dair Görüşler (Ön Görüşme)*

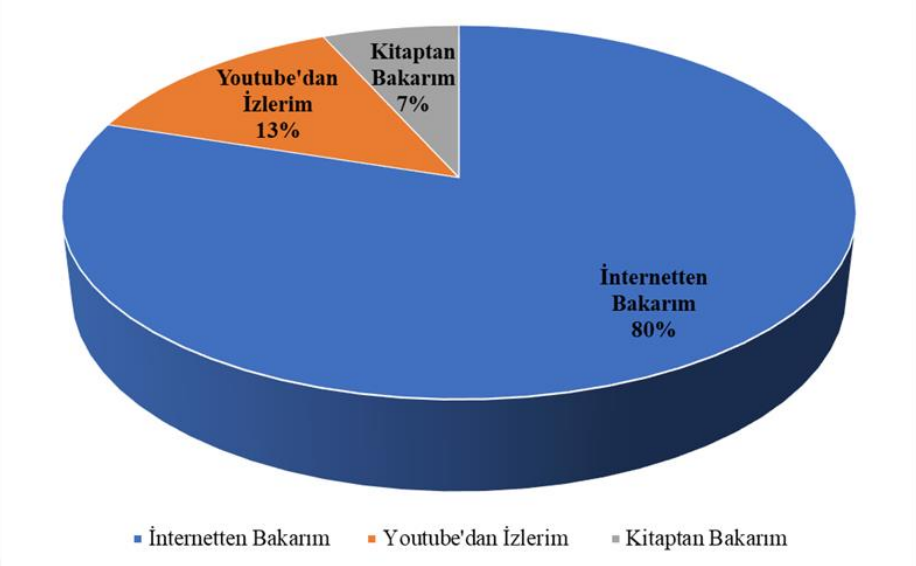

Katılımcıların medya vasıtasıyla bir bilgiye ulaşmaları ile ilgili yapılan görüşmelerde detaylı bilgiler alınamamıştır. Katılımcılar genel olarak en kısa yoldan ilk gördükleri bilgiye ulaşma yolunu izlemişlerdir. Bu sebep de görüşmelerde bu soruya dair görüşme sürecinin oldukça kısa cümleler halinde cevaplanmasına sebep olmuştur. Şekil 23 incelendiğinde katılımcıların %80'i en kısa yoldan internet üzerinden bilgiye ulaşmaktadır. Bilgilerin güvenirliği hakkında bir düşünceleri olmadığı da bu sonuçlardan çıkarılabilmektedir. Aynı zamanda YouTube'dan video izleyerek bilgiye ulaşmaya çalışan %23'lük bir kısım bulunmaktadır. Katılımcıların çok az da olsa bir miktarı kitapların medya aracı olduğunun farkında olduğundan bilgiye ulaşma yolunda kullanmaktadır.

Şekil 24. *Katılımcıların Medya Vasıtasıyla Nasıl Bir Yol İzlediklerine Dair Görüşler (Son Görüşme)*

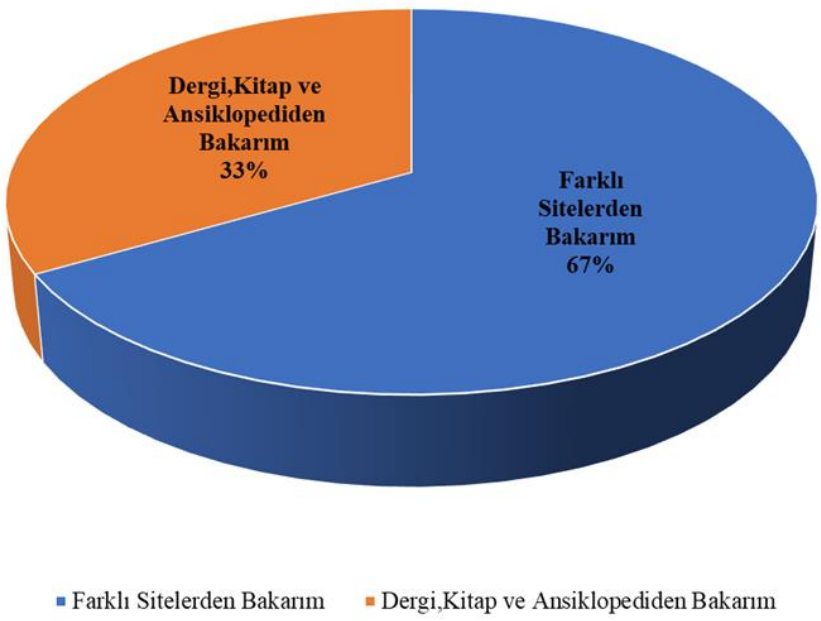

Katılımcıların bu soruya verdiği cevap ön görüşmeye göre daha detaylı ve açıklayıcı olmuştur. Ön görüşmede direkt internetten bilgiye ulan katılımcılar son görüşmede tek bir internet sitesine değil birkaç siteye baktıktan sonra bilginin doğruluğuna karar vermiştir. Verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

Ö12: "İnternette gov. Edu. Gibi uzantılara bakarak bilgiye ulaşmaya çalışırım. Gördüğüm ilk bilgiye inanmam."

Ö7: "Elimde var olan kitaplara ve ansiklopedilere bakarım. Eğer onlarda istediğim bilgiye ulaşamazsam internetten bakarım. İlk gördüğüm bilginin güvenirliğini kontrol etmek için başka uzantılardan da bakarım daha sonra emin olurum."

Şekil 24 'de görüldüğü gibi katılımcıların bilgiye ulaşmada izledikleri yollarda değişiklikler olmuştur. İlk görüşmede bilgiye buldukları ilk siteden ulaşan katılımcıların sayısı azalmış ve %67 oranında birkaç siteden baktıktan sonra bilgiye ulaşmaya başlamışlardır. Geriye kalan %33 ise dergi, kitap ve ansiklopedi kullanarak doğru bilgiye ulaşmaya çalışmıştır. Sonuç olarak bilgilerin güvenirliği konusunda bir farkındalık kazandırılmış olup uygulamanın amacına yönelik sonuçlar alındığı görülmektedir.

Medya Okuryazarlığına İlişkin Öğrencilerin Hazırladığı Dijital Öykülere Dair Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde öğrencilere uygulanan sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı dersinden sonra medyada karşılaştıkları içeriklerin neler olduğuna dair birer öykü yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin yazdıkları öyküler analiz edilip ve konu başlıkları kategorilere ayrılmıştır. Elde dilen kategoriler aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. *Öğrencilerin Hazırladığı Dijital Öykülerin Analizi*

Kategori/Analiz	f
Yalan/Aldatıcı Bilgi/Haber	6
Eğlence Amaçlı Kullanımı	6
Şiddet/Korku İçeriği	4
Medyada Kişisel Verilerin Korunması	4
Konudan Bağımsız	4
Sosyal Medyada Kendini Farklı Biri Olarak Tanıtma	3
Yaşlıların Medyada Gördüklerine İnanması	2

Tablo incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun medyada karşılaştıkları içeriklerin olumsuz ögelerden oluştuğu görülmektedir. Toplamda 30 öğrenci bulunan katılımcıların 6 tanesi eğlence amaçlı içerikler hazırlamıştır. 4 öğrenci konudan bağımsız medya ile alakası olmayan öyküler yazmış Geriye kalan öğrenciler ise şiddet/ korku, sosyal medyada kendini farklı biri olarak tanıtma, kişisel verilerin korunmaması, yaşlı bireylerin medyada gördükleri her şeye inanması ve yalan/ aldatıcı haber kategorilerinde öykü yazmıştır. Öğrencilerin hazırladığı öykülerin genel konuları şöyledir:

Ö1: Umre' ye gitmek isteyen Asiye teyze internetten bulduğu numarayı aramıştır. Aradığı kişiler ister altın isterse de para vererek iki haftaya Umre' ye gidebileceğini söylemişler. Yaşlı teyze zorluklarla biriktirdiği altınlarını bozdurup adamlara göndermiş. Parayı gönderdikten sonra numarayı aramış fakat ulaşamamış. Yakınlarından yardım istemiş ama iş işten geçmiş çünkü parayı gönderdiği kişi sanal dolandırıcılarmış.

Ö2: Erzurum ilinin bir köyünde yaşayan Ahmet 2. Sınıfa gitmektedir. Şehir merkezinde yaşayan kuzeni arayıp "Ahmet sizin köyde savaş çıkmış babamın Facebook sayfasında bir arkadaşı yazmıştı. Şöyle yazmış: "Suriye' ye giden savaş uçakları köyümüzün yakınlarından

geçiyor. Az daha yakın uçsa bombalar bizim köye düşecek ha ha haaa 😂. Bunu duyan Ahmet hemen annesine koşmuş ve köyde savaş çıkacağını internette yazdığını söylemiş. Annesi nereden gördüğünü sorunca Ahmet anlatmış. Annesi de böyle bir haberin doğru olmadığını, paylaşımı yapan adamın yanlış anlaşılmaya sebep olduğu için paylaşımı kaldırması gerektiğini anlatmış. Ahmet artık internette gördüğü her habere inanmaması gerektiğini ve kendisinin de paylaşım yaparken insanlara yanlış bilgi vermemek için dikkat etmesi gerektiğini anlamış.

Ö3: Merve okuldan geldikten sonra telefonunu eline alıp Instagram' a girmiş. Bir mesaj geldiğini görmüş. Mesajda şöyle yazıyormuş: "Merhaba Merve ben Şeyda. Mine'nin doğum günü için arkadaşlarımla birlikte bir parti düzenliyoruz. Ortak bir hediye almak için 50 lira para alıyoruz gelenlerden. Bir de bana telefon numaranı atar mısın oradan konuşmaya devam edelim." diye yazmıştır. Mesajı gören Merve çok şaşırır çünkü biraz önce okulda Şeyda bunlardan hiç bahsetmemiştir. Ertesi gün okula gidene kadar beklemiş. Okula gittiğinde Şeyda' ya böyle bir mesaj attığını ve neden okulda değil de farklı bir hesaptan mesaj attığını sormuş. Şeyda mesajı kendisinin atmadığını mesajı atanın kim olduğunu bilmediğini söylemiş. Daha sonra birkaç arkadaşı teneffüste "Şeyda sana para gönderdik doğum günü için" demiştir. Sahte bir hesap tarafından dolandırıldıklarını anlayan kızlar öğretmenlerine koşmuş. Öğretmenleri de bu yaptıklarının çok yanlış olduğunu ne olursa olsun numaralarını internet üzerinden vermemeleri gerektiğini anlatmış. Bu da kızlara iyi bir ders olmuş.

Ö4: Furkan sürekli YouTube içeriklerini takip eden, evde bilgisayar oyunu oynayan bir çocuktur. Bilgisayar dışında hiçbir eğlencesi yoktu. Dünyanın en eğlendirici şeylerinin medyada yer aldığını düşünüyordu. Bir gün sınıf arkadaşları AVM'ye gideceklerini söylediler ve onu da davet ettiler. Artık davetlere dayanamayıp gitmeye karar vermiş. Akşam eve geldiğinde ilk kez bu kadar çok eğlendiğini fark etmiş. Bir odanın içerisinde yaşadığı ve eğlenceli bulduğu hayatın aslında gerçek hayattan eğlenceli olmadığını ve kendisini aslında mutsuz bir yaşantıya sürüklediğini fark etmiş. Artık izlediği içeriklere biraz ara verip gerçek hayata dönmeye karar vermiş.

Öğrencilerin yazdıkları öyküler incelendiğinde birkaç öğrencinin daha önce haberlerde izledikleri yalan haberleri yazdıkları görülmüştür. Uygulama sürecinde işlenen derste bahsedilen haberleri tekrar öykü olarak yazdıkları ve kendilerinin birer öykü oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Ders Sürecinde Toplanan Gözlemlere Dair Bulgular

1.Hafta Gözlem Bulguları

Uygulama sürecine başlanmış ve ilk derste öğrencilere bu süreçte birlikte öykü hazırlayıp onları dijital programlarla dijital öykü haline getirileceği söylenmiştir. Bunun sonucunda hepsi heyecanlanmış ve hemen dersin ilerlemesini istediklerini söylemişlerdir. İlk olarak öğrencilere bilgiye nereden ulaştıkları sorulmuştur. Öğrenciler bu soruya çoğunlukla "*Google, Youtube, İnternet"* cevabını vermişlerdir. Daha sonra öğrencilere bir soru sorup cevaba sınıf içerisine götürülen kitap ansiklopedi, telefon, kitap ve akıllı tahtadan yardım alarak ulaşabilecekleri söylenmiştir Öğrencilerin çoğunluğu akıllı tahtaya koşarken telefondan bakmak için gelenler ile birlikte sınıfın neredeyse hepsi teknolojik aletlere yönelmiştir. Birkaç öğrenci kendi ders kitabına bakmıştır. Hiçbir öğrenci ansiklopediye yönelmemiştir. Burada öğrencilerin bilgiye ulaşmak için en kolay yolu seçtikleri görülmüştür. Etkinlik sonunda öğrencilere bilgiye nasıl ulaştıkları sorulmuş ve bilgiye ulaşma yollarından bahsedilmiştir. Daha sonra öğrencilere bilgi edinme konusunda henüz tanışık olmadıkları ansiklopedi anlatılmış ve kullanımı öğretilmiştir.

Öğrencilere kulaktan kulağa oynayacakları söylenmiştir. Hepsi çok heyecanlanmış *"bir an önce başlayalım hocam"* diye ısrar etmeye başlamışlardır. Oyuna başladıktan sonra ilk başta söylenen "İnternetteki bilgilerin hepsi doğru değildir." Cümlesi son kişiye gelene kadar değişmiş ve sonuçta "*İnternetim bitti"* cümlesine dönüşmüştür. Öğrenciler oyun sonrasında söylenen ilk kelimeyi duyunca çok şaşırmışlardır. Öğrencilere medyada var olan bilgilerin de böyle değişerek yanlış hale gelebileceği söylenmiştir.

Daha sonra öğrencilere medyada var olan bilgilerin yanlış olabileceğini anlatmak için birkaç haber gösterilmiştir. Pandemi sürecinde oldukça yaygın olan çilekten böcek çıkma videosu izletildi. Öğrencilerden biri "*evet bu doğru kuzenim de yapmıştı"* dedi. Bir öğrenci "*bu videodan sonra çilek yemediğini"* söyledi. Öğrencilerin görüşleri alındıktan sonra aynı videoyu paylaşan kadının daha sonra çektiği ve bu video söylediği şeylerin gerçek olmadığı, kendince şaka yaptığını söylediği video izletildi. Kadın videoya inananların kendiyle alakalı olmadığı araştırıp yalan olduğunu öğrenmeleri gerektiğini söylemişti. Bunu gören öğrenciler şaşkınlıkla "*ama hocam kadının suçu biz gördüklerimize inandık"* gibi sitemkâr cevaplar verdiği gözlemlenmiştir. Öğrencilere gördükleri her bilginin doğru olmadığı bunun için belirli site uzantılarından ve tek bir siteden değil birkaç siteden araştırarak doğru bilgiye ulaşabilecekleri anlatılmıştır. 1. Haftanın ders gözlemleri bu şekildedir.

2.Hafta Gözlem Bulguları

Derse başlamadan bir önceki dersle ilgili hatırlatmalar yapılarak yeni derse başlanmıştır. Daha sonra öğrencilere internet üzerinden bilgiye nerelerden ulaştıkları soruldu. Öğrencilerin internet üzerinden ulaştıkları bilgiler hakkındaki yorumları şöyle olmuştur. *"Gov.com yazılı yerlerden hemen istediğimiz bilgiye ulaşabiliriz." "Hocam hemen Google'a yazarız önümüze bir sürü site çıkar birini açıp bakarız."* Gibi kolay yoldan hemen bilgiye ulaşacakları cevapları alınmıştır. Sonra öğrencilere internette karşılaştıkları yalan bir haber veya dolandırıcılık haberi sorulur. Bir öğrenci *"Erzurum' da gözlem evi vardı onun adresini yazmıştım Google'a biraz fazla dolaştırdı ama gitmiştim" diye bir cevap vermiştir.* Başka bir öğrenci *"Bir yerde okumuştum 2022'de 6 Mayıs'ta Türkiye'ye göktaşı çarpacaktı zaman geçti ama hala çarpmadı."* Cevabını vermiştir. Daha sonra öğrencilere bu yalan haberlerin sorumluluğunun kendilerinde mi yoksa haberi yapan kişilerde mi olduğu sorulmuştur. Öğrencilerden bazıları *"bizim suçumuz ne hocam onlar suçlu haberi doğru yapmamışlar"* cevabını vermişken bazı öğrenciler de "*haberi görüp inananda da suç olabilir"* yanıtı gelmiştir. Öğrencilere bu durumun çift taraflı sorumluluk gerektirdiği anlatılır. Haber yapan kişilerin yaptıkları haberlerde sonsuz özgür olmadıkları paylaşımlarının sonucunda bazı sorumluluklarının olduğu anlatılırken aynı zamanda habere inanan kişilerin de gördükleri haberleri araştırıp emin olduktan sonra inanmaları gerektiği anlatılmıştır.

Öğrencilere sosyal medya kullanımları hakkında sorular sorulmuştur. Bazıları "*benim hesabım yok ama annemin/babamın hesabını kullanıyorum"* derken bazıları sosyal medya hesapları olduklarını söylemiştir. Öğrencilerin sosyal medya kullanımlarına ilişkin söylediklerine bakıldığında aslında birçoğunun aktif olduğu görülürken, ailesi tarafında sosyal medya kullanmasına izin verilmeyen öğrencilerin de zaten ebeveynlerinin sosyal medya hesaplarından istedikleri her içeriği takip ettiği anlaşılmıştır. Bir öğrenci "*Youtube kanalı olduğunu ve buradan videolar paylaştığını"* söylemiştir. Sınıf içerisinde akıllı tahtadan hep birlikte arkadaşlarının video içerikleri incelenmiştir. Daha sonra istedikleri tüm içerikleri takip etmekte ve sosyal medyada içerik paylaşmakta ne kadar özgür oldukları sorulmuştur. Öğrencilerden çoğu *"Orası bizim kişisel alanımız kimsenin karışmaya hakkı yok istediğimiz içeriği takip ederi ve paylaşırız"* demiştir. Sadece iki öğrenci kendi isteği doğrultusunda içerikler arasından kendine uygunluk aramaktadır. Ailesi tarafından kısıtlanan öğrenciler ise buldukları her fırsatta ailelerinden gizli içerikleri takip etmeye devam ettiğini söylemiştir. Öğrencilere sosyal medya kullanırken özgür olduğumuz fakat eğer içerikler konusunda seçici olmazsak ve medyayı doğru kullanmazsak kendimizi gelecek olan zararlardan koruyamayacağımız anlatılmıştır.

Öğrencilere birkaç haber başlığı sunulmuş ve gruplar şeklinde o haberleri canlandırmaları istenmiştir. Öğrencilerden bazıları bunu istemese de çoğunluğu eğlenceli olacağını düşündüğünden heyecanlanmıştır. En çok dikkat çeken ve dramasını yapmak istedikleri haber sakallı bebek haberi olmuştur. Sakallı doğan ve ailesini şaşırtan bebek haberine öğrenciler inanmış ve canlandırmada da gerçekten olmuş gibi canlandırmışlardır. Daha sonra öğrencilere gördükleri haberlerin başlıklarının çarpıcılığının insanların dikkatini çekmesi için yapılabileceği anlatılmıştır. Buna örnek olarak birkaç reklam ve haber başlığı gösterilerek yorumlanmıştır. Öğrenciler bu haberlerin aslında gerçek olmayacağını bilecek yaşta olsalar dahi inanmış ve şaşırmışlardır. Televizyonda karşılarına çıkan programlardan ve dizilerden etkilenmeleri konusunda sorular sorulmuştur. Çoğu babasının tarihi dizler izlediği ve bunlardan etkilendiğini söylemiştir. "*Hocam babam kardeşimin adını Ertuğrul koydu Ertuğrul Gazi' ye benzesin diye."* Bir başka öğrenci *"Annemin Müge Anlı izlemesinden bıktım sürekli yok kaçırırlar sakın kimseyle konuşma gibi şeyler söylüyor"* dediği görülmüştür. Daha sonra öğrencilere ürünlerin satılması için yapılan reklamların gerçek yüzünü gösteren video izletilmiştir. Öğrencilerin hepsi çok şaşırmıştır. Bir öğrenci "*hocam bunlar bizi kandırıyorlar dava açsak kazanır mıyız"* demiştir. Öğrencilere medyanın aslında gerçek olmayan taraflarının da var olduğu anlatılmış ve bu ders bitirilmiştir.

3.Hafta Gözlem Bulguları

Öğrencilerle bir önceki dersin hatırlatması yapılmış ve yeni konuya geçilmiştir. Bu derste öğrencilere sosyal medyadaki kişisel hesapların çalınması ve bilgilerinin paylaşılması hakkında bilgiler verilmiştir. Öğrencilerden biri *"şakasına hesabını çalıp korkutsak suç olur mu"* diye sormuştur. Gelen cevaplara bakıldığında öğrencilerin bu durumun ciddiyetinde olmadıkları bunun bir suç sayıldığını bilmedikleri görülmüştür.

Daha sonra öğrencilere medyada karşılaştıkları veya karşılaşabilecekleri durumlarla ilgili birer öykü yazmaları için zaman verilmiştir. Öğrencilerin yazdıkları öyküler genel olarak incelendiğinde dolandırıcılık ve yalan haberlerle ilgili komik öyküler olduğu görülmüştür. Netleşen öyküler belirlenmiş ve bunların canlandırılmasına geçilmiştir. Öğrenciler karakter seçip seslendirecekleri için oldukça heyecanlıdır. Hepsi sevinçle kendisine sıra gelmesini beklemektedir. Gruplar halinde öykülerini canlandıran öğrencilerin birçoğu kullandıkları programın adını ve nasıl kullanacaklarını öğrenmek adına sorular sormaya başlamıştır.

.

Nicel Verilere Ait Bulgular

Araştırmada toplanan verilerin analizinde 4 farklı istatistiksel analiz uygulanmış ve bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

1. Frekans
2. Yüzde
3. Bağımsız gruplar için t testi
4. Bağımlı gruplar için t testi

Araştırmaya alınanların tanıtıcı özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. *Araştırmaya katılanların tanıtıcı özellikleri (N=30)*

		n	**%**
Günlük TV izleme süresi	Hiç	12	40.0
	1-2 saat	12	40.0
	2-4 saat	5	16.7
	6 saatten çok	1	3.3
Günlük internet kullanma süresi	Hiç	3	10.0
	1-2 saat	16	53.3
	2-4 saat	6	20.0
	4-6 saat	3	10.0
	6 saatten çok	2	6.7
Ders çalışırken kullanılan medya araçları	TV	1	1.8
	Bilgisayar tablet	19	33.3
	Cep telefonu	22	38.6
	Gazete	1	1.8
	Dergi	10	17.5
	Kitap	1	1.8
	Ansiklopedi	3	5.2
En çok kullanılan medya araçları	TV	3	8.3
	Telefon	21	58.4
	Tablet	8	22.2
	Bilgisayar	4	11.1
	Diğer	0	0.0
Medyayı kullanma amacı	Eğlence	24	48.0
	Bilgi	21	42.0
	Haber	3	6.0
	Diğer	2	4.0

Araştırmaya katılanların % 40'ının günlük hiç TV izlemiyorken % 40'ının günlük TV izleme süresi 1-2 saat olup % 16.7'sinin günlük TV izleme süresi 2-4 saat, % 3.3'ünün günlük TV izleme süresi 6 saatten çoktur. % 10'unun günlük internet kullanma süresi hiç, % 53.3'ünün günlük internet kullanma süresi 1-2 saattir. % 20'sinin günlük internet kullanma süresi 2-4 saat, % 10'unun günlük internet kullanma süresi 4-6 saat, % 6.7'sinin günlük internet kullanma süresi 6 saatten çoktur. % 1.8'i ders çalışırken TV den yararlanıyor, % 33.3'ü ders çalışırken bilgisayar/tabletten yararlanırken % 38.6'sı ders çalışırken cep telefonundan yararlanıyor. % 1.8'i ders çalışırken gazeteden yararlanırken % 17.5'i ders çalışırken dergiden yararlanıyor. % 1.8'i ders çalışırken kitaptan yararlanırken % 5.2'si ders çalışırken ansiklopediden yararlanıyor. % 8.3 oranında en çok TV kullanıyorken % 58.4 oranında en çok telefon kullanılıyor. % 22.2 oranında en çok tablet kullanılıyor, % 11.1 oranında en çok bilgisayar kullanılıyor, % 48 oranında medya eğlence amacıyla kullanılıyor, % 42 oranında medya bilgi amacıyla kullanılıyor, % 6 oranında medya haber amacıyla kullanılıyor, % 4 oranında medya diğer amaçlar için kullanılıyor olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların Ön testte Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine verdikleri yanıtların dağılımları, aritmetik ortalaması ve standart sapması Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. *Araştırmaya katılanların Ön Testte Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine verdikleri yanıtların dağılımları, aritmetik ortalaması ve standart sapması*

		f	%	$\overline{X}$	S.s
1. Medya araçları ile geçirdiğim sürede temel amacım eğlenmektir.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.17	1.02
	Katılmıyorum	3	10.0		
	Kısmen katılıyorum	17	56.7		
	Katılıyorum	4	13.3		
	Kesinlikle katılıyorum	4	13.3		
2. Medya araçları kendimi ifade etmem için özgür bir ortam sağlar	Kesinlikle katılmıyorum	6	20.0	2.57	1.19
	Katılmıyorum	10	33.3		
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	5	16.7		
	Kesinlikle katılıyorum	2	6.7		
3. Medya araçları ile istediğim paylaşımları hazırlayarak paylaşabilirim	Kesinlikle katılmıyorum	7	23.3	2.60	1.28
	Katılmıyorum	8	26.7		
	Kısmen katılıyorum	8	26.7		
	Katılıyorum	4	13.3		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		

Tablo 7. (*devamı*)

4. Medya araçları ile istediğim kişi ve kurumları kolaylıkla takip ederim.	Kesinlikle katılmıyorum	5	16.7	3.00	1.31
	Katılmıyorum	6	20.0		
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	4	13.3		
5. Medyada sunulan içeriklerden kendime en uygun olanı bulma konusunda kendimi yeterli buluyorum.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.73	1.34
	Katılmıyorum	5	16.7		
	Kısmen katılıyorum	4	13.3		
	Katılıyorum	7	23.3		
	Kesinlikle katılıyorum	12	40.0		
6. Medya içeriklerinin benim üzerimde olumsuz etkiler oluşturabileceğini düşünmem. TTTTTT	Kesinlikle katılmıyorum	7	23.3	2.47	1.20
	Katılmıyorum	9	30.0		
	Kısmen katılıyorum	10	33.3		
	Katılıyorum	1	3.3		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		
7. Medya araçlarını kullanırken kendi kararlarımı verebilmem benim için önemlidir.	Kesinlikle katılmıyorum	6	20.0	3.13	1.43
	Katılmıyorum	4	13.3		
	Kısmen katılıyorum	6	20.0		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	6	20.0		
8. Medya araçlarını kullanırken kişisel bilgilerimin güvenliğini sağlayabilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	4	13.3	3.73	1.39
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	3	10.0		
	Katılıyorum	10	33.3		
	Kesinlikle katılıyorum	11	36.7		
9. Medya içeriği oluştururken etik ilkelere, telif hakkı vb. Konulara dikkat ederim.	Kesinlikle katılmıyorum	3	10.0	3.73	1.31
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	6	20.0		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	11	36.7		
10. Medya araçları yoluyla online (çevrimiçi) sosyal gruplara katılırım.	Kesinlikle katılmıyorum	9	30.0	2.47	1.31
	Katılmıyorum	8	26.7		
	Kısmen katılıyorum	5	16.7		
	Katılıyorum	6	20.0		
	Kesinlikle katılıyorum	2	6.7		

Tablo 7. (*devamı*)

11. Medya araçları aracıyla iletişim kurma becerilerimi geliştirebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.37	1.16
	Katılmıyorum	6	20.0		
	Kısmen katılıyorum	5	16.7		
	Katılıyorum	13	43.3		
	Kesinlikle katılıyorum	4	13.3		
12. Medya içeriklerinde gerçek ve sahte kimliklerin kullanılabileceğinin bilincindeyim.	Kesinlikle katılmıyorum	7	23.3	3.43	1.57
	Katılmıyorum	1	3.3		
	Kısmen katılıyorum	4	13.3		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	10	33.3		
13. Medya içeriklerinin kurgu olduğunu bilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	5	16.7	3.53	1.46
	Katılmıyorum	1	3.3		
	Kısmen katılıyorum	8	26.7		
	Katılıyorum	5	16.7		
	Kesinlikle katılıyorum	11	36.7		
14. Çeşitli dijital araçlar kullanarak fotoğraf/video çekme, düzenleme becerilerine sahibim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.87	1.17
	Katılmıyorum	1	3.3		
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	9	30.0		
	Kesinlikle katılıyorum	11	36.7		
15. Dijital araçları kullanarak hazırladığım içerikleri nasıl paylaşmam gerektiği konusunda bilgi sahibiyim.	Kesinlikle katılmıyorum	5	16.7	3.50	1.43
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	5	16.7		
	Katılıyorum	9	30.0		
	Kesinlikle katılıyorum	9	30.0		
16. Medya araçları ile ulaştığım haberlerin doğruluğuna inanırım.	Kesinlikle katılmıyorum	5	16.7	2.83	1.18
	Katılmıyorum	4	13.3		
	Kısmen katılıyorum	16	53.3		
	Katılıyorum	1	3.3		
	Kesinlikle katılıyorum	4	13.3		
17. Medyada sunulan içeriklerin türlerini (komedi, haber, dizi, dram, bilim kurgu, aksiyon vb.) Ayırt edebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.93	1.29
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	4	13.3		
	Kesinlikle katılıyorum	15	50.0		

Tablo 7. (*devamı*)

18. Medya içeriklerinin duygularımı etkilediğini düşünürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	4	13.3	3.03	1.19
	Katılmıyorum	5	16.7		
	Kısmen katılıyorum	10	33.3		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		
19. Medya içeriklerinin oluşturulma amaçları açısından sorgulanması gerektiğini bilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	3	10.0	3.43	1.25
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	12	40.0		
	Katılıyorum	5	16.7		
	Kesinlikle katılıyorum	8	26.7		
20. Medya içeriklerinin yaşam tarzımızı etkilediğini düşünürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.43	1.14
	Katılmıyorum	3	10.0		
	Kısmen katılıyorum	11	36.7		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	6	20.0		
21. Medya içeriklerinin olumsuz ahlâki mesajlar içerdiğini düşünürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	5	16.7	2.93	1.26
	Katılmıyorum	5	16.7		
	Kısmen katılıyorum	11	36.7		
	Katılıyorum	5	16.7		
	Kesinlikle katılıyorum	4	13.3		
22. Medya araçlarında izlediğim dizi, film, video vb. Alışkanlıklarımı istediğim şekilde yönlendirebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	1	3.3	3.63	1.22
	Katılmıyorum	5	16.7		
	Kısmen katılıyorum	8	26.7		
	Katılıyorum	6	20.0		
	Kesinlikle katılıyorum	10	33.3		
23. Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	1	3.3	4.13	1.22
	Katılmıyorum	3	10.0		
	Kısmen katılıyorum	5	16.7		
	Katılıyorum	3	10.0		
	Kesinlikle katılıyorum	18	60.0		
24. Medya araçlarından istediğimi seçerek istediğim içeriği izlemek beni özgür kılar.	Kesinlikle katılmıyorum	8	26.7	2.67	1.35
	Katılmıyorum	6	20.0		
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	6	20.0		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		

Tablo 7. (*devamı*)

25. Medya içeriklerinin taraflı bir bakış açısı sunduğunu düşünürüm. TTTTTT	Kesinlikle katılmıyorum	4	13.3	3.07	1.17
	Katılmıyorum	4	13.3		
	Kısmen katılıyorum	11	36.7		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		
26. Tüm medya içeriklerinin belli bir amaca yönelik olarak hazırlandığını düşünürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	6	20.0	3.10	1.45
	Katılmıyorum	5	16.7		
	Kısmen katılıyorum	5	16.7		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	6	20.0		
27. Medya araçlarını aktif bir şekilde kullanamam. TTTTTT	Kesinlikle katılmıyorum	4	13.3	2.97	1.38
	Katılmıyorum	9	30.0		
	Kısmen katılıyorum	8	26.7		
	Katılıyorum	2	6.7		
	Kesinlikle katılıyorum	7	23.3		
28. Günlük yaşamda eğlenmek için medya dışında etkinlikler bulurum.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.93	1.23
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	5	16.7		
	Katılıyorum	8	26.7		
	Kesinlikle katılıyorum	13	43.3		
29. Medya içeriklerinin doğruluğunu sorgulamak benim için önemlidir.	Kesinlikle katılmıyorum	1	3.3	3.87	.97
	Katılmıyorum	1	3.3		
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	13	43.3		
	Kesinlikle katılıyorum	8	26.7		
30. Medya araçları ile geçirdiğim süreyi kontrol edebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	3	10.0	3.43	1.17
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	9	30.0		
	Katılıyorum	11	36.7		
	Kesinlikle katılıyorum	5	16.7		
31. Medya metinlerindeki hataları fark edebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.80	1.19
	Katılmıyorum	2	6.7		
	Kısmen katılıyorum	6	20.0		
	Katılıyorum	10	33.3		
	Kesinlikle katılıyorum	10	33.3		

Tablo 7. (*devamı*)

32. Medya içeriklerinin altında yatan gizli mesajı fark edebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	3	10.0	3.40	1.33
	Katılmıyorum	4	13.3		
	Kısmen katılıyorum	10	33.3		
	Katılıyorum	4	13.3		
	Kesinlikle katılıyorum	9	30.0		
33. Oluşturduğum medya içeriklerinin benim bakış açımı yansıttığını bilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	2.53	1.41
	Katılmıyorum	3	10.0		
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	6	20.0		
	Kesinlikle katılıyorum	12	40.0		
34. Oluşturduğum medya içeriğini istediğim medya kanalıyla paylaşma konusunda özgürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	10	33.3	2.90	1.09
	Katılmıyorum	6	20.0		
	Kısmen katılıyorum	5	16.7		
	Katılıyorum	6	20.0		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		
35. Medya içeriklerinin olumlu ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	3	10.0	2.90	1.09
	Katılmıyorum	7	23.3		
	Kısmen katılıyorum	13	43.3		
	Katılıyorum	4	13.3		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		
36. Oluşturduğum medya içeriğini, doğruluğundan emin olduktan sonra paylaşırım.	Kesinlikle katılmıyorum	1	3.3	121.23	21.39
	Katılmıyorum	1	3.3		
	Kısmen katılıyorum	9	30.0		
	Katılıyorum	18	60.0		
	Kesinlikle katılıyorum	1	3.3		

Araştırmaya katılanların Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin "23. Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim." maddesine ön testte verilen yanıtların aritmetik ortalaması 4'ün üzerinde olup 5' e yakın bulunmuştur. "23. Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim." maddesine ön testte verdikleri yanıtların "Tamamen katılıyorum" seçeneğine yakın olduğu söylenebilir.

Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin "1. Medya araçları ile geçirdiğim sürede temel amacım eğlenmektir", "4. Medya araçları ile istediğim kişi ve kurumları kolaylıkla takip ederim.", "5. Medyada sunulan içeriklerden kendime en uygun olanı

bulma konusunda kendimi yeterli buluyorum.", "7. Medya araçlarını kullanırken kendi kararlarımı verebilmem benim için önemlidir.", "8. Medya araçlarını kullanırken kişisel bilgilerimin güvenliğini sağlayabilirim.", "9. Medya içeriği oluştururken etik ilkelere, telif hakkı vb. Konulara dikkat ederim.", "11. Medya araçları aracıyla iletişim kurma becerilerimi geliştirebilirim.", "12. Medya içeriklerinde gerçek ve sahte kimliklerin kullanılabileceğinin bilincindeyim.", "13. Medya içeriklerinin kurgu olduğunu bilirim.", "14. Çeşitli dijital araçlar kullanarak fotoğraf/video çekme, düzenleme becerilerine sahibim.", "15. Dijital araçları kullanarak hazırladığım içerikleri nasıl paylaşmam gerektiği konusunda bilgi sahibiyim.", "17. Medyada sunulan içeriklerin türlerini (komedi, haber, dizi, dram, bilim kurgu, aksiyon vb.) Ayırt edebilirim", "18. Medya içeriklerinin duygularımı etkilediğini düşünürüm.", "19. Medya içeriklerinin oluşturulma amaçları açısından sorgulanması gerektiğini bilirim.", "20. Medya içeriklerinin yaşam tarzımızı etkilediğini düşünürüm.", "22. Medya araçlarında izlediğim dizi, film, video vb. Alışkanlıklarımı istediğim şekilde yönlendirebilirim.", "25. Medya içeriklerinin taraflı bir bakış açısı sunduğunu düşünürüm.", "26. Tüm medya içeriklerinin belli bir amaca yönelik olarak hazırlandığını düşünürüm.", "28. Günlük yaşamda eğlenmek için medya dışında etkinlikler bulurum.", "29. Medya içeriklerinin doğruluğunu sorgulamak benim için önemlidir.", "30. Medya araçları ile geçirdiğim süreyi kontrol edebilirim.", "31. Medya metinlerindeki hataları fark edebilirim.", "32. Medya içeriklerinin altında yatan gizli mesajı fark edebilirim.", "35. Medya içeriklerinin olumlu ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm.", "36. Oluşturduğum medya içeriğini, doğruluğundan emin olduktan sonra paylaşırım." maddelerin ön testte verilen yanıtların aritmetik ortalamaları 3'ün üzerinde olup 4' e yakın bulunmuştur. Bu maddelere ön testte verdikleri yanıtların "Katılıyorum" seçeneğine yakın olduğu söylenebilir.

Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin "2. Medya araçları kendimi ifade etmem için özgür bir ortam sağlar", "3. Medya araçları ile istediğim paylaşımları hazırlayarak paylaşabilirim", "6. Medya içeriklerinin benim üzerimde olumsuz etkiler oluşturabileceğini düşünmem.", "10. Medya araçları yoluyla online(çevrimiçi) sosyal gruplara katılırım.", "16. Medya araçları ile ulaştığım haberlerin doğruluğuna inanırım.", "21. Medya içeriklerinin olumsuz ahlâki mesajlar içerdiğini düşünürüm.", "24. Medya araçlarından istediğimi seçerek istediğim içeriği izlemek beni özgür kılar.", "27. Medya araçlarını aktif bir şekilde kullanamam.", "33. Oluşturduğum medya içeriklerinin benim bakış açımı yansıttığını bilirim.", "34. Oluşturduğum medya içeriğini istediğim medya kanalıyla paylaşma konusunda özgürüm." maddelerin ön testte verilen yanıtların aritmetik ortalamaları 2'nin üzerinde olup 3' e yakın bulunmuştur. Bu maddelere ön testte verdikleri yanıtların "Kararsızım" seçeneğine yakın olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların Son testte Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine verdikleri yanıtların dağılımları, aritmetik ortalaması ve standart sapması Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. *Araştırmaya katılanların Son Testte Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine verdikleri yanıtların dağılımları, aritmetik ortalaması ve standart sapması*

		f	%	$\overline{X}$	S.s
1. Medya araçları ile geçirdiğim sürede temel amacım eğlenmektir	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.63	,89
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	19	63.3		
	Kesinlikle katılıyorum	2	6.7		
2. Medya araçları kendimi ifade etmem için özgür bir ortam sağlar	Kesinlikle katılmıyorum	6	20.0	3.13	1.22
	Kısmen katılıyorum	10	33.3		
	Katılıyorum	12	40.0		
	Kesinlikle katılıyorum	2	6.7		
3. Medya araçları ile istediğim paylaşımları hazırlayarak paylaşabilirim	Kesinlikle katılmıyorum	7	23.3	3.13	1.28
	Kısmen katılıyorum	6	20.0		
	Katılıyorum	16	53.3		
	Kesinlikle katılıyorum	1	3.3		
4. Medya araçları ile istediğim kişi ve kurumları kolaylıkla takip ederim.	Kesinlikle katılmıyorum	5	16.7	3.50	1.25
	Kısmen katılıyorum	4	13.3		
	Katılıyorum	17	56.7		
	Kesinlikle katılıyorum	4	13.3		
5. Medyada sunulan içeriklerden kendime en uygun olanı bulma konusunda kendimi yeterli buluyorum.	Kısmen katılıyorum	5	16.7	4.23	.73
	Katılıyorum	13	43.3		
	Kesinlikle katılıyorum	12	40.0		
6. Medya içeriklerinin benim üzerimde olumsuz etkiler oluşturabileceğini düşünmem.	Kesinlikle katılmıyorum	7	23.3	2.87	1.14
	Kısmen katılıyorum	13	43.3		
	Katılıyorum	10	33.3		
7. Medya araçlarını kullanırken kendi kararlarımı verebilmem benim için önemlidir.	Kesinlikle katılmıyorum	5	16.7	3.57	1.31
	Kısmen katılıyorum	4	13.3		
	Katılıyorum	15	50.0		
	Kesinlikle katılıyorum	6	20.0		
8. Medya araçlarını kullanırken kişisel bilgilerimin güvenliğini sağlayabilirim.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.33	.55
	Katılıyorum	18	60.0		
	Kesinlikle katılıyorum	11	36.7		

Tablo 8. (*devamı*)

9. Medya içeriği oluştururken etik ilkelere. telif hakkı vb. Konulara dikkat ederim.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.37	.56
	Katılıyorum	17	56.7		
	Kesinlikle katılıyorum	12	40.0		
10. Medya araçları yoluyla online(çevrimiçi) sosyal gruplara katılırım.	Kesinlikle katılmıyorum	9	30.0	2.93	1.39
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	12	40.0		
	Kesinlikle katılıyorum	2	6.7		
11. Medya araçları aracıyla iletişim kurma becerilerimi geliştirebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.73	.94
	Kısmen katılıyorum	6	20.0		
	Katılıyorum	18	60.0		
	Kesinlikle katılıyorum	4	13.3		
12. Medya içeriklerinde gerçek ve sahte kimliklerin kullanılabileceğinin bilincindeyim.	Kesinlikle katılmıyorum	3	10.0	4.10	1.16
	Katılıyorum	15	50.0		
	Kesinlikle katılıyorum	12	40.0		
13. Medya içeriklerinin kurgu olduğunu bilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	1	3.3	4.27	.79
	Katılıyorum	18	60.0		
	Kesinlikle katılıyorum	11	36.7		
14. Çeşitli dijital araçlar kullanarak fotoğraf/video çekme, düzenleme becerilerine sahibim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	4.13	1.01
	Kısmen katılıyorum	1	3.3		
	Katılıyorum	16	53.3		
	Kesinlikle katılıyorum	11	36.7		
15. Dijital araçları kullanarak hazırladığım içerikleri nasıl paylaşmam gerektiği konusunda bilgi sahibiyim.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	4.03	.99
	Kısmen katılıyorum	2	6.7		
	Katılıyorum	17	56.7		
	Kesinlikle katılıyorum	9	30.0		
16. Medya araçları ile ulaştığım haberlerin doğruluğuna inanırım.	Kesinlikle katılmıyorum	8	26.7	2.97	1.27
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	15	50.0		
17. Medyada sunulan içeriklerin türlerini (komedi, haber, dizi, dram, bilim kurgu, aksiyon vb.) Ayırt edebilirim	Katılıyorum	15	50.0	4.50	.51
	Kesinlikle katılıyorum	15	50.0		
18. Medya içeriklerinin duygularımı etkilediğini düşünürüm.	Kısmen katılıyorum	4	13.3	3.97	.49
	Katılıyorum	23	76.7		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		
19. Medya içeriklerinin oluşturulma amaçları açısından sorgulanması gerektiğini bilirim.	Katılıyorum	18	60.0	4.40	.50
	Kesinlikle katılıyorum	12	40.0		

Tablo 8. (*devamı*)

20. Medya içeriklerinin yaşam tarzımızı etkilediğini düşünürüm.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.20	.48
	Katılıyorum	22	73.3		
	Kesinlikle katılıyorum	7	23.3		
21. Medya içeriklerinin olumsuz ahlâki mesajlar içerdiğini düşünürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	2	6.7	3.73	.868
	Kısmen katılıyorum	4	13.3		
	Katılıyorum	22	73.3		
	Kesinlikle katılıyorum	2	6.7		
22. Medya araçlarında izlediğim dizi, film, video vb. Alışkanlıklarımı istediğim şekilde yönlendirebilirim.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.30	.54
	Katılıyorum	19	63.3		
	Kesinlikle katılıyorum	10	33.3		
23. Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim.	Katılıyorum	11	36.7	4.63	.49
	Kesinlikle katılıyorum	19	63.3		
24. Medya araçlarından istediğimi seçerek istediğim içeriği izlemek beni özgür kılar.	Kesinlikle katılmıyorum	7	23.3	3.03	1.25
	Kısmen katılıyorum	9	30.0		
	Katılıyorum	13	43.3		
	Kesinlikle katılıyorum	1	3.3		
25. Medya içeriklerinin taraflı bir bakış açısı sunduğunu düşünürüm.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.07	.37
	Katılıyorum	26	86.7		
	Kesinlikle katılıyorum	3	10.0		
26. Tüm medya içeriklerinin belli bir amaca yönelik olarak hazırlandığını düşünürüm.	Kısmen katılıyorum	4	13.3	4.07	.58
	Katılıyorum	20	66.7		
	Kesinlikle katılıyorum	6	20.0		
27. Medya araçlarını aktif bir şekilde kullanamam.	Kesinlikle katılmıyorum	4	13.3	3.40	1.10
	Kısmen katılıyorum	8	26.7		
	Katılıyorum	16	53.3		
	Kesinlikle katılıyorum	2	6.7		
28. Günlük yaşamda eğlenmek için medya dışında etkinlikler bulurum.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.40	.56
	Katılıyorum	16	53.3		
	Kesinlikle katılıyorum	13	43.3		
29. Medya içeriklerinin doğruluğunu sorgulamak benim için önemlidir.	Katılıyorum	16	53.3	4.47	.51
	Kesinlikle katılıyorum	14	46.7		
30. Medya araçları ile geçirdiğim süreyi kontrol edebilirim.	Kesinlikle katılmıyorum	1	3.3	4.07	.69
	Katılıyorum	24	80.0		
	Kesinlikle katılıyorum	5	16.7		
31. Medya metinlerindeki hataları fark edebilirim.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.30	.54
	Katılıyorum	19	63.3		
	Kesinlikle katılıyorum	10	33.3		
32. Medya içeriklerinin altında yatan gizli mesajı fark edebilirim.	Kısmen katılıyorum	2	6.7	4.20	.55
	Katılıyorum	20	66.7		
	Kesinlikle katılıyorum	8	26.7		

Tablo 8. (*devamı*)

33. Oluşturduğum medya içeriklerinin benim bakış açımı yansıttığını bilirim.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.37	.56
	Katılıyorum	17	56.7		
	Kesinlikle katılıyorum	12	40.0		
34. Oluşturduğum medya içeriğini istediğim medya kanalıyla paylaşma konusunda özgürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	10	33.3	2.83	1.39
	Kısmen katılıyorum	6	20.0		
	Katılıyorum	13	43.3		
	Kesinlikle katılıyorum	1	3.3		
35. Medya içeriklerinin olumlu ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm.	Kesinlikle katılmıyorum	1	3.3	3.70	.70
	Kısmen katılıyorum	7	23.3		
	Katılıyorum	21	70.0		
	Kesinlikle katılıyorum	1	3.3		
36. Oluşturduğum medya içeriğini, doğruluğundan emin olduktan sonra paylaşırım.	Kısmen katılıyorum	1	3.3	4.60	.56
	Katılıyorum	10	33.3		
	Kesinlikle katılıyorum	19	63.3		

Araştırmaya katılanların Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin "5. Medyada sunulan içeriklerden kendime en uygun olanı bulma konusunda kendimi yeterli buluyorum.", "8. Medya araçlarını kullanırken kişisel bilgilerimin güvenliğini sağlayabilirim.", "9. Medya içeriği oluştururken etik ilkelere, telif hakkı vb. Konulara dikkat ederim.", "12. Medya içeriklerinde gerçek ve sahte kimliklerin kullanılabileceğinin bilincindeyim.", "13. Medya içeriklerinin kurgu olduğunu bilirim.", "14. Çeşitli dijital araçlar kullanarak fotoğraf/video çekme, düzenleme becerilerine sahibim.", "15. Dijital araçları kullanarak hazırladığım içerikleri nasıl paylaşmam gerektiği konusunda bilgi sahibiyim.", "17. Medyada sunulan içeriklerin türlerini (komedi, haber, dizi, dram, bilim kurgu, aksiyon vb.) Ayırt edebilirim", "19. Medya içeriklerinin oluşturulma amaçları açısından sorgulanması gerektiğini bilirim.", "20. Medya içeriklerinin yaşam tarzımızı etkilediğini düşünürüm.", "22. Medya araçlarında izlediğim dizi, film, video vb. Alışkanlıklarımı istediğim şekilde yönlendirebilirim.", "23. Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim.", "25. Medya içeriklerinin taraflı bir bakış açısı sunduğunu düşünürüm.", "26. Tüm medya içeriklerinin belli bir amaca yönelik olarak hazırlandığını düşünürüm.", "28. Günlük yaşamda eğlenmek için medya dışında etkinlikler bulurum.", 29. Medya içeriklerinin doğruluğunu sorgulamak benim için önemlidir.", "30. Medya araçları ile geçirdiğim süreyi kontrol edebilirim.", "31. Medya metinlerindeki hataları fark edebilirim.", "32. Medya içeriklerinin altında yatan gizli mesajı fark edebilirim.", "33. Oluşturduğum medya içeriklerinin

benim bakış açımı yansıttığını bilirim.", "36. Oluşturduğum medya içeriğini, doğruluğundan emin olduktan sonra paylaşırım." maddelerin son testte verilen yanıtların aritmetik ortalamaları 4'ün üzerinde olup 5' e yakın bulunmuştur. Bu maddelere son testte verdikleri yanıtların "Tamamen katılıyorum" seçeneğine yakın olduğu söylenebilir.

Tablodan Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin "1. Medya araçları ile geçirdiğim sürede temel amacım eğlenmektir", "2. Medya araçları kendimi ifade etmem için özgür bir ortam sağlar", "3. Medya araçları ile istediğim paylaşımları hazırlayarak paylaşabilirim", "4. Medya araçları ile istediğim kişi ve kurumları kolaylıkla takip ederim.", "7. Medya araçlarını kullanırken kendi kararlarımı verebilmem benim için önemlidir.", "11. Medya araçları aracıyla iletişim kurma becerilerimi geliştirebilirim.", "18. Medya içeriklerinin duygularımı etkilediğini düşünürüm.", "21. Medya içeriklerinin olumsuz ahlâki mesajlar içerdiğini düşünürüm.", "24. Medya araçlarından istediğimi seçerek istediğim içeriği izlemek beni özgür kılar.", "27. Medya araçlarını aktif bir şekilde kullanamam.", "35. Medya içeriklerinin olumlu ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm." maddelerin son testte verilen yanıtların aritmetik ortalamaları 3'ün üzerinde olup 4' e yakın bulunmuştur. Bu maddelere son testte verdikleri yanıtların "Katılıyorum" seçeneğine yakın olduğu söylenebilir.

Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin "6. Medya içeriklerinin benim üzerimde olumsuz etkiler oluşturabileceğini düşünmem.", "10. Medya araçları yoluyla online(çevrimiçi) sosyal gruplara katılırım.", "16. Medya araçları ile ulaştığım haberlerin doğruluğuna inanırım.", "34. Oluşturduğum medya içeriğini istediğim medya kanalıyla paylaşma konusunda özgürüm." maddelerin son testte verilen yanıtların aritmetik ortalamaları 2'nin üzerinde olup 3' e yakın bulunmuştur. Bu maddelere son testte verdikleri yanıtların "Kararsızım" seçeneğine yakın olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine verdikleri ön test ve son test yanıtları arasındaki farklar bağımlı örneklemler için t testi ile incelenmiş ve bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. *Araştırmaya katılanların Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketine Ön Testte ve Son Testte Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması*

	ÖN TEST		SON TEST		t	p
	$\overline{X}$	S.s	$\overline{X}$	S.s.		
1. Medya araçları ile geçirdiğim sürede temel amacım eğlenmektir.	3.17	1.02	3.63	.89	-3.500	.002
2. Medya araçları kendimi ifade etmem için özgür bir ortam sağlar.	2.57	1.19	3.13	1.22	-6.158	.000

Tablo 9. (*devamı*)

3. Medya araçları ile istediğim paylaşımları hazırlayarak paylaşabilirim.	2.60	1.28	3.13	1.28	-4.000	.000
4. Medya araçları ile istediğim kişi ve kurumları kolaylıkla takip ederim.	3.00	1.31	3.50	1.25	-4.349	.000
5. Medyada sunulan içeriklerden kendime en uygun olanı bulma konusunda kendimi yeterli buluyorum.	3.73	1.34	4.23	.73	-3.340	.002
6. Medya içeriklerinin benim üzerimde olumsuz etkiler oluşturabileceğini düşünmem. TTTTTT	2.47	1.20	2.87	1.14	-2.350	.026
7. Medya araçlarını kullanırken kendi kararlarımı verebilmem benim için önemlidir.	3.13	1.43	3.57	1.31	-3.496	.002
8. Medya araçlarını kullanırken kişisel bilgilerimin güvenliğini sağlayabilirim.	3.73	1.39	4.33	.55	-3.071	.005
9. Medya içeriği oluştururken etik ilkelere. telif hakkı vb. Konulara dikkat ederim.	3.73	1.31	4.37	.56	-3.471	.002
10. Medya araçları yoluyla online(çevrimiçi) sosyal gruplara katılırım.	2.47	1.31	2.93	1.34	-4.474	.000
11. Medya araçları aracıyla iletişim kurma becerilerimi geliştirebilirim.	3.37	1.16	3.73	.94	-4.097	.000
12. Medya içeriklerinde gerçek ve sahte kimliklerin kullanılabileceğinin bilincindeyim.	3.43	1.57	4.10	1.16	-3.084	.004
13. Medya içeriklerinin kurgu olduğunu bilirim.	3.53	1.46	4.27	.79	-3.832	.001
14. Çeşitli dijital araçlar kullanarak fotoğraf/video çekme, düzenleme becerilerine sahibim.	3.87	1.17	4.13	1.01	-3.247	.003
15. Dijital araçları kullanarak hazırladığım içerikleri nasil paylaşmam gerektiği konusunda bilgi sahibiyim.	3.50	1.43	4.03	.99	-3.117	.004
16. Medya araçları ile ulaştığım haberlerin doğruluğuna inanırım.	2.83	1.18	2.97	1.27	-.643	.526

Tablo 9. (*devamı*)

17. Medyada sunulan içeriklerin türlerini (komedi, haber, dizi, dram, bilim kurgu, aksiyon vb.) Ayırt edebilirim.	3.93	1.29	4.50	.51	-3.458	.002
18. Medya içeriklerinin duygularımı etkilediğini düşünürüm.	3.03	1.19	3.97	.49	-5.215	.000
19. Medya içeriklerinin oluşturulma amaçları açısından sorgulanması gerektiğini bilirim.	3.43	1.25	4.40	.50	-4.822	.000
20. Medya içeriklerinin yaşam tarzımızı etkilediğini düşünürüm.	3.43	1.14	4.20	.48	-4.892	.000
21. Medya içeriklerinin olumsuz ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm.	2.93	1.26	3.73	.87	-4.397	.000
22. Medya araçlarında izlediğim dizi, film, video vb. Alışkanlıklarımı istediğim şekilde yönlendirebilirim.	3.63	1.22	4.30	.54	-4.325	.000
23. Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim.	4.13	1.22	4.63	.490	-3.340	.002
24. Medya araçlarından istediğimi seçerek istediğim içeriği izlemek beni özgür kılar.	2.67	1.35	3.03	1.25	-2.626	.014
25. Medya içeriklerinin taraflı bir bakış açısı sunduğunu düşünürüm.	3.07	1.17	4.07	.37	-5.385	.000
26. Tüm medya içeriklerinin belli bir amaca yönelik olarak hazırlandığını düşünürüm.	3.10	1.45	4.07	.58	-4.568	.000
27. Medya araçlarını aktif bir şekilde kullanamam.	2.97	1.38	3.40	1.10	-2.904	.007
28. Günlük yaşamda eğlenmek için medya dışında etkinlikler bulurum.	3.93	1.23	4.40	.563	-2.971	.006
29. Medya içeriklerinin doğruluğunu sorgulamak benim için önemlidir.	3.87	0.97	4.47	.51	-3.674	.001
30. Medya araçları ile geçirdiğim süreyi kontrol edebilirim.	3.43	1.17	4.07	.69	-3.898	.001
31. Medya metinlerindeki hataları fark edebilirim.	3.80	1.19	4.30	.54	-3.181	.003

Tablo 9. (*devamı*)

32. Medya içeriklerinin altında yatan gizli mesajı fark edebilirim.	3.40	1.33	4.20	.55	-4.397	.000
33. Oluşturduğum medya içeriklerinin benim bakış açımı yansıttığını bilirim.	3.77	1.28	4.37	.56	-3.674	.001
34. Oluşturduğum medya içeriğini istediğim medya kanalıyla paylaşma konusunda özgürüm.	2.53	1.41	2.83	1.39	-2.757	.010
35. Medya içeriklerinin olumlu ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm.	2.90	1.09	3.70	.70	-5.174	.000
36. Oluşturduğum medya içeriğini, doğruluğundan emin olduktan sonra paylaşırım.	6.13	8.88	4.60	.56	.957	.347
TOPLAM PUAN	***121.23***	***21.39***	***140.17***	***10.54***	***-7.629***	***.000***

Araştırmaya katılanların Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin "1. Medya araçları ile geçirdiğim sürede temel amacım eğlenmektir", "2. Medya araçları kendimi ifade etmem için özgür bir ortam sağlar", ", 3. Medya araçları ile istediğim paylaşımları hazırlayarak paylaşabilirim", "4. Medya araçları ile istediğim kişi ve kurumları kolaylıkla takip ederim.", "5. Medyada sunulan içeriklerden kendime en uygun olanı bulma konusunda kendimi yeterli buluyorum.", "6. Medya içeriklerinin benim üzerimde olumsuz etkiler oluşturabileceğini düşünmem.", "7. Medya araçlarını kullanırken kendi kararlarımı verebilmem benim için önemlidir.", "8. Medya araçlarını kullanırken kişisel bilgilerimin güvenliğini sağlayabilirim.", "9. Medya içeriği oluştururken etik ilkelere, telif hakkı vb. Konulara dikkat ederim.", "10. Medya araçları yoluyla online(çevrimiçi) sosyal gruplara katılırım.", "11. Medya araçları aracıyla iletişim kurma becerilerimi geliştirebilirim.", "12. Medya içeriklerinde gerçek ve sahte kimliklerin kullanılabileceğinin bilincindeyim.", "13. Medya içeriklerinin kurgu olduğunu bilirim.", "14. Çeşitli dijital araçlar kullanarak fotoğraf/video çekme, düzenleme becerilerine sahibim.", "15. Dijital araçları kullanarak hazırladığım içerikleri nasıl paylaşmam gerektiği konusunda bilgi sahibiyim.", "17. Medyada sunulan içeriklerin türlerini (komedi, haber, dizi, dram, bilim kurgu, aksiyon vb.) Ayırt edebilirim", "18. Medya içeriklerinin duygularımı etkilediğini düşünürüm.", "19. Medya içeriklerinin oluşturulma amaçları açısından sorgulanması gerektiğini bilirim.", "20. Medya içeriklerinin yaşam tarzımızı etkilediğini düşünürüm.", "21. Medya içeriklerinin olumsuz ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm.", "22. Medya araçlarında izlediğim dizi, film, video vb.

Alışkanlıklarımı istediğim şekilde yönlendirebilirim.", "23. Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim.", "24. Medya araçlarından istediğimi seçerek istediğim içeriği izlemek beni özgür kılar.", "25. Medya içeriklerinin taraflı bir bakış açısı sunduğunu düşünürüm.", "26. Tüm medya içeriklerinin belli bir amaca yönelik olarak hazırlandığını düşünürüm.", "27. Medya araçlarını aktif bir şekilde kullanamam.", "28. Günlük yaşamda eğlenmek için medya dışında etkinlikler bulurum.", "29. Medya içeriklerinin doğruluğunu sorgulamak benim için önemlidir.", "30. Medya araçları ile geçirdiğim süreyi kontrol edebilirim.", "31. Medya metinlerindeki hataları fark edebilirim.", "32. Medya içeriklerinin altında yatan gizli mesajı fark edebilirim.", "33. Oluşturduğum medya içeriklerinin benim bakış açımı yansıttığını bilirim.", "34. Oluşturduğum medya içeriğini istediğim medya kanalıyla paylaşma konusunda özgürüm.", "35. Medya içeriklerinin olumlu ahlaki mesajlar içerdiğini düşünürüm." maddelerine ön test ve son testte verdikleri yanıtları arasındaki farklara ait tüm t değerleri son testler lehine $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı, "16. Medya araçları ile ulaştığım haberlerin doğruluğuna inanırım." ve "36. Oluşturduğum medya içeriğini, doğruluğundan emin olduktan sonra paylaşırım." maddelerine ön test ve son testte verdikleri yanıtları arasındaki farklara ait t değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Tablo 10. *Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin Ön test ve Son Test Toplam Puanlarının Karşılaştırılması*

	ÖN TEST		SON TEST		t	p
	$\overline{X}$	S.s	$\overline{X}$	S.s.		
TOPLAM PUAN	121.23	21.39	140.17	10.54	-7.629	.000

Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketinin toplam puanı açısından da ön test ve son testte verdikleri yanıtları arasındaki farklara ait tüm t değerleri son testler lehine $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Tüm bu bulgular yapılan uygulamaların Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulardan yola çıkarak elde edilen sonuçlara yer verilmiş ve konuyla ilgili alanyazın incelemeleri doğrultusunda tartışılarak yorumlanmıştır. Genel olarak sonuçlar incelendiğinde yapılan çalışma sonunda öğrencilerin medya okuryazarlık becerisinin gelişmesiyle sorumluk ve özgürlük değerlerine yönelik tutum ve düşünceleri de olumlu yönde değişmiştir. Alanyazın incelendiğinde Balcın ve Çavuş (2020) dijital içerikli materyallerin medya okuryazarlığı becerisi üzerindeki etkilerini incelemişler ve araştırma sonucunda dijital materyallerin medya okuryazarlığı becerisini geliştirdiğini, medyada verilen mesajları doğru anlama ve bilgi edinme yollarını doğru kullanabilme yetilerinin de olumlu yönde geliştiğini tespit etmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde dijital öykülerin akademik başarıya etkisini araştıran Şahin ve Çoban (2020), hazırlanan dijital öykülerin akademik başarıya oldukça iyi etkilerinin olduğunu tespit etmiştir. Bunun yanı sıra incelenen birçok çalışmada (Akgül, 2018; Büyükcengiz, 2017; Pala, 2020; Torun, 2016; Yürük vd., 2019) dijital öykülerin öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki olumlu etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra bazı çalışmalarda dijital öykülerin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu sonuçlar meydana getirmediğini belirten sonuçlar da vardır (Çakıcı, 2018). Akaydın (2016) yaptığı çalışmada ilkokul 4. Sınıf öğrencileri üzerinde dijital öykü animasyonlarının Sosyal Bilgiler dersi için uygulandığında akademik başarıya bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Akgün (2020) ise dijital öykülerin üniversite öğrencilerinde ve ortaokul öğrencilerinde oldukça başarılı sonuçlar ortaya çıkardığını göstermiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde dijital öykü anahtar kelimesiyle yapılan birçok çalışma varken dijital öykünün medya okuryazarlığı becerisi kazandırılmasında etkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Literatürde var olan eksiklikten kaynaklı olarak bu çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda da 7. Sınıf öğrencilerinde dijital öykülerin medya okuryazarlığı becerisi kapsamında istenen değerlere yönelik akademik başarıyı artırdığı tespit edilmiştir.

Medya okuryazarlığı becerisi kapsamında yapılan çalışmalar da incelenmiştir. Türkiye'de ilk olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu medya okuryazarlığının okullarda bir ders olarak görülmesi isteğini Millî Eğitim Bakanlığı ile temasa geçerek dile getirmiştir. Görüşmeler neticesinde 2006-2007 eğitim ve öğretim döneminde 5 pilot şehirde 780 ortaokul öğrencisi medya okuryazarlığı dersi eğitimi almaya başlamıştır (MEB, 2006).

Medya okuryazarlığının eğitimde yer alması ile birlikte bu alanda yapılan çalışmaların da sayısı artmaya başlamıştır. Kartal (2007) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerini deney ve kontrol grubu olarak ayırmış ve öğrencilere medya okuryazarlık formu uygulamıştır. Ön test ve son test uygulanan öğrencilerin test sonuçları incelendiğinde deney grubunun medyadan gelen mesajlara karşı farkındalıklarının geliştiği ve mesajları daha eleştirel bir bakış açısıyla analiz ettikleri tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde medya okuryazarlığı becerisinin öğrencilerin iletişim yeteneklerini, eleştirel becerilerini, derse olan ilgilerini geliştirdiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra öğrenciler medyadan aldıkları mesajları daha iyi analiz eder hale gelmiş olup medyadan aldıkları gizli mesajlarında farkına vardıkları tespit edilmiştir (Avşar (2013); Çakmak (2019); Çimen (2020); Durak ve Seferoğlu (2016); Görmez (2014); Görmez (2015); Güven (2014); Güney (2018); Karaduman (2019); Karahisar (2014); Kurt & Kürüm (2010); Pala &Başıbüyük (2020); Uyar & Asrak-Hasdemir (2023).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- ✓ Öğrencilerle yapılan görüşmeler incelendiğinde ön görüşmede medya kavramını sadece internet ve sosyal medya olarak düşünen öğrenciler son görüşmede medya kavramını ve medya araçlarını daha farklı kategoriler halinde söyleyebilmiştir.
- ✓ SÖTMOA uygulanan deney grubunda öğrencilerin ön ankette verdiği cevaplarla son ankette verdiği cevaplar incelendiğinde medyayı kullanma amaçları değişmiştir. Ön ankette medyayı eğlence için kullanan öğrenciler son ankette medyayı eğlencenin yanında bilgi edinme, haberleşme gibi amaçlarla kullandıkları sonucuna varılmıştır.
- ✓ Uygulama öncesinde bilgiye ansiklopedi ve kitap ile ulaşma ve bunları kullanma konusunda yetersiz olan öğrenciler uygulama sonucunda bilgiye internet dışında itap ansiklopedi ve dergilerden de ulaşabilecekleri bilincine sahip olmuşlardır.
- ✓ Bilgiye internet yoluyla ulaşan ve bunu en kısa yoldan seçip karşılarına çıkan ilk siteden bilgi edinen öğrencilerin, uygulama sonrasında internet üzerinden bilgiye ulaşırken belirli uzantılar yoluyla ulaştıkları ve tek kaynak değil birkaç kaynağa baktıktan sonra bilgi edindikleri görülmüştür.
- ✓ Uygulama öncesinde içerik üretme konusunda bir fikri olmayan ve bu konuda yetersiz olan öğrencilerin uygulama sürecinde kendi öykülerini oluşturma ve bunu dijital öykü haline getirmesi sonrasında fikirleri değişmiştir. Bu etkinlik

sonrasında öğrenciler içerik oluştururken nelere dikkat edilmesi gerektiğini öğrenmiştir.

- ✓ SÖTMOA uygulanan öğrencilerin ön anket sonuçlarında medyada verilen mesajların farkında değilken uygulama sonrasında verilen mesajları olumlu veya olumsuz şekilde ayırabilir hale geldiği görülmüştür.
- ✓ Ön görüşmede medya araçlarını kullanmakta özgür olduğunu ve kısıtlanmak istemediği söyleyen öğrenciler son görüşmede takip ettikleri içerikler konusunda kısıtlama aldıkları zaman ailelerine karşı daha olumlu davranacaklarını dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra takip ettikleri içeriklerin kendilerine olumsuz etkilerini artık kendilerinin fark edebileceklerini söylemişlerdir.
- ✓ Uygulama öncesinde medyada içerik paylaşırken herhangi bir sorumluluğu olduğunu düşünmeyen öğrenciler uygulama sonrasında paylaştıkları içeriklerin güvenilir ve doğru bilgi içermesinin kendilerinin sorumluluğu olduğu bilincine varmışlardır.
- ✓ Yapılan görüşmeler sonucunda ön görüşmede istediği ve hoşuna giden tüm içerikleri özgür olmak ile karıştıran öğrencilerin son görüşmede yaş gruplarına uygun olmayan ve zararlı mesajlar evren içerikleri kendi istekleri doğrultusunda takip etmeyi bıraktığı gözlemlenmiştir.
- ✓ Aynı şekilde sosyal medya kullanırken kişisel verilerini gizlemeden paylaşım yapan öğrencilerin uygulama sonrasında kişisel verilerin korunması gerektiği düşüncesine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.
- ✓ Dijital Öykü yazıp bunu dijital platformda sunma etkinliğine katılan öğrencilerin dil becerilerinin geliştiği ve iletişimlerinin arttığı gözlemlenmiştir.
- ✓ Sınıf içerisinde öykü yazıp bunun dijital ortama aktaran öğrenciler arasında işbirlikli öğrenme, eleştirel düşünebilme ve problem çözme stratejilerinde gelişmeler gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak genel bir inceleme yapıldığında sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisinin dijital öykü yazma ve canlandırma etkinlikleriyle kazandırılması yönünde öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerinin geliştiği ve görüşlerinin olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında medyadan faydalanırken ve kullanırken özgürlüklerinin sınırlı olduğunun ve sorumlulukları olduğunun bilincine vardıkları görülmüştür.

Öneriler

Medya okuryazarlığı becerisi ile dijital öyküleme kullanarak sorumluluk ve özgürlük değerlerine ilişkin farkındalık kazandırmaya yönelik çalışma yapılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerde uygulama sonrasında anlamlı bir farklılık ortaya çıktığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı'na, araştırmacılara ve dijital materyal üreticilerine bazı önerilerde bulunulmuştur.

1. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular göstermektedir ki öğrenciler medya okuryazarlığı becerisi kapsamında oldukça yetersizler. Medya okuryazarlığı becerisi seçmeli ders olarak okutulsa da yetersiz kalmakta. Bunun yerine daha kapsamlı medya okuryazarlığı dersleri olması önerilebilir.
2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler araştırmada uygulandığı gibi farklı yöntem ve tekniklerle tek tek ve eğlenceli materyallerle aktarıldığı zaman daha iyi aktarıldığı gözlemlenmiştir. Ders içerisinde dijital materyal kullanımı önerilebilir.
3. Uygulama öncesinde dijital öykü programları incelenmiş olup sınıf içerisindeki sınırlılıklardan dolayı uygun bir program bulmakta zorlanılmıştır. Ülkemiz şartlarında akıllı tahta kullanımı oldukça yaygın olmaktadır. Dijital öykü programı üreticilerinin her yaş grubuna uygun ve öğrencilerin de kolaylıkla kullanabileceği programları akıllı tahtaya uyarlaması önerilebilir.
4. Medya okuryazarlığı becerisinin öğrencilere aktarılmasında en büyük görev öğretmenlerdedir. Bunun için ilk olarak öğretmenlere medya okuryazarlığı eğitimi verilip kullanabilecekleri yöntem ve programlar detaylı şekilde gösterilebilir.
5. Araştırmada öğrencilerin ve okulun sahip olduğu teknolojik aletlerin ve dijital öyküleme programının sınırlılıklarından kaynaklı olarak her öğrencinin uzun zaman dilimi içerisinde bireysel dijital öykü oluşturmasına engel olmuştur. Bu durum dikkate alınarak daha uzun bir uygulama süreci ve teknolojik aletlerin yeterliliği ile daha kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Akarsu, B. (1975). Felsefe terimleri sözlüğü. *Türk Dil Kurumu Yayınları.*

Akaydın, B. B. (2016). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde animasyonla desteklenmiş 5E modelinin öğrencilerin akademik başarı ve tutumuna etkisi* (Tez No. 433596) [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Gebze]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akgül, G. (2018*). Fen ve teknoloji dersinde dijital öyküleme süresinde yaratıcı drama kullanımının başarı, tutum ve bilimsel yaratıcılığa etkisi* (Tez No. 524803) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akgün, M., & Akgün, İ. H. (2020). The effect of digital stories on academic achievement: A meta-analysis. *Journal of Education and Learning, 9*(6), 71-83.

Aktı, S. (2011). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin medya okuryazarlığı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Tez No. 285891) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Elazığ]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ata, B., (2009).*",* Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk (Ed.), "*Sosyal bilgiler öğretim programı* içinde (4. baskı, ss. 155-210). PegemYayıncılık

Avşar, Z. (2013). Medya okuryazarlığı. *İletişim ve Diplomasi, 2*, 5-17.

Aydin, M., & Çelik, T. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya kullanım ve doyumlarının incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 82-97.

Balçın, M. D., & Çavuş, R. (2020). Çevre sorunlarına ilişkin proje ödevlerinin ortaokul öğrencilerinin çevre ve medya okuryazarlık düzeylerine etkisi. *e-Kafkas Journal of Educational Research, 7*(3), 303-318.

Barbour, R. S.(2001). Checklists for improving rigor in qualitative research: A case of the tail wagging the dog? British Medical Journal *322*(1), 115-117. https://doi.org/10.1136/bmj.322.7294.1115

Bilici, S. (2021). *Dijital öykülemenin lise öğrencilerinin akademik başarılarına, eleştirel düşünme eğilimlerine, işbirlikli düzenleme ve hikâye kurgulama becerilerine etkisi* (Tez. No. 679745) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Büyükcengiz, M. (2017). *Dijital öyküleme metodunun ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersi akademik başarı, bilimsel süreç becerilerine ve derse yönelik tutumlarına etkisi* (Tez No. 471776) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi- Antalya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Creswell, J. W. (2014). Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. (S., B. Demir, Çev. Ed). Ankara: Eğiten. Çepni, O., Palaz, T., & Ablak, S. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin çeşitli. Turkish Studies (Elektronik), 10*(11), 431- 446.

Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları nicel ve nitel araştırmanın planlanması.* (H. Ekşi, Çev. Ed.). *Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi*. Edam. (Çalışmanın orijinali 2012`te yayımlanmıştır)

Corbetta, P. (2003). *Social research: Theory, methods and techniques.* Sage.

Çakmak, E. E. (2019). Öğretmenlerin medya okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *The Journal of Limitless Education and Research, 4*(3), 300-316.

Çimen, Ü. (2020). Yöndeşen medyayı doğru algılama bağlamında medya okuryazarlığı eğitimi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 10*(1), 117-137.

Duke, D. L, & Jones, V. F. (1985). *What can schools do to foster student responsibility? Theory into Practice*, 24 (4), 277-285.

Durak, H., & Seferoğlu, S. S. (2016). Türkiye'de sosyal medya okuryazarlığı ve sosyal ağ kullanım örüntülerinin incelenmesi. *Journal of International Social Research, 9*(46), 526-536.

Doğanay, A. (2006). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, C. Öztürk (Ed.) *Değerler eğitimi* (2. baskı, ss. 57-62). Pegem Akademi Dunlap, J. C. and Lowenthal, P. R. (2014). The power of presence: Our quest for the right mix of social presence in online courses. In A. P. Mizell and A. A. Piña (Eds.), *Real life distance education: Case studies in practice* (pp. 41-66). Information Age

Ekinci, H. (2018). *Okulda ve ailede değerler eğitimi.* Kayıhan Yayınları

Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi,* (1), 79-96.

Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy & P. Yalçınoğlu, Çev.). Anı.

Gülbahar, Y., & Alper, A. (2009). A content analysis of the studies in instructional technologies area*. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 92-93.

Güney, B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya kullanımlarının medya okuryazarlık düzeyinde farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 529908) [Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi-Bursa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Güven, I. l. (2014). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies, 9*(2), 787-800.

Görmez, E. (2015). Etkili medya okuryazarlığı eğitimi ve uygulamalarından örnekler. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(1), 93-111.

John W. Creswell, (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*, (Çev. Mustafa Sözbilir), Pegem Akademi.

Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim*, 185-187.

Karademir, E. (2020). *21. yüzyıl becerilerinin geliştirilmesinde dijital öyküleme uygulamaları: Özel yetenekli ilkokul öğrencileri örnekleminde öğrenme ve yenilenme becerileri araştırması* (Tez. No. 649975) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karaduman, S. (2019). Yeni medya okuryazarlığı: Yeni beceriler/olanaklar/riskler. *Erciyes İletişim Dergisi, 6*(1), 683-700.

Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Desig*, *4*(4), 82-95.

Karaman, M. K. (2010). Öğretmen adaylarının tv ve internet teknolojilerini kullanma amaç ve beklentilerinin medya okuryazarlığı bağlamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2),* 51-62.

Karaman, M. K. & Karataş, A. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme düzeyleri. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi 4(1),* s.326-350.

Kayalı, D. (2019). *Dijital öyküleme yöntemi aracılığıyla 6. sınıf öğrencilerinin tasarım odaklı düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması etkisi* (Tez. No. 600090) [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçaman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi

Kenan, S. (2009). The missing dimension of modern education: Values education. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 9 (1),* 279-295.

Kılınç, B., & Kılınç, E. (2014). Yeni medya ortamında çocuk birey: Yeni iletişim teknolojileri ve medya pedagojisinin önemi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2(2),* 9-23.

Kurt, A., & Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(2), 20-34.

Lundy, S. E. (2014). *Leveraging digital technology in social studies education.* (Doctoral Dissertation). doi: 10.15760/etd.1742

Mangal, K. (2020). *İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinde dijital öyküleme etkinliklerinin öğrencilerin girişimcilik becerilerine ve derse yönelik tutumlarına etkisi* (Tez. No. 634203) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (*ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*, MEB.

MEB, Talim ve Terbiye Kurulu ve RTÜK, *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ve kılavuzu,* Ankara 2006.

Merriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma*. (S.Turan, Çev.). Nobel. (2009).

Merriam, S. B. (2018). Nitel Araştırma: *desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Nobel.

Ncetelli, A. (2005). Dijital hikâye anlatımının bileşenleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4(3),* 132-142

NCSS. (National Council for the Social Studies). (2009). Position paper on media literacy. Retrieved from http://www.socialstudies.org/positions/medialiteracy

Ocakcı, E., & Samancı, O. (2021b). Dijital öykülemenin sosyal bilgiler öğretiminde kullanımı. Y. Değirmenci & Z. Taşyürek (Ed.). *Uygulama örnekleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 423-450) Nobel.

Orhan, H. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin çevre sorunları algılarının karikatür yoluyla belirlenmesi* (Tez No. 511195) [Yüksek lisans tezi, Ömer Halis Demir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özçelik, E. (2019). *Temel eğitimde drama yöntemi ile sorumluluk değerinin öğretimi* (Tez No.592082) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özen, Y. (2015). *Sorumluluk eğitimi.* Vize Yayıncılık.

Özerbaş, M. A., & Gündüz, M. (2014). Sorumluluk değerinin proje tabanlı öğrenmeyle öğretiminin ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin tutumlarına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7*(32). 520-532

Öztürk (Ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (ss. 2-117). Pegem Akademi

Pala, F. (2020*). Sosyal bilgiler dersinde dijital öyküleme destekli grup çalışmasının akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi* (Tez No: 655483) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Pala, Ş. M., & Başıbüyük, A. (2020). Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, *9*(3), 897-921. https://doi.org/10.30703/cije.672882

Parsa, A. F., & Akmeşe, Z. (2019). Sosyal medya ve çocuk istismarı: Instagram anneleri örneği. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi 5*(1*),* 163-191.

Patton, M. Q. (1987). How to use qualitative methods in evulation. Newbury Park, CA: Sage Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.), Pegem.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırmanın doğası*. (M. Bütün ve B. Demir, Çeviri Editörleri), Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri içinde, (ss. 3-33). (1. baskı). Pegem A Yayıncılık

Pimentel, C., & Busey, C. L. (2018). Hollywood films as social studies curriculum: Advancing a critical media literacy approach to analyzing black male representation. *Critical Education*, *9*(4). 1-17.

Pitler, H. J. (2006). Viewing technology through three lenses. *PRINCIPAL-ARLINGTON-*,85(5), 38-44.

Robin, B. (2006, March). *The educational uses of digital storytelling* [Paper presentation]. Society for Information Technology & Teacher Education International Conference.

Sapsağlam, Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk değeri örneği. *Eğitim ve Bilim*, *42*(189). 287-303

Saruhan, Ş.C. ve Özdemirci, A. (2013*). Bilim, felsefe ve metodoloji* (Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. b), Beta Basım Yayım Dağıtım.

Semiz, L. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı yeterlikleri ve medya okuryazarlığı dersini yürüten öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar* (Tez No. 330425) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rize]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Sezer, A., & Çoban, O. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *2*(1), 22-39.

Smeda, N., Dakich, E., & Sharda, N. (2012). Digital storytelling with Web 2.0 tools for collaborative learning. In Collaborative Learning 2.0: *Open Educational Resources* (pp. 145-163). IGI Global.

Sönmez, V., & Alacapınar, F.G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*, Anı Yayıncılık.

Stecher, B. M., & Borko, H. (2002). Integrating findings from surveys and case studies:

Examples from a study of standards-based educational reform. *Journal of Education Policy,17*(5), 547-570

Şahin, N., & Çoban, İ. (2020). The effect of digital story applications on students' academic achievement: A meta-analysis study. *African Educational Research Journal, 8*(3), 562-575.

Tdk (2023). Güncel türkçe sölük: Değer kelimesi. https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 13.06.2023

Tekin, S. (2019). *İlkokul 4 sınıflarda etkinlik temelli değer eğitimi yoluyla sorumluluk değerinin kazandırılması* (Tez No. 581199). [Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tekindal, S. (2021). *Nicel, nitel, karma yöntem araştırma desenleri ve* istatistik (1. baskı). Nobel.

Tepecik, B. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Tez No.274375). [Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tetik, T. (2020). *Özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin yazma becerilerinin desteklenmesinde dijital öyküleme etkinlikleri: Eylem araştırması* (Tez. No. 627007). [Doktora tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Toprak, F. (2019) *Dijital öyküleme yöntemiyle hazırlanan etkileşimli kısa tarihsel hikâyelerin öğrencilerin bilimsel bilgiye yönelik görüşlerine etkisi* (Tez. No 552707) [Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sivas]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Uşun, S. (2004). Bilgisayar Destekli Öğretimin Temelleri (3. baskı). Nobel

Torun, B. (2016). *Ortaokul 6.sınıf hücre konusunda dijital öykü kullanımının öğrenci başarısı, tutum ve bilimsel süreç becerileri üzerine etkisi* (Tez No. 461015) [Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi-Kastamonu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

UNESCO. Media and Information Literacy Clearinghouse. http://milunesco.unaoc.org/

Uyar. M., & Asrak-Hasdemir, T. (2023). Dijitalleşme ve medya okuryazarlığı üzerine incelemeler: Türkiye'deki akademik çalışmalar. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (62), 66-83. https://doi.org/10.47998/ikad.1240616

Wiles, J., & Bondi, J. (1993*). Curriculum development. a guide to practice*. Mcmillan Publishing

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin.

Yördem, A. (2012*). İngilizce eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerin medya okuryazarlığı algıları* (Tez No. 345883). [Yüksek lisans tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yürük, S. E., Yılmaz, M. R., & Bilici, S. (2019). An examination of postgraduate students' use of ınfographic design, metacognitive strategies and academic achievement. *Journal of Computing in Higher Education, 31*(3), 495-513.

.

EKLER

EK-1. Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketi

Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketi

Değerli öğrencimiz;

Elinizdeki bu anket ‘‘Medya okuryazarlığı becerisi ile dijital öyküleme kullanarak sorumluluk ve özgürlük değerlerine ilişkin farkındalık kazandırma” isimli yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Ankette yer alan sorulara içtenlikle yanıt vermeniz araştırma için önemlidir. Elde edilen tüm veriler gizli tutulacak ve bilimsel sonuçlara ulaşmak amacıyla kullanılacaktır. Araştırmaya sağlamış olduğunuz katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Danışman — Araştırmacı

Dr. Öğrt. Üyesi Esra MİNDİVANLİ AKDOĞAN — Beyza KUL

Sınıf:

Günlük televizyon izleme süreniz: Hiç ( ) 1-2 saat ( ) 2-4 saat ( ) 4-6 saat ( ) 6 saatten fazla ( )

Günlük internet (bilgisayar, tablet, cep telefonu vb.) kullanma süreniz: Hiç ( ) 1-2 saat ( ) 2-4 saat ( ) 4-6 saat ( ) 6 saatten fazla ( )

Ders çalışırken yararlandığınız medya aracı: TV ( ) Bilgisayar- Tablet ( ) Cep Telefonu ( ) Gazete ( ) Dergi ( )

Kitap ( ) Ansiklopedi ( )

En çok kullandığınız Dijital /medya aracı :

TV ( ) Telefon ( ) Tablet ( ) Bilgisayar ( ) Diğer: ……..

Medya araçlarını kullanma amacınız:

Eğlence: Bilgi Edinme: Haber: Diğer: ……..

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum.
1	Medya araçları ile geçirdiğim sürede temel amacım eğlenmektir.					
2	Medya araçları kendimi ifade etmem için özgür bir ortam sağlar.					
3	Medya araçları ile istediğim paylaşımları hazırlayarak paylaşabilirim.					
4	Medya araçları ile istediğim kişi ve kurumları kolaylıkla takip ederim.					
5	Medyada sunulan içeriklerden kendime en uygun olanı bulma konusunda kendimi yeterli buluyorum.					
6	Medya içeriklerinin benim üzerimde olumsuz etkiler oluşturabileceğini düşünmem.					
7	Medya araçlarını kullanırken kendi kararlarımı verebilmem benim için önemlidir.					
8	Medya araçlarını kullanırken kişisel bilgilerimin güvenliğini sağlayabilirim.					
9	Medya içeriği oluştururken etik ilkelere, telif hakkı vb. konulara dikkat ederim.					
10	Medya araçları yoluyla online(çevrimiçi) sosyal gruplara katılırım.					
11	Medya araçları vasıtasıyla iletişim kurma becerilerimi geliştirebilirim.					
12	Medya içeriklerinde gerçek ve sahte kimliklerin kullanılabileceğinin bilincindeyim.					
13	Medya içeriklerinin kurgu olduğunu bilirim.					
14	Çeşitli dijital araçlar kullanarak fotoğraf/video çekme, düzenleme becerilerine sahibim.					
15	Dijital araçları kullanarak hazırladığım içerikleri nasıl paylaşmam gerektiği konusunda bilgi sahibiyim.					

16	Medya araçları ile ulaştığım haberlerin doğruluğuna inanırım.					
17	Medyada sunulan içeriklerin türlerini (komedi, haber, dizi, dram, bilim kurgu, aksiyon vb.) ayırt edebilirim					
18	Medya içeriklerinin duygularımı etkilediğini düşünürüm.					
19	Medya içeriklerinin oluşturulma amaçları açısından sorgulanması gerektiğini bilirim.					
20	Medya içeriklerinin yaşam tarzımızı etkilediğini düşünürüm.					
21	Medya içeriklerinin olumsuz ahlâki mesajlar içerdiğini düşünürüm.					
22	Medya araçlarında izlediğim dizi, film, video vb. alışkanlıklarımı istediğim şekilde yönlendirebilirim.					
23	Arama motorlarını kullanarak doğru bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim.					
24	Medya araçlarından istediğimi seçerek istediğim içeriği izlemek beni özgür kılar.					
25	Medya içeriklerinin taraflı bir bakış açısı sunduğunu düşünürüm.					
26	Tüm medya içeriklerinin belli bir amaca yönelik olarak hazırlandığını düşünürüm.					
27	Medya araçlarını aktif bir şekilde kullanamam.					
28	Günlük yaşamda eğlenmek için medya dışında etkinlikler bulurum.					
29	Medya içeriklerinin doğruluğunu sorgulamak benim için önemlidir.					
30	Medya araçları ile geçirdiğim süreyi kontrol edebilirim.					
31	Medya metinlerindeki hataları fark edebilirim.					
32	Medya içeriklerinin altında yatan gizli mesajı fark edebilirim.					
33	Oluşturduğum medya içeriklerinin benim bakış açımı yansıttığını bilirim.					
34	Oluşturduğum medya içeriğini istediğim medya kanalıyla paylaşma konusunda özgürüm.					
35	Medya içeriklerinin olumlu ahlâki mesajlar içerdiğini düşünürüm.					

36	Oluşturduğum medya içeriğini, doğruluğundan emin olduktan sonra paylaşırım.					

Ek-2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sevgili öğrencimiz;

Bu formun amacı; "....." adlı, tarafımızca hazırlanan çalışmada görüşme yoluyla veri toplamak için sizlerden izin almaktır. Soruları içten bir şekilde cevaplamanız bu çalışmaya önemli bir katkı sağlayacaktır. Veri toplama sırasında ve sonrasında aşağıdaki hususlar uygulanacaktır:

- Görüşmeye katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmakta olup, istediğiniz an görüşmeyi bırakma hakkınız söz konusudur. Ancak; katılımınızın ve vereceğiniz bilgilerin çalışma için çok değerli olduğunu unutmayın.
- Elde edilecek veriler, tamamen bilimsel amaçlı olarak, tarafımızca yürütülecek çalışmada kullanılacaktır.
- Kimliğiniz kesinlikle gizli tutulacak, verdiğiniz bilgiler kimse ile paylaşılmayacaktır.

Göstermiş olduğunuz ilgi ve katkılarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ederiz.

Esra MİNDİVANLİ AKDOĞAN Beyza KUL

Atatürk Üniversitesi
Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü Atatürk Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD

SORULAR

1. Medya nedir? Medya kavramı sizin için ne ifade ediyor?
2. En çok hangi medya içeriklerini hangi amaçlarla takip ediyorsunuz? Niçin?
3. Medya içerikleri oluşturulurken nasıl bir yol izlendiğini düşünüyorsunuz?
4. Çeşitli medya içeriği hazırlarken dikkat ettiğiniz hususlar nelerdir? Niçin?
5. Takip ettiğiniz içeriklerde size hangi mesajların verilmeye çalışıldığını düşünüyorsunuz? Nasıl?
6. Takip ettiğiniz medya içeriklerinde size müdahale edilmesi durumunda nasıl bir tavır takınırsınız? Niçin?
7. Çeşitli medya içeriklerini takip ederken kişisel olarak seçici davranır mısınız? Nasıl ve niçin?
8. Medya içeriklerinin sizi olumlu veya olumsuz yönde etkilediğini düşünür müsünüz? Nasıl?
9. Medya vasıtasıyla bilgiye ulaşırken nasıl bir yol izlersiniz?

Ek-3. Birinci Hafta Ders Planı

Bilgi Edinme

Öğrencilere bilgi edinme kaynaklarından birer örnek gösterilir.

Bu kaynaklardan hangilerini kullandıkları sorulur. En sık hangisinin kullanıldığı sınıfça seçilir.

Sınıfa bir kitap veya ansiklopedi götürülür onlardan nasıl aranılan bilgiye ulaşacakları gösterilir. Daha sonra internet üzerinden bir örnekle bilgiye nasıl ulaşıldığı gösterilir.

İstediğimiz her kaynaktan bilgi edinebilir miyiz diye sorulur. İstediğimiz her kaynaktaki bilgi doğru mudur tartışılır.

Bu kaynakların doğruluğu konusunda dikkatli olmaları gerektiği fark ettirilir. Özellikle internet(özellikle sosyal medya) üzerinden edinecekleri bilgilere çok dikkat etmeleri gerektiği söylenir.

Daha sonra öğrencilere kulaktan kulağa oyunu oynatılır ve sonucunda öğrencilerle internet üzerindeki bilgilerin de aynen bu şekilde yayılabileceği ve hatalara neden olabileceği konusu üzerinde durulur.

-Bu konuyu daha iyi açıklayabilmek için örnek haberler ve görseller verilir.

Öğrencilere öncelikle kimler Galatasaraylı? Diye sorulur. Ardından dünyanın en büyük takımlarından birisi olan Real Madrid'in 2000 yılından beri çıktığı final maçlarında sadece Galatasaraya(2000) yenildiği söylenir ve öğrencilere 72 binden fazla takipçisi bulunan bu twitter hesabının yaptığı paylaşım gösterilir. Daha sonra akıllı tahtadan arama motorunda "Real Madrid – Atletico Madrid 2018 Süper Kupa Finali sonucu" cümlesi aratılır. Ve yanlış bir bilgi çocuklarla birlikte teyit edilir.

Örnek 2. https://teyit.org/video-tuzlu-suya-kondugunda-icinden-iri-bocekler-cikan-cilekleri-gostermiyor

İnternet adresindeki haber öğrencilerle tartışılır.

-Öğrencilere hangi uzantılı internet adreslerinden doğru bilgiye ulaşabilecekleri sorulur ve bu konu üzerine tartışılır.

-Hangi kaynağın doğru bilgiyi sunduğunu bulmak bizim sorumluluğumuzda mıdır ve bunu nasıl yaparız konuşulur.

- Öğrencilere özellikle internet ve sosyal medya olmak üzere medya araçlarının bilgi edinme özgürlüklerini nasıl etkilediği üzerine tartışılır.
- Öğrencilere internet ortamı ve diğer bilgi edinme yollarıyla edindikleri bilgilerden dolayı sorumluluklarının olup olmadığı varsa neler olduğu sorusu yöneltilir ve sınıfta tartışılır.

Ve bunlar ile ilgili örnekler verilir.

Ek-4. İkinci Hafta Ders Planı

Geleneksel Medya Araçları

Medya araçlarının neler olduğunu sor. Geleneksel medya araçlarının neler olduğunu biliyorlar mı? Bu konuda öğrenciye bilgi verilir.

Geleneksel medya araçlarını kullanan var mı diye sor.

Televizyon, radyo, gazete, dergi gibi geleneksel medya araçları olduğu söylenir.

Öğrenciler dört gruba ayrılır. Her bir gruba bu geleneksel medya araçlarında yer alan içeriklerden verilir. Bir gruba gazete haberi başlığı, bir gruba tarihi dizi, bir gruba reklam, diğer gruba da gündüz kuşağındaki bir yemek programı verilir.

Canlandırma yapmaları istenir. Gruplara 5 dakika süre verilir. Ve tahtaya çıkıp canlandırmalarını yaparlar.

Her grubun canlandırmasından sonra kısa bir değerlendirme yapılır. Niçin bu fikri seçtikleri, ne anlatmak istedikleri sorulur.

Daha sonra gruplar karıştırılır ve yeni 4 adet grup kurulur. Bu gruplara ise bir eğlence programı canlandırmaları istenir. Eğlence programının içeriği onlara bırakılır. 5 dakika zaman ayrıldıktan sonra canlandırmaları istenir.

İzlenilen canlandırmalardan sonra ana değerlendirme yapılır.

Sakallı bebek başlığının aslı söylenir. Gazete ve televizyonda karşılarına çıkan haberlerin başlıklarının aldatıcı olabileceği, içerik hakkında yanlış bilgiler verebileceği söylenir.

Tvlerde yayınlanan gündüz kuşağı programlarında para kazanmak amacıyla kurgular yapabildiği, asıl önemli olanın onlar için reytingler olduğu öğrenciye anlatılır. Gösterilen paralardan daha çoğunu sahte kavgalar ve senaryolar sayesinde kazandıkları öğrencilere anlatılır.

Tarihi dizilerin de aslında gerçek bir tarihi anlatmadığı yanlış bilgiler içerebildikleri. Hatta birçoğunun tarih hakkında bilgi vermek amacıyla yapılmadığı söylenir. Dizilerin kurgu olduğu para kazanma amacıyla çekildiği anlatılır.

Daha sonra tv izleniyor mu? Aileniz hangi programları izliyor siz izliyor musunuz? Diye sorulur.

Tv sadece eğlenme amacıyla mı izleniyor? Hangi kanalı seçeceğiniz konusunda özgür müsünüz? İstediğiniz programı izleme özgürlüğünüz olduğunu düşünüyor musunuz?

İzlenilen tv programlarından insanların çok fazla etkilenebileceği anlatılır.

Öğrencilere özellikle tv programlarının insanlara etkileri ile ilgili ilginç örnekler sunulur.

Örnek1. https://www.youtube.com/watch?v=c3x00vUtCQk

Video izletilir ve bu konu üzerinde tartışılır.

Öğrencilere “Diriliş Ertuğrul” dizisini izleyip izlemedikleri sorulur. İzleyenlerin bu diziden nasıl etkilendikleri sorulur ve bu konu üzerine tartışılır. Ardından öğrencilere dizinin olumlu ve olumsuz etkileri üzerine bilgi verilir.

Olumlu: Diriliş Ertuğrul dizisinden sonra dizinin geçtiği Bilecik bölgesine yapılan turistik gezilerde artış meydana gelmiş hatta bu bölge "Dirilişin Şehri" olarak kendisini tanıtmaya başlamıştır (Çınar, İ. & Acar, Y. (2021). Televizyon Dizilerinin Ekonomi ve Turizm Üzerindeki Etkileri: Diriliş Ertuğrul Örneği . Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi , 10 (2) , 328-346).

Tarihi dizi/filmler, tarihi olayları, olayın geçtiği yeri ve zamanı, olayı yaşayan kişileri bireylere gösterip bizzat yaşanmışlık hissi verdiğinden dolayı, kişilerde tarihe karşı ilgi ve merak duygusu uyandırmak suretiyle onları araştırmaya sevk etmektedir. Şahin, K. (2019). *Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algısı ve tarih şuuru oluşumu hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Olumsuz:

Televizyonun haber alma ve eğlenme amacı dışında pazarlama amacının da olduğu öğrenciye söylenir. Medya kuruluşlarının varlıklarını devam ettirebilmek için bir gelire ihtiyaçları olduğunu bu geliri de reklamlar sayesinde elde ettikleri, reklamların doğruluğunun da sorgulanması gerektiği anlatılır.

İşte bu görevi de en açık şekilde reklamların üstlendiği anlatılır. Öğrencilerin canlandırmasını yaptıkları cipsin reklamından bir görsel gösterilir.

Bu reklamda tek bir paketten bu kadar cips çıktığı algısı yaratılmaya çalışılsa da elimizdeki pakette ne kadar cips olduğu görülmektedir.

Reklamların izlenilmesi için ilgi çekici hale nasıl getirildiği, her kitle için farklı reklamların olduğu, çocuklar için animasyonlar içeren reklamların kullanıldığı örneği verilir.

Ünlü insanları takip etme eğilimimizden dolayı reklamlarda genellikle ünlü ve halk tarafından sevilen isimlere yer verildiği anlatılır.

Mizah unsuru kullanılarak reklamların ilgi çekici hale getirildiği anlatılır.

Reklamların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı hakkında ne düşündükleri sorulur.

Medyada tanıtılan ürünlerin anlatıldığı gibi olmayabileceği söylenir.

Öğrenciye reklamların arka yüzünü anlatan video izletilir.

https://clipchamp.com/watch/caBDrqgtRsc

İzlediğiniz programın içeriğinin doğruluğunu araştırıyor musunuz? Yoksa zaten doğrudur onlar yayınlamadan önce araştırmıştır diye düşünüp araştırmıyor musunuz? Bu sorumluluğun size mi yoksa kanala mı ait olduğunu düşünüyorsunuz?

https://www.youtube.com/watch?v=BBV5ogpaS4I

Tıpkı bu reklamlarda görüldüğü gibi internet üzerinde yapılan dolandırıcılıkların da olabileceği söylenir.

İnternet üzerinden yapılan dolandırıcılıklardan bahsedilir.

Öğrenciye daha önce böyle bir olayla karşılaşıp karşılaşmadıkları sorulur.

Sosyal ağlarda kişisel bilgilerin paylaşılmaması gerektiği anlatılır. Sosyal medya hesapları çalınarak kişinin çevresine mesaj atarak para istendiği anlatılır.

Ek-5. Üçüncü Hafta Ders Planı

Sosyal medya

Öğrenciler sosyal medya hesaplarının olup olmadığı sorulur.

Varsa bu hesapları hangi amaçlarla kullandıkları tartışılır.

Bu sosyal medya hesapları üzerinden hangi paylaşımları takip ettikleri ve hangi paylaşımlarda bulundukları üzerinde konuşulur.

Sosyal medyada hangi ünlü/fenomen kişileri neden takip ettikleri tartışılır.

Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yanları üzerinde tartışılır.

Öğrencilere “sosyal medyada gezinirken farklı isimli bir hesabın sizin fotoğraflarınızı kullandığını görürseniz ne hissedersiniz?” sorusu yönlendirilir ve bu konuda fikirleri alınır. Bu konu üzerinden sanal âlemde özel yaşamın gizliliği konusuna değinilir. Aynı zamanda bizlerinde başkalarının bu hakkına müdahale etmeme sorumluluğumuz olduğunu unutmamamız gerektiği söylenir. Sosyal medya da özgürlüğümüzün sınırsız olmadığı belirtilir.

Ek-6. İzinler

FORM:2

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN

Adı Soyadı	Beyza KUL
Kurumu / Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Yakutiye İlçesi Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Ortaokulu
Araştırmanın konusu	Medya Okuryazarlığı Becerisi İle Dijital Öyküleme Kullanarak Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine İlişkin Farkındalık Kazandırma
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı İle
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Tez Önerisi
Veri toplama araçları	Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Anketi, Sorular
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	

Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2020/2 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede **uygulamanın 2022/2023 eğitim öğretim yılında uygulanmasına ve 2023/2024 eğitim öğretim yılında da devam edecekse tekrardan müracaat edilmesi kaydıyla** araştırmanın kabulüne karar verildi.

Komisyon Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	

KOMİSYON

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-36648235-605.01-77471340 02/06/2023
Konu : Uygulama İzni (Beyza KUL)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 30.05.2023 tarihli ve E.2300165632 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile; Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Beyza KUL tarafından Dr. Öğrt. Üyesi Esra MİNDİVANLİ AKDOĞAN'ın danışmanlığında **(uygulamanın 2022/2023 eğitim öğretim yılında uygulanmasına ve 2023/2024 eğitim öğretim yılında da devam edecekse tekrardan müracaat edilmesi kaydıyla)** Yakutiye ilçesinde bulunan Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Ortaokulu'nda yapılması planlanan *"Medya Okuryazarlığı Becerisi İle Dijital Öyküleme Kullanarak Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine İlişkin Farkındalık Kazandırma"* adlı uygulama çalışmaları için izin talebinde bulunulmuştur.

İlgi yazı ve ekleri Bakanlığımızın 21.01.2020 tarihli ve E.1563890 (2020/2) sayılı genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş; *"Araştırmaların, Eğitim Öğretim Faaliyetlerini Aksatmayacak Şekilde, gönülülük esasıyla ve varsa veli onay belgesinin onaylatılması"* ve komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak araştırma uygulama çalışmaların yapılması, yapılan çalışmalarının sonuçlarının birer örneğinin Müdürlüğümüz, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE Birimi)'ne gönderilmesi ve çalışmaların bir eğitim öğretim yılını kapsayacak şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

[redacted]
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
[redacted] DÜZGÜN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi Yazı (1 Adet Dosya)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Muratpaşa Mah Yönetim Cad. Hükümet Konağı İl MEM kAT:3
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: H.TEMEL
Telefon No : 0 (442) 234 48 00
E-Posta: arge25@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi: erzurummem@meb.gov.tr Faks:4422351032
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 3ee5-4aef-3582-af94-ecba kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurul Başkanlığı
PROJE DEĞERLENDİRME FORMU

Projenin/Çalışmanın Adı: Danışmanlığını Dr.Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN'nın yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Beyza KUL ile birlikte hazırladıkları "Medya Okuryazarlığı Becerisi İle Dijital Öyküleme Kullanarak Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Farkındalık Kazandırma" isimli çalışması ile ilgili Etik kurul uygunluk-onay belgesi talep edilmesi.

Gönderildiği Tarih: 23.12.2022

Teslim Tarihi: 23.12.2022

Değerlendirenin Adı Soyadı: **Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı Adına**

Prof. Dr. [redacted]
Etik Kurul Başkanı

İmza :

Bu Tez/ Çalışma uygundur: ☒ **Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.**
Bu Tez/Çalışma uygun değildir: ☐ Gerekçe/Açıklama

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERİSTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :23.12.2022
Toplantının Sayısı :14

Karar-23: Danışmanlığını Dr.Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN'nın yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Beyza KUL ile birlikte hazırladıkları "Medya Okuryazarlığı Becerisi İle Dijital Öyküleme Kullanarak Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Farkındalık Kazandırma" isimli çalışması ile ilgili husus görüşüldü.

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçenin "Medya Okuryazarlığı Becerisi İle Dijital Öyküleme Kullanarak Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Farkındalık Kazandırma" isimli çalışması ile ilgili gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu

KARAR BİLGİLERİ	**Toplantı Sayısı: 14** **Karar No: 23**	**Toplantı Tarihi: 23.12.2022**
	Aşağıda bilgileri verilen çalışmaları ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu çalışmayla alakalı yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	**Proje Yürütücüsü:** Dr.Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN, Beyza KUL **Çalışma Konusu:** Medya Okuryazarlığı Becerisi İle Dijital Öyküleme Kullanarak Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Farkındalık Kazandırma	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		İMZA
Prof. Dr. [redacted]	Etik Kurul Başkanı	
Prof. Dr. [redacted]	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. [redacted]	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. [redacted]	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. [redacted]	Etik Kurul Raportörü	